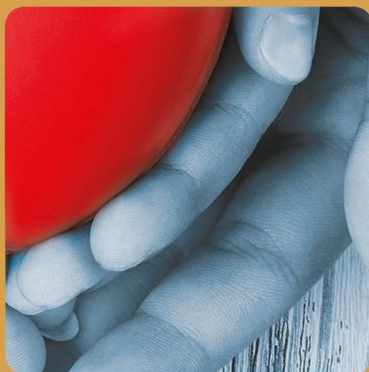
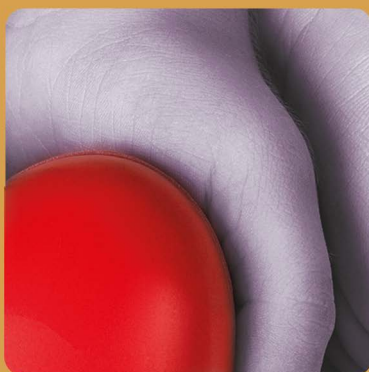

Tomasz Jakubiak, Marcin Kołodziej, Jacek Lorkowski

POMOC SPOŁECZNA KOŚCIOŁA I PAŃSTWA

Zaangażowanie Kościoła katolickiego
i Ośrodka Pomocy Społecznej
w działania na rzecz potrzebujących,
w szczególności chorych i uchodźców,
na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy
w 2022 roku

Wydawnictwo Naukowe Collegium Bobolanum

Tomasz Jakubiak
Marcin Kołodziej
Jacek Lorkowski

POMOC SPOŁECZNA KOŚCIOŁA I PAŃSTWA

Zaangażowanie Kościoła katolickiego
i Ośrodka Pomocy Społecznej w działania
na rzecz potrzebujących, w szczególności
chorych i uchodźców, na terenie dzielnicy Bielany
m.st. Warszawy w 2022 roku

Tomasz Jakubiak
Marcin Kołodziej
Jacek Lorkowski

POMOC SPOŁECZNA KOŚCIOŁA I PAŃSTWA

Zaangażowanie Kościoła katolickiego
i Ośrodka Pomocy Społecznej w działania
na rzecz potrzebujących, w szczególności
chorych i uchodźców, na terenie dzielnicy Bielany
m.st. Warszawy w 2022 roku

WARSZAWA 2024

© Tomasz Jakubiak, Warszawa 2024

Tomasz Jakubiak ORCID 0000-0003-4781-686X

Marcin Kołodziej ORCID 0000-0001-8875-7582

Jacek Lorkowski ORCID 0000-0001-5985-9790

Recenzenci:

ks. dr hab. Waldemar Cisło, prof. UKSW

dr hab. Justyna Magdalena Krzywkowska

Korekta: Monika Zaręba

Skład i projekt okładki: Marek Kruszyński SJ

ISBN 978-83-970591-0-8

Wydawnictwo Naukowe Collegium Bobolanum

02-532 Warszawa, ul. Rakowiecka 61

Realizacja zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób pt.: „Przeprowadzenie badania dotyczącego stopnia zaangażowania instytucji lokalnych w działania na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy w 2022 roku.”

Projekt zrealizowany przez Fundację „Ubi Societas, Ibi Ius” w Warszawie zgodnie z umową nr UD-III-WSZ-PS/B/VI/3/10/69/2023 z dnia 7 sierpnia 2023 roku, finansowany w drodze konkursu krajowego przez dzielnicę Bielany m.st. Warszawy.

Kierownik projektu i wykonawca: dr hab. Tomasz Jakubiak, prof. AKW

Wykonawcy: dr Marcin Kołodziej, dr hab. Jacek Lorkowski, dr Robert Bańdur, dr Mateusz Wyrzykowski

projekt finansuje
miasto stołeczne
Warszawa

Serdecznie dziękujemy Fundacji „Ubi Societas, Ibi Ius” w Warszawie za udostępnienie i zgodę na wykorzystanie w niniejszej publikacji materiałów, będących efektem realizacji zadania publicznego pt. „Przeprowadzenie badania dotyczącego stopnia zaangażowania instytucji lokalnych w działania na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy w 2022 roku”.

autorzy

SPIS TREŚCI

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW	10
WSTĘP	11

CZĘŚĆ I

PODSTAWY PRAWNE ZAANGAŻOWANIA INSTYTUCJI LOKALNYCH W DZIAŁANIA NA RZECZ CHORYCH, UCHODźCÓW I POTRZEBUJĄCYCH NA TERENIE DZIELNICY BIELANY M.ST. WARSZAWY	16
--	-----------

1. Kościół rzymskokatolicki	17
1.1. Parafie	18
1.2. Szkoły	23
1.3. Przedszkola	30
1.4. Centrum Młodzieżowe Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko” przy parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie	34
1.5. Fundacja Pomocy Bliźniemu „Credo” przy parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie	37
1.6. Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej w Warszawie	38
1.7. Katolicki Ośrodek Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej „Poradnia Dewajtis” w Warszawie	40
1.8. Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na Bielanych w Warszawie	42
2. Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy	43

CZĘŚĆ II

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ DZIELNICY BIELANY M.ST. WARSZAWY

	51
1. Ilość osób zaangażowanych w niesienie pomocy	51
2. Główne realizowane działania	52
3. Wydatki całkowite	54
4. Adresaci pomocy	55
5. Formy udzielania pomocy społecznej	58
5.1. Świadczenia pieniężne	58
5.1.1. Zasiłek stały	58
5.1.2. Zasiłek okresowy	58
5.1.3. Zasiłek celowy	59
5.1.4. Specjalny zasiłek celowy na zakup żywności	59
5.1.5. Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów, tj. przyznawanie i wypłacanie stypendiów i zasiłków szkolnych	60
5.1.6. Zasiłek celowy dla cudzoziemców, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	61
5.1.7. Wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki, przyznane przez sąd	62
5.2. Świadczenia niepieniężne	62
5.2.1. Praca socjalna	62
5.2.1.1. Asystenci rodzinni	63
5.2.1.2. Korepetycje dla dzieci i młodzieży	64
5.2.2. Poradnictwo specjalistyczne i interwencja kryzysowa	64
5.2.3. Składki na ubezpieczenie zdrowotne	66
5.2.4. Sprawienie pogrzebu	66
5.2.5. Posiłki	66

5.2.6. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia	67
6. Starsi i niepełnosprawni	69
7. Bezdomni	72
8. Uchodźcy	75
8.1. Pomoc lokalowa	75
8.2. Pomoc dla opiekunów tymczasowych dzieci ukraińskich	75
8.3. Program „Integracja i aktywizacja społeczna cudzoziemców w Warszawie”	75
8.4. Zadania finansowane ze środków UNICEF	76
8.5. Świadczenia pieniężne jednorazowe	76
9. Dożywianie	76

CZĘŚĆ III

JEDNOSTKI DZIAŁAJĄCE W RAMACH KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO	78
1. Osoby zaangażowane w działania	78
Rozdział 1 POMOC CHORYM I STARSZYM	78
1. Pomoc rzeczowa i świadczenia pieniężne	80
1.1. Pomoc oszacowana	80
1.2. Pomoc nieoszacowana	80
2. Świadczenia niepieniężne	81
2.1. Praca socjalna niespecjalistyczna – odwiedziny (bez danych dotyczących Caritas)	81
2.2. Praca socjalna niespecjalistyczna – dni chorego	83
2.3. Praca socjalna – Parafialne Zespoły Caritas	84
2.4. Praca socjalna specjalistyczna realizowana przez Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej	86

2.5. Praca socjalna specjalistyczna realizowana przez Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej – działalność dodatkowa	87
3. Praca socjalna – grupy wsparcia działające na rzecz chorych	89
4. Inne formy wsparcia	90
5. Podsumowanie	91

Rozdział 2

POMOC UCHODŹCOM 93

1. Pomoc rzeczowa i świadczenia pieniężne	93
1.1. Pomoc oszacowana	93
1.2. Pomoc nieoszacowana	96
1.3. Dożywianie	96
2. Nocleg / zamieszkanie dla uchodźców z Ukrainy	97
3. Translokacja uchodźców	99
4. Świadczenia niepieniężne – głównie o charakterze socjalnym	100
5. Podsumowanie	102

Rozdział 3

POMOC POTRZEBUJĄCYM 104

1. Działalność Caritas	104
2. Pomoc rzeczowa i świadczenia pieniężne	105
2.1. Zbiórki rzeczowe i finansowe	105
2.1.1. Pomoc oszacowana	105
2.1.2. Pomoc nieoszacowana	106
2.2. Paczki	106
2.3. Dożywianie	107
2.4. Stypendia / zasiłki szkolne	108
2.5. Pomoc rzeczowa edukacyjna	109

2.6. Nauczanie, warsztaty, animacje	110
3. Wycieczki	111
4. Świadczenia niepieniężne	112
4.1. Praca socjalna	112
4.1.1. Świetlice	112
4.1.1.1. Centrum Młodzieżowe Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko”	112
4.1.1.2. Świetlica przy Parafii Niepokalanego Poczęcia NMP na Agorze	113
4.1.2. Spotkania świąteczne	114
4.1.3. Pomoc socjalna specjalistyczna i niespecjalistyczna	115
5. Noclegi	117
6. Promocja wartości i profilaktyka	118
7. Pogrzeby	118
8. Pomoc realizowana dla osób poza granicami Polski	119
8.1. Zasiłki i świadczenia na rzecz dzieci	119
8.2. Pozostała pomoc materialna	119
9. Obniżenie kosztów najmu	120
10. Podsumowanie	122
ZAKOŃCZENIE	125
BIBLIOGRAFIA	130
Abstract	141
Sommario	143

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW

- aKMW – archiwum Kurii Metropolitalnej Warszawskiej
- awa – archiwum własne autora
- Dz.U. – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
- KPK – Kodeks prawa kanonicznego, stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku, zaktualizowany przekład na język polski, zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań 2022
- OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
- t.j. – tekst jednolity

WSTĘP

Na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy działają organizacje pozarządowe oraz instytucje lokalne, które niosą pomoc osobom potrzebującym. W wielu przypadkach jej skala nie jest znana. W związku z tym autorzy niniejszego opracowania jako pierwszorzędny cel postavili sobie zebranie danych o zakresie pomocy udzielanej przez te podmioty oraz dokonanie analizy szacunkowej jej wielkości. Nie pominięto przy tym również aspektu prawnego realizacji przedmiotowej działalności. Ze względu na zakres badania oraz ramy czasowe prowadzenia projektu badania zostały ograniczone do dwóch największych instytucji lokalnych, w ramach których prowadzona jest działalność na rzecz osób potrzebujących, w tym chorych i uchodźców. Są to Kościół rzymskokatolicki oraz Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy.

Zebrane i przeanalizowane zostały dane dotyczące zaangażowania w pomoc na rzecz chorych, uchodźców i innych potrzebujących w 2022 roku. Badane były takie płaszczyzny działań, jak m.in.: przyznawanie pomocy w naturze, udzielanie posiłków, schronienia, niezbędnego ubrania, usługi opiekuńcze, praca socjalna (w tym odwiedziny), pomoc w programach stypendialnych, zbiórki ofiar na rzecz potrzebujących, organizacja różnego rodzaju wydarzeń na rzecz wspomnianych osób, wsparcie rodzin i osób potrzebujących, poradnictwo specjalistyczne.

Zwrócono uwagę na wspólne przestrzenie zaangażowania, w których obydwie podmioty niosą pomoc. Przeanalizowana została współpraca obydwu podmiotów.

Zebrane i uporządkowane informacje pozwolą lepiej zrozumieć metody działania lokalnych podmiotów, określić ich silne i słabe strony, zmierzyć potrzeby finansowe, zasoby ludzkie i czasowe, zidentyfikować niezagospodarowane nisze – co w dalszej perspektywie umożliwi lepsze planowanie wsparcia osób chorych, uchodźców i innych potrzebujących na terenie dzielnicy. Badania mają unikalny charakter. Nikt nie analizował zaangażowania Kościoła rzymskokatolickiego na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, a tym bardziej Kościoła katolickiego w Polsce.

Projekt był realizowany w trzech etapach. W pierwszym – wykonywanym przez Tomasza Jakubiaka – wskazane zostały wszystkie podmioty i struktury świadczące pomoc dla potrzebujących w ramach Kościoła rzymskokatolickiego oraz Ośrodka Pomocy Społecznej, zwłaszcza pod kątem regularności, sposobu i misji prowadzonej działalności. Następnie zostały wytypowane jednostki organizacyjne (dział w OPS, wybrane parafie) właściwe do przeprowadzenia badań jakościowych w ramach etapu drugiego. Do badania zostały przyjęte te podmioty, które mają siedzibę na terenie dzielnicy Bielany, oraz struktury działające w ramach podmiotów mających siedzibę na obszarze Bielany. Efektem jest opis struktury i zadań ww. jednostek. W obszernym opracowaniu wskazano podstawy prawne, na których opiera się przedmiotowa działalność.

W kolejnym etapie zbierano dane jakościowe na temat pomocy świadczonej przez wybrane podmioty. Czyniono to poprzez: konsultacje, analizę dokumentów, rozmowy, wywiady częściowo ustrukturyzowane. Dla zapewnienia rzetelności zbieranych danych zostały opracowane przez Tomasza Jakubiaka narzędzia wywiadu częściowo ustrukturyzowanego. Do wytypowanych instytucji świadczących pomoc na rzecz osób chorych, uchodźców i potrzebujących zostali skier-

rowani badacze (Tomasz Jakubiak, Robert Bańdur, Mateusz Wyrzykowski), którzy przeprowadzili badania jakościowe (wywiady częściowo ustrukturyzowane), obejmujące w szczególności takie aspekty, jak:

- profil działalności podmiotu,
- rodzaje świadczonego wsparcia,
- zaangażowanie personelu własnego i wolontariuszy,
- wymiar finansowy udzielanej pomocy,
- wymiar niefinansowy udzielanej pomocy,
- statystyki demograficzne beneficjentów pomocy.

Efektem drugiego etapu działań były raporty z wywiadów (materiały jakościowe), stanowiące punkt wyjścia do przygotowania opracowania zawierającego szacunkową wartość oraz analizę zaangażowania Kościoła katolickiego i Ośrodka Pomocy Społecznej w działania na rzecz potrzebujących, w szczególności chorych i uchodźców, na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy w 2022 roku.

W trzecim etapie zebrane informacje zostały przez Tomasza Jakubiaka, Marcina Kołodzieja, Jacka Lorkowskiego zagregowane i opracowane, a także opatrzone komentarzem oraz analizą prawną. Upowszechnienie w niniejszej monografii informacji na temat pomocy realizowanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej i Kościół rzymskokatolicki na terenie dzielnicy Bielany poza tymi podmiotami (tj. wśród innych organizacji społecznych) zwróci uwagę na niezagospodarowane obszary wsparcia oraz jego słabe strony. Wiedza na ten temat może te (OPS Bielany i bieleńskie parafie) oraz inne podmioty (NGO) działające lokalnie zmotywować do działania w celu poprawy oferty dostępnego wsparcia dla potrzebujących. Ponadto niniejsza publikacja pozwoli podmiotom odpowiedzialnym za realizację polityki społecznej na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy rozeznaczyć skalę zaangażowania Kościoła rzymskokatolickiego (i instytucji przez niego prowadzonych oraz struktur działających w jego ramach) oraz Ośrodka Pomocy Społecznej

Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących w 2022 roku. Wiedza ta będzie przydatna przy planowaniu pomocy potrzebującym w przyszłości.

Podkreślić należy, że w przypadku szacowania wartości pomocy udzielanej przez jednostki katolickie w badaniach ograniczono się wyłącznie do działań, które nie były realizowane z subwencji otrzymanych od państwa (szeroko rozumianego), np. w ramach kontraktów z NFZ lub dotacji na szkolnictwo. Nie uwzględniono również pomocy, której nie udało się oszacować. Badania obejmują wyłącznie tę pomoc, którą jednostki katolickie realizowały przeważnie ze zbiorów, ofiar, środków własnych, projektów.

Dla oszacowania kwoty, o jaką jednostki katolickie w ramach działalności pomocowej obniżyły należność za użytkowanie pomieszczeń stanowiących ich własność (tym samym rezygnując z przychodu), posługiwano się kalkulatorem minimalnych stawek czynszu netto za najem i dzierżawę nieruchomości oświatowych m.st. Warszawy. Znajduje się on na stronie internetowej Miejskiego Biura Finansów Oświaty m.st. Warszawy¹. Wartość wyliczano dla dzielnicy Bielany według stawek najmu bądź dzierżawy, gdy przedmiot najmu jest wykorzystywany wyłącznie w celu realizacji nieodpłatnych zadań na rzecz mieszkańców m.st. Warszawy z obszaru sportu, kultury, edukacji lub promocji zdrowia².

Koszt transportu wyliczano na podstawie stawek ryczałtowych przysługujących pracownikom jako zwrot kosztów przejazdu. Stawka od kilometra liczona była dla pojazdów o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm³ (0,8358 zł)³, gdy używano samochodów osobowych

¹ Miejskie Biuro Finansów Oświaty m.st. Warszawy, *Kalkulator minimalnych stawek czynszu netto za najem i dzierżawę nieruchomości oświatowych m.st. Warszawy*, w: <https://mbfo.waw.pl/kalkulator/> (dostęp: 05.11.2023).

² Tylko w jednym przypadku, gdy użyczano przestrzeni Katolickiemu Ośrodkowi Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej „Poradnia Dewajtis” w Warszawie, kwotę wyliczono według stawek dla podmiotów prowadzących odpłatną działalność.

³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167).

oraz samochodów typu transit. Zastosowanie takiego przelicznika pozwala zobrazować minimalną wartość transportu samochodami prywatnymi. Pierwszorzędnymi w badaniu pozostają dane dotyczące ilości kilometrów, które przejechały pojazdy w związku z realizacją pomocy, oraz ich rodzaj. Ceny rynkowe za usługi transportowe są zróżnicowane i wyższe od przywołanego przelicznika. Zależą od wielu czynników⁴.

⁴ Zob. H. Bronk, *Cechy i układ kosztów w transporcie umożliwiające podejmowanie decyzji*, „Problemy transportu i logistyki” 813 (2014), nr 25, s. 21-38; J. Waśkiewicz, I. Balke, M. Balke, *Badanie średnich jednostkowych kosztów eksploatacji samochodów osobowych*, „Autobusy: technika, eksploatacja, systemy transportowe” 13 (2012), nr 7-8, s. 174-181; Spotos, *Cena za km w transporcie – metody obliczenia, stawki, tendencje*, w: <https://spotos.eu/pl/blog/transport-cena-za-km> (dostęp: 05.11.2023); Legaltrans, *Stawki transportowe w 2022 r.*, w: <https://kt-legaltrans.pl/stawki-transportowe-w-2022-r/> (dostęp: 05.11.2023).

CZĘŚĆ I

PODSTAWY PRAWNE ZAANGAŻOWANIA INSTYTUCJI LOKALNYCH W DZIAŁANIA NA RZECZ CHORYCH, UCHODźCÓW I POTRZEBUJĄCYCH NA TERENIE DZIELNICY BIELANY M.ST. WARSZAWY

Liczne organizacje i osoby fizyczne świadczą pomoc osobom chorym, uchodźcom oraz innym potrzebującym. W obecnych czasach popularna staje się instytucja wolontariatu. Zgodnie z *Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* osoby fizyczne zaangażowane w tego typu pomoc mogą ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonywać świadczenia na zasadach określonych w ustawie⁵, angażować się w pracę na rzecz osób, organizacji pozarządowych, a także rozmaitych instytucji działających w różnych obszarach społecznych. Obok pomocy świadczonej *stricte* w ramach wolontariatu istnieje szereg instytucji, także w wymiarze lokalnym, które poprzez realizację działań statutowych są zaangażowane w pracę na rzecz chorych, uchodźców i innych potrzebujących. Można je podzielić na jednostki organizacyjne przewidziane w ustawodawstwie państwowym, które na mocy ustawy i przepisów wykonują zadania z zakresu pomocy społecznej, jak również organizacje pozarządowe, świadczące tego typu usługi na podstawie statutów własnych.

⁵ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, art. 2 ust. 3 (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 96, poz. 873).

W przedmiotowym projekcie, którego celem było rzetelne ukazanie stopnia zaangażowania instytucji lokalnych w działania na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy w 2022 roku, wzięto pod uwagę dwa największe podmioty, które prowadzą przedmiotową działalność. Są nimi Kościół rzymskokatolicki oraz Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy. Ten pierwszy realizuje swoje cele pomocowe jako organizacja pozarządowa, drugi natomiast na mocy ustawy i przepisów wykonuje zadania z zakresu pomocy społecznej.

1. KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI

W przeprowadzonych badaniach brały udział następujące podmioty Kościoła rzymskokatolickiego, których siedziby znajdują się na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy:

1. parafie: Parafia pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Warszawie, Parafia pw. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych w Warszawie, Parafia pw. Matki Bożej Królowej Pokoju w Warszawie, Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, Parafia pw. św. Marii Magdaleny w Warszawie, Parafia pw. św. Krzysztofa w Warszawie, Parafia pw. św. Ignacego Loyoli w Warszawie, Parafia pw. bł. Edwarda Detkensa w Warszawie, umiejscowione w dekanacie bielańskim, oraz Parafia pw. Świętych Rafała i Alberta na Rudzie w Warszawie i Parafia pw. Zesłania Ducha Świętego na Słodowcu w Warszawie, umiejscowione w dekanacie żoliborskim;

2. szkoły: Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji na rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, Szkoła Podstawowa Niepubliczna nr 74 im. bł. Honorata Koźmińskiego w Warszawie, Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego w Warszawie, Akademia Katolicka, Sekcja św. Jana Chrzyciela w Warszawie;

3. przedszkola: Przedszkole Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie, Przedszkole Zgromadzenia Sióstr Imienia Jezus w Warszawie;

4. Centrum Młodzieżowe „Oratorium św. Jana Bosko” przy parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie;

5. Fundacja Pomocy Bliźniemu „Credo” przy parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie;

6. Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej w Warszawie;

7. Katolicki Ośrodek Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej „Poradnia Dewajtis” w Warszawie;

8. Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na Bielanych w Warszawie.

1.1. PARAFIE

W strukturze Kościoła rzymskokatolickiego szczególne miejsce zajmuje parafia. Prawodawca kościelny uznaje, że parafia to określona wspólnota wiernych, utworzona na sposób stały w Kościele partykularnym, *nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi* (kan. 515 § 1 KPK⁶). Parafia stanowi określoną wspólnotę wiernych (*communitas christifidelium*)⁸. W tej szczególnej dla Kościoła rzymskokatolickiego strukturze zgromadzeni wierni nie tylko mają swoje prawa, ale także podejmują zobowiązania wynikające z przepisów prawa zarówno powszechnego, jak i partykularnego (kan. 209 § 2 KPK). Kościół podejmowaną przez siebie misję pośród chorych, uchodźców i potrzebujących

⁶ KPK – skrót od: *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks prawa kanonicznego*, stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku, zaktualizowany przekład na język polski, zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań 2022.

⁷ Zob. J.B. Montini, *La paroisse, cellule de l'ordre social*, „La Documentation Catholique” 1162 (1953), k. 1549-1552; T. Flak, *Parafia w nauczaniu Magisterium Kościoła*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 12 (2010), s. 21.

⁸ M. Kołodziej, *Erygowanie parafii w prawie kanonicznym i prawie polskim*, w: W. Wenz, M. Kołodziej, *Znaczenie parafii w życiu Kościoła partykularnego*, Wrocław 2020, s. 24.

wyprowadza z nauki samego Chrystusa (Mk 10, 45). Zobowiązania poszczególnych wiernych w tym zakresie reguluje w sensie szerszym prawodawca w *Kodeksie prawa kanonicznego*. Przy zachowaniu przepisu, że wierni powinni korzystać z przysługujących im praw z uwzględnieniem normy o dobru wspólnym (kan. 223 § 2 KPK), mogą oni *przedstawiać pasterzom Kościoła swoje potrzeby, zwłaszcza duchowe, jak również swoje życzenia* (kan. 212 § 2 KPK). Z tego względu również inni członkowie tej wspólnoty mają obowiązek zaradzać potrzebom tych pierwszych. Prawodawca kościelny przewidział, że środki na prowadzenie działalności charytatywnej mogą pochodzić z dobrowolnych ofiar składanych przez wiernych. Dlatego mają oni *obowiązek zaspokoić potrzeby Kościoła, tak by posiadał środki konieczne do (...) prowadzenia dzieł apostołstwa i miłości* (kan. 222 § 1 KPK). Ponadto są zobowiązani *także do popierania sprawiedliwości społecznej, jak również – pamiętając o przykazaniu Pana – do udzielania pomocy ubogim z własnych dochodów* (kan. 222 § 2 KPK).

Parafia erygowana przez odpowiednią władzę kościelną zgodnie z prawem *posiada mocą samego prawa osobowość prawną na gruncie prawa kościelnego* (kan. 515 § 3 KPK). Nabywa tym samym zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych. Osobami prawnymi w Kościele są albo zespoły osób, albo zespoły rzeczy (kan. 115 § 1 KPK). Mając na uwadze naturę parafii, trzeba stwierdzić, że jest ona zespołem osób. Wynika to z definicji parafii, określonej jako wspólnota wiernych (kan. 515 § 1 KPK). Nie jest to jednak zespół kolegialny. Parafia nie działa na zasadzie stowarzyszenia, które kieruje się własnym statutem. Wierni nie mają zatem zdolności do podejmowania czynności prawnych w jej imieniu. Mogą to czynić tylko za pośrednictwem ważnie ustanowionego proboszcza⁹. Należy przy tym zauważyć, że choć dla prawodawcy kościelnego parafia pozostaje uprzywilejowanym podmiotem prawa, to jej erygowanie przez biskupa diecezjalnego dla prawodawcy polskiego pozostaje bez znaczenia, póki kompetentna władza kościelna nie dokona określonych czynności, które pozwolą parafii nabyć osobowość cywil-

⁹ Tamże, s. 28.

noprawną na gruncie polskim. Dopiero wtedy zostanie potraktowana jako jedna z wielu osób prawnych¹⁰. Status parafii w prawie polskim, a tym samym możliwość jej legalizacji, można określić na podstawie zapisów zawartych w: *Ustawie z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej*¹¹, *Konkordacie między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską z 28 lipca 1993 roku*, ratyfikowanym 23 lutego 1998 roku¹², oraz w *Kodeksie cywilnym*¹³.

W przedmiotowym badaniu brały udział parafie erygowane zgodnie z prawem kanonicznym, których osobowość cywilnoprawna na gruncie polskim została zalegalizowana. Konsekwencją tej osobowości pozostaje fakt, że organem reprezentującym parafię jest mianowany zgodnie z prawem proboszcz parafii, który występuje w jej imieniu.

1. Parafia pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bieleńskim, jest reprezentowana przez ks. Wojciecha Janygę¹⁴. Parafia została erygowana 15 marca 1980 roku przez ks. kard. Stefana Wyszyńskiego. Kanoniczne przeniesienie parafii z ul. Dewajtis 3 na osiedle Wrzeciono nastąpiło 8 września 1983 roku, decyzją bp. Kazimierza Romaniuka¹⁵.

2. Parafia pw. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bieleńskim, jest reprezentowana przez ks. Jana Szubkę. Została erygowana dnia 1 marca 1988 roku przez kard. Józefa Glempa¹⁶. Dekret wszedł w życie dnia 15 marca 1988 roku¹⁷.

¹⁰ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2005, s. 104-105.

¹¹ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1989 r., nr 29, poz. 154).

¹² Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. nr 51, poz. 318).

¹³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93).

¹⁴ W pierwszej połowie 2022 roku parafię reprezentował ks. Marek Szymula.

¹⁵ Zob. G. Kalwarczyk, *Przewodnik po parafiach i kościołach Archidiecezji Warszawskiej*, t. II, *Parafie warszawskie*, Warszawa 2015, s. 790-795.

¹⁶ G. Kalwarczyk, *Jubileuszowy rocznik Archidiecezji Warszawskiej 1998*, t. I, Warszawa 1998, s. 488.

¹⁷ Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych*, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-matki-bozej-wspomozycielki-wiernych/> (dostęp: 05.11.2023).

Wydzielona została z części parafii św. Marii Magdaleny na Wawrzyszewie i św. Józafata na Powązkach w Warszawie.

3. Parafia pw. Matki Bożej Królowej Pokoju w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bielańskim, jest reprezentowana przez ks. Jarosława Kotulę¹⁸. Parafia została erygowana dekretem z dnia 5 maja 1951 roku przez abp. Stefana Wyszyńskiego¹⁹.

4. Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bielańskim, jest reprezentowana przez ks. Krzysztofa Koska²⁰. Parafia została erygowana dnia 28 czerwca 1951 roku przez abp. Stefana Wyszyńskiego z części parafii pw. św. Marii Magdaleny na Wawrzyszewie i parafii pw. Matki Bożej Królowej Polski na Marymoncie. Dekret wszedł w życie z chwilą ogłoszenia²¹.

5. Parafia pw. św. Marii Magdaleny w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bielańskim, jest reprezentowana przez ks. Piotra Fołtyna. Parafia została erygowana prawdopodobnie w XV wieku z części parafii pw. św. Jana Chrzyciela. Tego aktu dokonał bp Benedykt Izbieński w dniu 20 sierpnia 1542 roku. W 1904 roku siedzibę parafii wawrzyszewskiej przeniesiono do pokamedulskiego kościoła pw. Niepokalane-go Poczęcia NMP w Lesie Bielańskim. Trzecia data erygowania parafii, która powstała z podziału istniejącej parafii bielańsko-wawrzyszewskiej i reerekcji parafii pw. św. Marii Magdaleny na Wawrzyszewie, przypadła na 5 marca 1923 roku, a dokonał jej kard. Aleksander Kakowski. Dekret wszedł w życie dnia 1 kwietnia 1923 roku²².

6. Parafia pw. św. Krzysztofa w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bielańskim, jest reprezentowana przez ks. Krzysztofa Sadkow-

¹⁸ W pierwszej połowie 2022 roku parafię reprezentował ks. Jan Ujma.

¹⁹ Zob. G. Kalwarczyk, *Przewodnik po parafiach i kościołach...*, dz. cyt., s. 707-710; Arcybiskup Stefan Wyszyński, *Dekret*, nr 2694, 5.05.1951 (aKMW).

²⁰ Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Św. Zygmunta*, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-sw-zygmunta/> (dostęp: 05.11.2023).

²¹ Arcybiskup Stefan Wyszyński, *Dekret*, nr 3164, 28.06.1951; Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 3158/A/83, 5.05.1983 (aKMW).

²² Zob. G. Kalwarczyk, *Przewodnik po parafiach i kościołach...*, dz. cyt., Warszawa 2015, s. 416-422.

skiego²³. Powstała ona na terenie wydzielonym z parafii pw. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych na Chomiczówce. Została erygowana dnia 14 września 2001 roku przez kard. Józefa Glempa. Dekret wszedł w życie jedenaście dni później²⁴.

7. Parafia pw. św. Ignacego Loyoli w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bieleńskim, jest reprezentowana przez ks. Bohdana Leszczewicza²⁵. Została erygowana dnia 1 czerwca 1998 roku przez kard. Józefa Glempa z części parafii Matki Bożej Królowej Pokoju w Warszawie na Młocinach. Dekret wszedł w życie dnia 18 czerwca 1998 roku²⁶.

8. Parafia pw. bł. Edwarda Detkensa w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie bieleńskim, jest reprezentowana przez ks. Wojciecha Drozdowicza. Kościół parafialny powstał z fundacji króla Władysława IV, jako wotum dziękczynne za zwycięstwo pod Smoleńskiem, dla kamedułów sprowadzonych na Bielany w 1639 roku. Parafia została erygowana dnia 14 września 1999 roku z części parafii Matki Bożej Królowej Polski w Warszawie oraz Niepokalanego Poczęcia NMP w Warszawie. Dekret erekcyjny wszedł w życie dnia 1 października 1999 roku²⁷.

9. Parafia pw. Świętych Rafała i Alberta na Rudzie w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie żoliborskim, jest reprezentowana przez ks. Dariusza Kowalskiego. Erygowana została dnia 15 czerwca 1988 roku jako parafia pod wezwaniem Błogosławionych Powstańców Polskich: Ojca Rafała Kalinowskiego, Ojca Honorata Koźmińskiego i Brata Alberta Chmielowskiego. Dekret wszedł w życie dnia 15 czerwca 1988 roku. Ostatecznie parafia otrzymała wezwanie dwóch świętych: o. Rafała Kalinowskiego i br. Alberta Chmielowskiego. Obecnie parafia obejmuje dwa osiedla na Marymoncie Dolnym w Warszawie: Rudę i Potok²⁸.

²³ Archidiecezja Warszawska, Warszawa. Św. Krzysztofa, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-sw-krzysztofa/> (dostęp: 05.11.2023).

²⁴ Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 3398/A/2001, 14.09.2001 (aKMW).

²⁵ Archidiecezja Warszawska, Warszawa. Św. Ignacego Loyoli, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-sw-ignacego-loyoli/> (dostęp: 05.11.2023).

²⁶ Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 1964/A/98, 1.06.1998 (aKMW).

²⁷ Zob. G. Kalwarczyk, *Przewodnik po parafiach i kościołach...*, dz. cyt., s. 263-271; Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 3589/A/2000, 31.08.2000 (aKMW).

²⁸ Zob. G. Kalwarczyk, *Przewodnik po parafiach i kościołach...*, dz. cyt., s. 489-494.

10. Parafia pw. Zesłania Ducha Świętego na Słodowcu w Warszawie, umiejscowiona w dekanacie żoliborskim, jest reprezentowana przez ks. Sławomira Nowakowskiego. Powstała z rozległej parafii pw. św. Józafa²⁹. Została erygowana dnia 31 października 1984 roku. Dekret wszedł w życie dnia 15 listopada 1984 roku³⁰.

1.2. SZKOŁY

Wierni Kościoła rzymskokatolickiego, odpowiadając na wezwanie prawa kanonicznego, świadomi odpowiedzialności za wychowanie – zakładają szkoły zgodnie z przepisami prawa państwowego (kan. 217 KPK). Korzystanie z takiego prawa jak najbardziej przyczynia się także do zachowania wolności sumienia i ochrony praw rodziców, jak również do rozwoju samej kultury. Wychowanie podejmowane w szkołach katolickich powinno być ukierunkowane na potrzeby bieżącej chwili, a co za tym idzie, nauczanie wychowanków skutecznego pomnażania dobra społeczności ziemskiej (DWCH 8³¹)³². W tak zdefiniowanych celach z pewnością mieszczą się działania na rzecz chorych, uchodźców i innych potrzebujących. Prawo do nauki w polskim systemie prawnym, na mocy art. 70 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*³³, zagwarantowane zostało każdemu człowiekowi. Obowiązek prowadzenia szkół w głównej mierze realizują jednostki samorządu terytorialnego. Jednak – mimo tego, że edukacja publiczna przynależy do zadań własnych gminy, powiatu i województwa – w realizacji zadań oświatowych instytucje

²⁹ Archidiecezja Warszawska, Warszawa. *Zesłania Ducha Świętego na Słodowcu*, w: <https://archwwa.pl/parafie/zeslania-ducha-swietego-na-slodowcu/> (dostęp: 05.11.2023).

³⁰ Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 7527/A/84, 31.11.1984; Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 1528/A/93, 21.04.1993 (aKMW).

³¹ DWCH – skrót od: Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis* (28.10.1965), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, M. Przybył (red.), Poznań 2012, s. 314-324.

³² J. Dyduch, *Szkoły katolickie w świetle nowego Kodeksu prawa kanonicznego*, „*Analecta Cracoviensia*” 18 (1986), s. 349-350.

³³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (t.j. Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483).

publiczne wspierane są przez podmioty prywatne, w tym także podmioty kościelne³⁴. Korzystając z przysługujących mu praw, zagwarantowanych ustawodawstwem polskim, Kościół katolicki na terenie Dzielnicy Bielany założył i prowadzi jednostki edukacyjne.

W przedmiotowym badaniu brały udział szkoły katolickie wszystkich poziomów edukacyjnych – podstawowe, średnie, wyższe. Nauczanie i wychowanie w tych szkołach dokonuje się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa państwowego. Szkoły katolickie korzystają z prerogatyw udzielonych przez ustawodawcę polskiego w *Ustawie o systemie oświaty*³⁵ oraz *Ustawie Prawo oświatowe*³⁶. W tym drugim akcie prawnym zostało wyraźnie podkreślone, że szkoły i placówki edukacyjne mogą być zakładane i prowadzone nie tylko przez jednostkę samorządu terytorialnego, ale także inną osobę prawną czy nawet osobę fizyczną³⁷. Szkoły katolickie korzystają w tym zakresie z udzielonej im przez państwo polskie autonomii. Ponadto ich działalność jest zgodna z zapisami preambuły *Ustawy Prawo oświatowe*, gdzie zostało zawarte wskazanie, że należy kształcić i wychowywać młodzież w poczuciu odpowiedzialności, miłości do Ojczyzny oraz w poszanowaniu dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. To zadanie nauczania i wychowania realizują – zgodnie z intencją ustawodawcy państwowego – respektując chrześcijański system wartości oraz przyjmując za podstawę uniwersalne zasady etyki³⁸. Szkoły katolickie, uwzględniając przepisy prawa państwowego, opierają się na zasadach doktryny katolickiej, a nauczyciele i wychowawcy w tych jednostkach edukacyjnych odznaczają się prawowierną doktryną i prawością życia (kan. 803 § 2 KPK).

1. Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, reprezentowana przez dyrektora Piotra Garała, prowadzona jest przez Stowarzyszenie Przymierze Rodzin. Organ

³⁴ K. Więcek, *Prawo Kościoła katolickiego do zakładania i prowadzenia szkół*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 17 (2014), s. 233-234.

³⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 95, poz. 425).

³⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 59).

³⁷ Tamże, art. 8 ust. 2.

³⁸ Tamże, Preambuła.

ten działa w oparciu o *Ustawę Prawo o Stowarzyszeniach*³⁹ oraz normy *Kodeksu prawa kanonicznego* w zakresie stowarzyszeń wiernych, które nie tylko popierają doktrynę chrześcijańską, ale również podejmują inne dzieła apostołatu i miłości, ożywiając porządek doczesny duchem chrześcijańskim (kan. 298 § 1 KPK). W szkole w 2022 roku naukę pobierało 376 uczniów. Szkoła z oddziałami przedszkolnymi jest niepubliczną szkołą katolicką, posiadającą własny program wychowawczy⁴⁰. Prowadzące placówkę Stowarzyszenie Przymierze Rodzin stawia sobie za cel m.in. świadczenie pomocy społecznej rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej, wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych oraz działania charytatywne, działalność edukacyjną i kulturalną⁴¹. W placówce wychowuje się uczniów w duchu odpowiedzialności za siebie i innych, rzetelności i tolerancji, w szacunku do osoby ludzkiej⁴². W ramach realizacji przedmiotowych zadań w szkole rodzice uczniów są zaproszeni do współtworzenia Funduszu Pomocowego im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki, który działa od 2021 roku, aby wspierać rodziny dzieci uczęszczających do szkoły znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, aby nie musiały z niej rezygnować. Wpłaty na fundusz opierają się na dobrowolności, solidarności i przejrzystości. Można ich dokonywać na podany na stronie internetowej szkoły rachunek bankowy⁴³. Dzieci uczęszczające do tej placówki edukacyjnej mają możliwość zaangażowania się w prace wolontariatu szkolnego. Skupia on – prócz uczniów – także ro-

³⁹ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz.U. z 1989 r., nr 20, poz. 104).

⁴⁰ Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Statut Szkoły Podstawowej nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie*, § 2 ust. 1, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/wp-content/uploads/2021/07/Statut-SP-i-zal1A-zerowka-2018-09-01.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

⁴¹ Przymierze Rodzin, *Statut Przymierza Rodzin*, § 8 ust. 1-9, w: <https://docplayer.pl/5354534-Statut-przymierza-rodzin.html> (dostęp: 05.11.2023).

⁴² Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Statut Szkoły Podstawowej nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie*, § 4 ust. 2c, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/wp-content/uploads/2021/07/Statut-SP-i-zal1A-zerowka-2018-09-01.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

⁴³ Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Fundusz Pomocowy im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/2022/09/12/fundusz-pomocowy-im-bl-ks-jerzego-popieluszki-2/> (dostęp: 05.11.2023).

dziców i nauczycieli. Pomoc udzielana przez wolontariuszy przejawia się zarówno poprzez stałą współpracę z organizacjami lub osobami w potrzebie, jak również udział w akcjach jednorazowych⁴⁴.

2. Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, reprezentowana przez dyrektora Przemysława Kowalczyka, prowadzona jest przez Fundację Na Rzecz Rodziny. Działa na podstawie tych samych przepisów, co jednostka edukacyjna powyżej. Szkoła jest placówką niepubliczną z uprawnieniami szkoły publicznej. Wpisana jest do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez m.st. Warszawę. Dekretem nr 2565/NK/06 z dnia 23 maja 2006 roku wydanym przez Arcybiskupa Metropolite Warszawskiego szkoła otrzymała status szkoły katolickiej⁴⁵. W 2022 roku w szkole było 146 uczniów. Program wychowawczo-profilaktyczny placówki przewiduje działanie w strukturze grup pomocowych, które tworzone są w każdym zespole klasowym⁴⁶. Działania tego typu w każdej klasie koordynuje odpowiedni wychowawca. Do form działań przewidzianych w ramach szkolnego wolontariatu należą: aktywna praca w samorządzie szkolnym przy organizacji wydarzeń pomocowych, organizacja lub współorganizacja innych szkolnych lub klasowych wydarzeń pomocowych, aktywna działalność w organizacjach społecznych poza szkołą, istotna, nie jednorazowa, pomoc w nauce lub w innych trudnościach koledze lub koleżance⁴⁷.

⁴⁴ Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Wolontariat*, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/wolontariat/> (dostęp: 05.11.2023).

⁴⁵ Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, *Statut Katolickiej Szkoły Podstawowej nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie*, § 2, p. 1-2, w: <https://cloud-a.edupage.org/cloud?z%3AZMtvVwaZPSjaT7WcMcv9j01x1ibtsajvbx4g7e17MU2uG4vJqs1Nkr7gMAoWiUcv> (dostęp: 05.11.2023).

⁴⁶ Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, *Program wychowawczo-profilaktyczny*, w: <https://cloud-a.edupage.org/cloud?z%3AXEe0wn%2BoLX62pIdiKhcmSb5Zru%2FkKtCSB%2BCbodVvNJ0NYIkZvkyGeUcY9VYsjd%2Fr> (dostęp: 05.11.2023).

⁴⁷ Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, *Wolontariat*, w: <https://cloud-a.edupage.org/cloud?z%3Ar%2B%2B86axxq3fBsu%2FF3voYwApSnKc2pERTLwZesObilhNLvKkhSnq5I%2BXORp6qw1bx> (dostęp: 05.11.2023).

3. Szkoła Podstawowa Niepubliczna nr 74 im. bł. Honorata Koźmińskiego w Warszawie, reprezentowana przez dyrektora s. Ewę Krężlik, prowadzona jest przez Zgromadzenie Sióstr Najświętszego Imienia Jezus pod opieką Maryi Panny Wspomożenia Wiernych, które swoją działalność społeczną realizuje głównie poprzez formację dzieci i młodzieży w szkołach, internatach, przedszkolach, domach dziecka⁴⁸. W celu wypełnienia swoich zadań statutowych Zgromadzenie powołało Fundację *Nauka i Praca*, która posiada status organizacji pożytku publicznego. Fundacja przede wszystkim prowadzi działalność oświatowo-wychowawczą⁴⁹. Szkoła Podstawowa Niepubliczna nr 74 w Warszawie działa w granicach prawa państwowego. Jest niepubliczną szkołą katolicką, posiadającą własny program wychowawczo-profilaktyczny. Uczęszczało do niej w 2022 roku 186 uczniów. Placówka – zgodnie ze statutem – prowadzi działalność innowacyjną i eksperymentalną dotyczącą kształcenia, wychowania i opieki, stosownie do potrzeb psychofizycznych uczniów, na zasadach i warunkach określonych w *Ustawie Prawo oświatowe*. Działania szkoły wobec uczniów potrzebujących szeroko rozumianego wsparcia opiekuńczo-wychowawczego mają wymiar charytatywno-opiekuńczy⁵⁰. Podstawowym celem szkoły jest kształcenie i wychowanie uczniów nie tylko w duchu Ewangelii, ale także do odpowiedzialności za siebie i za innych oraz za dobro wspólne w życiu rodzinnym i społecznym. Tym samym ważnym aspektem wychowania uczniów jest nie tylko uwrażliwianie ich na poszanowanie historii i kultury narodowej, ale również otwarcie się na inne kultury⁵¹.

4. Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego w Warszawie, reprezentowane przez dyrektora Sylwii Dłanjan,

⁴⁸ Zgromadzenie Sióstr Imienia Jezus, *O zgromadzeniu*, w: https://marylki.pl/#!/strony/o_zgromadzeniu (dostęp: 05.11.2023).

⁴⁹ Zgromadzenie Sióstr Imienia Jezus, *Fundacja*, w: <https://marylki.pl/#!/strony/fundacja> (dostęp: 05.11.2023).

⁵⁰ Szkoła Podstawowa Niepubliczna nr 74 im. błogosławionego Honorata Koźmińskiego, *Statut Szkoły Podstawowej Niepublicznej nr 74 im. błogosławionego Honorata Koźmińskiego Warszawa, ul. Smoleńskiego 31*, art. 3, 1. 3. 5, w: <https://smolenskigo.edu.pl/wp-content/uploads/2022/05/stytut-sp74-zmiany-2020.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

⁵¹ Tamże, art. 9, 1. 2 ust. 7.

proceedzi Centrum Edukacyjne Archidiecezji Warszawskiej w Warszawie, reprezentowane z kolei przez dyrektora podmiotu, który sprawuje nadzór nad działalnością szkoły w zakresie ideowo-wychowawczym, spraw finansowych i administracyjnych. Liceum jest placówką katolicką, która funkcjonuje w granicach prawa polskiego i kościelnego. W 2022 roku do szkoły uczęszczało 290 uczniów. Szkoła, w ramach realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego, kształtuje uczniów do odpowiedzialności za własny rozwój oraz do odpowiedzialności za innych i za dobro wspólne w życiu rodzinnym i społecznym⁵². Statut jednostki edukacyjnej przewiduje istnienie Szkolnego Klubu Wolontariusza, który jest inicjatywą skierowaną do ludzi młodych, pragnących pomagać najbardziej potrzebującym. Cele działalności wolontariatu w szkole to: rozwijanie wśród młodzieży postaw otwartości i wrażliwości na potrzeby innych; zapoznanie młodzieży z ideą wolontariatu; przygotowywanie do podejmowania pracy wolontariackiej; umożliwianie młodym podejmowania działań pomocowych na rzecz niepełnosprawnych, chorych, samotnych, potrzebujących; prowadzenie grup wsparcia dla wolontariuszy; pomoc rówieśnikom szkolnym w trudnych sytuacjach; wspieranie ciekawych inicjatyw młodzieży, w tym kulturalnych, sportowych itp.; ukazywanie młodzieży obrazu współczesnego świata wraz z pojawiającymi się w nim problemami, takimi jak wojny, głód, brak wody pitnej, niewola, handel ludźmi, niewolnicza praca dzieci itp.; promowanie życia bez uzależnień; wyszukiwanie autorytetów i pomoc młodzieży w rozwijaniu zainteresowań⁵³.

⁵² Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2023, art. 7, p. 2, w: <https://archutowski.edu.pl/wp-content/uploads/2023/09/Statut-Liceum-1.09.2023.pdf> (dostęp: 05.11.2023). Zob. też: Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2022 (awa); Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2021 (awa).

⁵³ Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2023, art. 28 p. 6.

5. Akademia Katolicka, Sekcja św. Jana Chrzciciela w Warszawie, reprezentowana przez rektora ks. Krzysztofa Pawlinę, jest uczelnią niepubliczną powstałą w wyniku przekształcenia Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie, na mocy dekretu wydanego 15 sierpnia 2020 roku przez Arcybiskupa Metropolite Warszawskiego ks. kard. Kazimierza Nycza. Posiada osobowość prawną zgodnie z przepisami prawa państwowego oraz przyznaną przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego kategorię naukową, pozwalającą na nadawanie w zakresie teologii tytułu magistra, stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora. Będąc kontynuatką Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie, zachowuje wszystkie uprawnienia określone w umowie pomiędzy Rządem i Episkopatem z dnia 1 lipca 1999 roku (Dz.U. z 1999 r., nr 63, poz. 727). W zakresie prowadzenia studiów na kierunku teologia, prócz nadzoru ze strony Ministerstwa Edukacji i Nauki, podlega Stolicy Apostolskiej, a także posiada wszystkie uprawnienia wynikające z przepisów kościelnych, w tym prawo do nadawania stopnia licencjata kanonicznego z teologii⁵⁴. W ramach zaangażowania w działania na rzecz chorych, uchodźców i innych potrzebujących uczelnia proponuje studentom oraz słuchaczom Podyplomowe Studia Liderów Wolontariatu. Ta dwusemestrowa ścieżka kształcenia adresowana jest do osób z wykształceniem wyższym, które chcą włączyć się do działań wolontariackich, a w szczególności nabyć kwalifikacje koordynatora wolontariatu działającego w ramach Caritas, parafii, placówek opiekuńczych i organizacji pozarządowych. Cele studiów to: zapoznanie z ideą i praktyką wolontariatu w świetle doktryny chrześcijańskiej; przygotowanie do pełnienia funkcji wolontariusza działającego na rzecz osób potrzebujących; przygotowanie do zarządzania pracą zespołu wolontariuszy w placówce opiekuńczej, parafii, organizacji pozarządowej⁵⁵.

⁵⁴ Akademia Katolicka, *Status prawny*, w: <https://akademiatolicka.pl/o-uczelni/status-prawny/> (dostęp: 05.11.2023); Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 lipca 1999 r. o wykonaniu Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską (Dz.U. z 1999 r., nr 63, poz. 727); Ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Akademii Katolickiej w Warszawie z budżetu państwa (t.j. Dz.U. z 2006 r., nr 94, poz. 648).

⁵⁵ Akademia Katolicka, *Podyplomowe Studia Liderów Wolontariatu*, w: <https://akademiatolicka.pl/podyplomowe-studia-liderow-wolontariatu/> (dostęp: 05.11.2023).

1.3. PRZEDSZKOŁA

Zgodnie z przepisami prawa w Polsce wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Przedmiotowe wychowanie – jak wskazał ustawodawca w *Ustawie Prawo oświatowe* – jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego⁵⁶. Zapewnienie warunków do spełniania obowiązku edukacji przedszkolnej jest zadaniem własnym gminy⁵⁷. Może ona zapewnić miejsce nie tylko w przedszkolu publicznym, ale również w placówkach niepublicznych, dotowanych zgodnie z prawem z finansów państwa⁵⁸. Kościół rzymskokatolicki w Polsce – w zakresie posiadanej od ustawodawcy państwowej autonomii – realizuje swoje cele, jednocześnie wspomagając gminy w zakresie wychowania przedszkolnego. Traktuje to zadanie nie tylko jako działalność służebną wobec państwa, ale także jako realizację norm prawa kościelnego. Prawodawca w *Kodeksie prawa kanonicznego* nakłada bowiem na rodziców obowiązek i zarazem prawo do właściwego wychowania potomstwa. Rodzice katolicy mają obowiązek i prawo dobierać takie środki i instytucje, które – uwzględniając miejscowe warunki – mogłyby lepiej zadbać o katolickie wychowanie ich dzieci (kan. 793 § 1 KPK). Ponadto w celu zapewnienia katolickiego wychowania dzieci rodzice mają również prawo do korzystania ze środków przeznaczonych przez społeczność świecką w tym zakresie (kan. 793 § 2 KPK).

Szczególne miejsce w formacji dzieci i młodzieży zajmują instytucje życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego (kan. 573 § 2; 731 § 1 KPK), potocznie nazywane zgromadzeniami zakonnymi. W pracy wychowawczej i charytatywnej Kościoła i społeczeństwa pełnią one misję szczególną. Chociażby w statystyce żeńskich zgromadzeń

⁵⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*, art. 31 ust. 1 (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 59).

⁵⁷ Tamże, art. 31 ust. 8.

⁵⁸ Tamże, art. 31 ust. 9 p. 1-3.

zakonnych czynnych w Polsce z 2015 roku podano, że w katechezie pracuje 2160 sióstr, w nauczaniu i wychowaniu – 2664 siostry, w opiece zdrowia – 1312 sióstr (w tym 37 lekarek, 223 pielęgniarki w szpitalach, 830 pielęgniarek w innych zakładach i ośrodkach, 29 pielęgniarek środowiskowych i 177 opiekunek parafialnych), 380 sióstr jest zaangażowanych w duszpasterstwo rekolekcyjne, poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne i inne. Siostry prowadzą 453 dzieła własne, które związane są z nauczaniem: 375 przedszkoli, szkół podstawowych, średnich i wyższych, 65 burs, internatów i domów dla studentek, 55 domów dziecka, 90 świetlic, 53 inne dzieła pomocy dzieciom i młodzieży opuszczonej, 21 okien życia, 210 domów opieki dla dzieci i dorosłych, 50 dzieł zorganizowanych dla osób ubogich, bezdomnych – stołówki, noclegownie⁵⁹. Zgodnie z art. 88 ust. 4 pkt 1 *Ustawy Prawo oświatowe* założenie i prowadzenie przedszkola przez podmiotowe instytucje kościelne wiąże się z otrzymaniem zezwolenia wójta (lub burmistrza, lub prezydenta miasta), a także uzyskaniem pozytywnej opinii kuratora oświaty. Niepubliczne przedszkole może prowadzić tylko osoba fizyczna lub osoba prawna w rozumieniu *Kodeksu cywilnego*⁶⁰.

W przedmiotowym badaniu brały udział przedszkola prowadzone przez żeńskie zgromadzenia zakonne, umiejscowione na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy.

1. Przedszkole Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie, reprezentowane przez dyrektora s. Dorotę Czyżewską, prowadzi Inspektoriat Warszawski Zgromadzenia Córek Maryi Wspomożycielki (Siostry Salezjanki). Do zadań zgromadzenia – jak wynika z przepisów wewnętrznych – należy troska o integralny rozwój młodego człowieka, formację do wiary przez systematyczną katechezę, wychowanie do ak-

⁵⁹ M. Opiela, *Zgromadzenia zakonne w służbie rodzinie i wychowaniu*, w: *Katolickie wychowanie dziecka. Rodzina, przedszkole, Kościół*, A. Kiciński, M. Opiela (red.), Lublin 2016, s. 140-141; Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych w Polsce, *Statystyka żeńskich zgromadzeń zakonnych – czynnych w Polsce*, <http://zakony-zenskie.pl/index.php/statystyka/917-statystyka-eskich-zgromadze-zakonnych-czynnych-w-polsce> (dostęp: 09.10.2015).

⁶⁰ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*, art. 88 ust. 4-5 (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 59).

tywnej postawy obywatelskiej oraz wdzięczności i solidarności. W realizacji postawionych celów wzoruje się ono na przykładzie życia i działalności św. Jana Bosko, pedagoga włoskiego z XIX wieku. Zgromadzenie Córek Maryi Wspomożycielki realizuje koncepcję wychowania w duchu odpowiedzialności za rodzinę, społeczeństwo i Kościół. Nie tylko otacza troską pedagogiczną dzieci i młodzież w placówkach edukacyjnych i wychowawczych, ale także – w zależności od kontekstu społecznego – udziela wsparcia młodym kobietom, które żyją na peryferiach wielkich miast i stają się ofiarami prostytucji czy handlu ludźmi, jest również ukierunkowane na dbałość o godność człowieka i wypracowanie kultury spotkania na bazie chrześcijańskiego humanizmu⁶¹. Do przedszkola Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie uczęszczało w 2022 roku 73 dzieci. Przedszkole jest niepubliczną placówką katolicką⁶². Funkcjonuje na podstawie *Ustawy Prawo oświatowe* i *Statutu Przedszkola Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie*, jak również wpisane jest do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonych przez m.st. Warszawa⁶³. Do celów wychowawczych placówki należy m.in. ukształtowanie dzieci w duchu uniwersalnych wartości ludzkich oraz otwartości na problemy współczesnego świata, a także wdrażanie dzieci w życie grupy społecznej – w poczuciu obowiązku, odpowiedzialności i świadomości praw człowieka⁶⁴. W pracy z dziećmi zwraca się szczególną uwagę na osoby potrzebujące większej pomocy: sieroty, dzieci pozbawione odpowiednich warunków rodzinnych, dzieci z rodzin wielodzietnych, dzieci w jakikolwiek sposób zaniedbane i ubogie. Dlatego też w przedszkolu może być świadczona pomoc charytatywna w odniesieniu do dzieci z rodzin ubogich i wielodzietnych⁶⁵. Przejawem tej koncepcji wychowawczej jest również w ostatnim czasie zaangażowanie na rzecz dzieci ukraińskich i świadczenie im pomocy.

⁶¹ Zgromadzenie Córek Maryi Wspomożycielki, *Charyzmat*, w: <https://cmw.waw.pl/charyzmat/zgromadzenie-corek-maryi-wspomozycielki/charyzmat/> (dostęp: 05.11.2023).

⁶² Przedszkole Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie, *Statut Przedszkola Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie*, § 2 ust. 6 (awa).

⁶³ Tamże, § 3 ust. 1-3.

⁶⁴ Tamże, § 7 ust. 1-6.

⁶⁵ Tamże, § 8 ust. 1-2.

2. Przedszkole Sióstr Imienia Jezus w Warszawie, reprezentowane przez dyrektora Jolantę Jakubas, prowadzi Zgromadzenie Sióstr Najświętszego Imienia Jezus pod opieką Maryi Panny Wspomożenia Wiernych. Celem placówek edukacyjnych i wychowawczych prowadzonych przez Zgromadzenie jest kształcenie i wychowanie uczniów, w duchu Ewangelii, do odpowiedzialności za siebie i za innych oraz za dobro wspólne w życiu rodzinnym i społecznym. Koncepcja wychowania realizowana przez Zgromadzenie w prowadzonych przez nie instytucjach opiera się na poszanowaniu tradycji, historii i kultury narodowej. Celem zaś jego działalności jest stworzenie jak najlepszych warunków rozwoju intelektualnego i osobowego uczniów, zgodnie z zasadami personalizmu i pedagogiki chrześcijańskiej. Placówki prowadzone przez Siostry Imienia Jezus zapewniają dzieciom i młodzieży integralny rozwój, to znaczy prócz rozwoju intelektualnego dają pogłębioną formację duchowo-moralną oraz są miejscem życia religijnego⁶⁶. Do Przedszkola Sióstr Imienia Jezus w Warszawie uczęszcza 49 dzieci. Placówka ta działa od września 1994 roku, natomiast w styczniu 1995 roku została zatwierdzona przez Kuratorium Oświaty jako niepubliczna placówka oświatowa. Jest ona niepubliczną placówką wychowania przedszkolnego o charakterze katolickim⁶⁷. Wszystkie działania wychowawcze w przedszkolu zmierzają do tego, aby wychowanek był człowiekiem odpowiedzialnym za siebie i innych, kierującym się w swoich wyborach najwyższą wartością, jaką jest Bóg, był chrześcijaninem i patriotą⁶⁸. Placówka, realizując liczne cele, koncentruje się także na rozwijaniu u dzieci umiejętności społecznych, które są niezbędne w poprawnych relacjach z innymi dziećmi i dorosłymi⁶⁹. Obecnie koncepcja pracy wychowawczej w przedszkolu ma swoje podstawy prawne m.in. w następujących zbiorach norm: *Ustawa o systemie oświaty*⁷⁰, *Podstawa programowa wychowania przedszkol-*

⁶⁶ Zgromadzenie Sióstr Imienia Jezus, *Dzieci i młodzież*, w: <https://www.marylki.pl/#!/stroyny/dzieci> (dostęp: 05.11.2023).

⁶⁷ Przedszkole Sióstr Imienia Jezus w Warszawie, *Statut Przedszkola Sióstr Imienia Jezus, Warszawa, ul. Smoleńskiego 31*, § 4 ust. 1 (awa).

⁶⁸ Tamże, § 8 ust. 2.

⁶⁹ Tamże, § 11 ust. 1-16.

⁷⁰ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 95, poz. 425).

nego⁷¹, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie nadzoru pedagogicznego⁷², Konwencja o Prawach Dziecka⁷³, Statut Przedszkola Sióstr Imienia Jezus w Warszawie. Dlatego też placówka kieruje się zasadami wynikającymi z Konwencji o prawach dziecka, wspiera działania wychowawcze rodziców, buduje poczucie tożsamości regionalnej i narodowej, promuje zachowania przyjazne przyrodzie i kształtuje postawy prozdrowotne. Ponadto przedszkole, w ramach budowania odpowiednich wartości prospołecznych, jest otwarte na współpracę ze środowiskiem w kwestii działań pomocowych. Wśród tych ostatnich – w przedmiocie prowadzonych badań – na uwagę zasługują działania związane z przygotowaniem przez wychowanków spektaklu dla domu dziecka oraz domu opieki społecznej⁷⁴.

1.4. CENTRUM MŁODZIEŻOWE SIÓSTR SALEZJANEK „ORATORIUM ŚW. JANA BOSKO” PRZY PARAFII PW. ŚW. ZYGMUNTA W WARSZAWIE

Ustawodawca państwowy – zgodnie z zapisami *Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską* z 1993 roku – uznaje osobowość prawną Kościoła katolickiego⁷⁵. *Uznaje również osobowość prawną wszystkich instytucji kościelnych terytorialnych i personalnych, które uży-*

⁷¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r., poz. 356).

⁷² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (t.j. Dz.U. 2017 r., poz. 1658).

⁷³ Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r., nr 120, poz. 526).

⁷⁴ Przedszkole Sióstr Imienia Jezus w Warszawie, *Koncepcja pracy Przedszkola Sióstr Imienia Jezus w Warszawie*, w: <http://www.przedszkole-bielany.edu.pl/dokumenty/koncepcja.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

⁷⁵ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską podpisany dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r., nr 51, poz. 318).

skwały taką osobowość na podstawie przepisów prawa kanonicznego⁷⁶. Konieczne jest w tym względzie jedynie dokonanie stosownego powiadomienia przez władze kościelne kompetentnych organów państwowych. Ponadto inne instytucje kościelne mogą na wniosek władzy kościelnej uzyskać osobowość prawną na podstawie prawa polskiego⁷⁷. Prócz uzgodnień konkordatowych przedmiotowy zakres prawa wyznaniowego w Polsce reguluje *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej*. Stosownie do tego aktu prawnego kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić nie tylko szkoły, ale także inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze. Mają one charakter katolicki i podlegają władzy kościelnej⁷⁸. Osoby prawne Kościoła mają prawo prowadzenia właściwej dla każdej z nich działalności charytatywno-opiekuńczej⁷⁹. Jeśli prowadzone instytucje nie posiadają osobowości prawnej, działają w ramach kościelnych osób prawnych, które je powołały⁸⁰. Instytucją o charakterze duszpasterskim, wychowawczym, opiekuńczym i edukacyjnym jest Centrum Młodzieżowe „Oratorium św. Jana Bosko” działające przy parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie. Jest to centrum młodzieżowe, które funkcjonuje jako jednostka organizacyjna Zgromadzenia Córek Maryi Wspomożycielki (Siostry Salezjanki) Domu Zakonnego w Warszawie, pl. Konfederacji 55. Instytucja działa w granicach prawa na podstawie: Dekretu Inspektorki (Przełożonej Prowincjalnej) Zgromadzenia Córek Maryi Wspomożycielki (Siostry Salezjanki) Inspektorii Warszawskiej z dnia 24 grudnia 2014 roku (sygn. PLJ/8300/1/2014), *Ustawy o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* (art. 12, art. 38 ust. 1 i ust. 5, art. 55 ust. 8), Konstytucji i Regulaminów Zgromadzenia Córek Maryi Wspomożycielki oraz *Statutu Centrum Młodzieżowego Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko”*⁸¹. Instytucja działa na rzecz

⁷⁶ Tamże, art. 4 ust. 2.

⁷⁷ Tamże, art. 4 ust. 3.

⁷⁸ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, art. 20 ust. 1 (t.j. Dz.U. z 1989 r. nr 29, poz. 154).

⁷⁹ Tamże, art. 38 ust. 1.

⁸⁰ Tamże, art. 12.

⁸¹ Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, *Statut Centrum Młodzieżowego Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko”*, § 1 ust. 1 (awa).

integracji i rozwoju środowiska lokalnego. Realizuje swoje cele poprzez wspieranie inicjatyw społecznych młodych i na rzecz młodych, zwłaszcza w obszarach kultury, oświaty, edukacji, wyrównywania szans, praw człowieka, ochrony zdrowia, wypoczynku, sportu i rekreacji, pomocy społecznej, ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i lokalnego, oraz wspieranie inicjatyw związanych z życiem religijnym oraz rozwojem duchowym dzieci i młodzieży i ich rodzin⁸². W zakresie przedmiotowym obejmującym realizowane badania „Oratorium św. Jana Bosko” koncentruje się m.in. na: wspieraniu i wyrównywaniu szans – w tym świadczeniu pomocy charytatywnej – dzieci i młodzieży pochodzących ze środowisk zagrożonych przemocą, alkoholizmem i narkomanią oraz rodzin dysfunkcyjnych i o niskim standardzie ekonomicznym, a także dzieci i młodzieży potrzebujących wsparcia z innych powodów, w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami; pomocy i wsparciu dla rodzin podopiecznych; prowadzeniu działalności na rzecz profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania patologiom i zachowaniom ryzykownym dzieci i młodzieży, a także ochrony i promocji zdrowia w środowisku dzieci i młodzieży oraz ich rodzin; podejmowaniu działań służących integracji środowisk lokalnych, z uwzględnieniem działań na rzecz integracji europejskiej; współdziałaniu z instytucjami państwowymi, społecznymi i samorządowymi oraz z innymi organizacjami w kraju i za granicą, działającymi na polu wychowania, opieki, edukacji i integracji społecznej oraz rozwoju religijnego i duchowego; promocji i organizacji wolontariatu⁸³. W ramach wsparcia na rzecz osób potrzebujących Centrum Młodzieżowe „Oratorium św. Jana Bosko” prowadzi świetlicę środowiskową dla dzieci i młodzieży, w której wychowawcy pomagają w odrabianiu lekcji, organizują warsztaty edukacyjne oraz zajęcia sportowe. Ponadto dzieci i młodzież uczestniczą w półkoloniach podczas ferii i wakacji, gdzie organizowane są dedykowane dla nich gry i zabawy⁸⁴.

⁸² Tamże, § 2 ust. 1.

⁸³ Tamże, § 3 ust. 1-16.

⁸⁴ Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, *Salezjanki*, w: <https://sw-zygmunt.pl/?id=17> (dostęp: 05.11.2023).

1.5. FUNDACJA POMOCY BLIŻNIEMU „CREDO” PRZY PARAFII PW. ŚW. ZYGMUNTA W WARSZAWIE

Prawodawca kościelny w *Kodeksie prawa kanonicznego* daje prawo wiernym, aby ci mogli *swobodnie zakładać stowarzyszenia i nimi kierować, dla celów miłości lub pobożności albo dla ożywiania chrześcijańskiego powołania w świecie, a także odbywać zebrania dla wspólnego osiągnięcia tych celów* (kan. 215 KPK). Na gruncie prawa państwowego w Polsce ustawodawca również udziela zgody na zakładanie i prowadzenie instytucji odpowiadających przywołanym powyżej celom. Nazywa je fundacjami. Działalność fundacji reguluje *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*⁸⁵. Brak w ustawie bezpośredniej definicji fundacji, jednak z treści wynika, że może być ona ustanowiona dla realizacji celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami⁸⁶. Na terenie parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie funkcjonuje Fundacja Pomocy Bliżniemu „Credo”, która została ustanowiona przez grupę świeckich katolików. Została ona zarejestrowana w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Rejestrze Przedsiębiorców pod numerem KRS 0000072469 w dniu 15.12.2001 roku⁸⁷. Działa na podstawie przepisów *Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*⁸⁸, *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*⁸⁹, jak również w oparciu o *Statut Fundacji Pomoc Bliżniemu „Credo”*⁹⁰. Celem fundacji jest wspieranie parafii

⁸⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 46, poz. 203).

⁸⁶ Tamże, art. 1.

⁸⁷ Rejestr KRS, *Fundacja Pomoc Bliżniemu „Credo”*, w: <https://rejestr.io/krs/72469/fundacja-pomocy-blizniemu-credo> (dostęp: 05.11.2023); Fundacja Pomoc Bliżniemu „Credo”, *Sprawozdanie finansowe za 2022 rok*, s. 2 (awa).

⁸⁸ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 46, poz. 203).

⁸⁹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 96, poz. 873).

⁹⁰ Fundacja Pomoc Bliżniemu „Credo”, *Statut Fundacji Pomoc Bliżniemu „Credo”*, § 2 (awa).

pw. św. Zygmunta w jej działalności duszpasterskiej i społecznej. W ramach tej współpracy fundacja angażuje się w materialną i niematerialną pomoc osobom potrzebującym, w tym chorym i z niepełnosprawnościami⁹¹. Postawione cele fundacja realizuje m.in. poprzez nieodpłatną działalność, w ramach której: świadczy pomoc społeczną dla dzieci, nie- sie pomoc osobom w trudnej sytuacji materialnej, organizuje różne formy rozwoju kulturalnego społeczeństwa w zależności od zainteresowania społecznego⁹². W ramach działalności przy parafii pw. św. Zygmunta w Warszawie fundacja prowadzi *Zespół Pomocy Bliźniemu*, który zajmuje się wieloma czynnościami mającymi za zadanie poprawę życia ludzi ubogich, starszych, chorych, osamotnionych, jak również bezrobotnych oraz rodzin wielodzietnych. Koordynuje on m.in. zbiórkę i rozdawanie odzieży, rozdaje paczki z żywnością, rozprowadza świece Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom Caritas, przygotowuje wigilię dla samotnych, dwa razy w roku organizuje Dzień Chorych i Sędziwych, a w czasie wakacji zbiera przybory szkolne dla dzieci z ubogich rodzin⁹³.

1.6. ARCHIDIECEZJALNY ZESPÓŁ DOMOWEJ OPIEKI PALIATYWNEJ W WARSZAWIE

Zgodnie z *Ustawą z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej* podmiotami leczniczymi mogą być osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁴. Korzystając z norm prawa powszechnego – pod rządami poprzedniej *Ustawy o zakładach opieki zdrowotnej*⁹⁵ – kard. Józef Glemp powołał dnia 2 października 1996 roku Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej

⁹¹ Tamże, § 5 ust. 1-4.

⁹² Tamże, § 6 ust. 2.

⁹³ Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, *Zespół Pomocy Bliźniemu*, w: <https://www.swzygmunt.pl/grupy/zespole-pomocy-blizniemu-180> (dostęp: 05.11.2023).

⁹⁴ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, art. 4 ust. 1 pkt 6 (t.j. Dz.U. z 2011 r., nr 112, poz. 654).

⁹⁵ Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, art. 8 ust. 3 (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 91, poz. 408).

do sprawowania opieki hospicyjnej niosącej ulgę osobom nieuleczalnie chorym i umierającym. Zadaniem tego hospicjum domowego jest świadczenie opieki lekarskiej, pielęgniarstwa, duchowej i socjalnej w domu chorego, a tym samym dawanie oparcia całej rodzinie, często zagubionej w trudnych chwilach związanych z przewlekłą chorobą najbliższej osoby. Według *Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej* podmiot medyczny musi posiadać osobowość prawną, dlatego też w tym przypadku jest nim Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie. Prócz *Dekretu Arcybiskupa Metropolity Warszawskiego* Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej w Warszawie posiada *Regulamin*. Parafia jako podmiot leczniczy powołała Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej na podstawie następujących aktów prawnych: *Dekretu Arcybiskupa Metropolity Warszawskiego z dnia 2 października 1996 roku*, *Aktu powołania Zakładu Opieki Zdrowotnej przez Parafię pw. św. Zygmunta w Warszawie z dnia 15 sierpnia 1996 roku*, *Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej*, *Ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej*, *Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską podpisanego dnia 28 lipca 1993 roku*⁹⁶. Celem Archidiecezjalnego Zespołu Domowej Opieki Paliatywnej w Warszawie jest stworzenie chorym możliwie jak najlepszych warunków opiekuńczo-leczniczych w ich domach oraz zaspokojenie ich potrzeb psychicznych, socjalnych i religijnych⁹⁷. Podmiot leczniczy zapewnia chorym opiekę w ich domach, udziela świadczeń opiekuńczo-pielęgnacyjnych o charakterze paliatywnym oraz świadczy pomoc psychologiczną i duchową. W realizacji zadań podmiot leczniczy kieruje się zasadami opieki hospicyjnej: skutecznością, dostępnością, ciągłością opieki, kompleksowością opieki, solidarnością, poszanowaniem godności ludzkiej oraz współpracy⁹⁸. Podmiot leczniczy swoją opieką obejmował w 2022 roku średnio 135 pacjentów dziennie, zapewniając im pełną pomoc lekarską,

⁹⁶ Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej w Warszawie, *Regulamin Podmiotu Leczniczego. Parafia rzymskokatolicka św. Zygmunta w Warszawie* (awa).

⁹⁷ Tamże, Cele i zadania, art. 1 ust. 1.

⁹⁸ Tamże, Cele i zadania, art. 2 ust. 1 i 3.

pielęgniarską, psychologiczną i rehabilitacyjną oraz niezbędny sprzęt medyczny w ich domach. Pacjentami hospicjum domowego są osoby nieuleczalnie chore, głównie na nowotwory złośliwe. Opieka hospicjum polega na poprawie jakości życia pacjentów i ich rodzin poprzez wielokierunkowe zaspokajanie ich potrzeb. Wiąże się to z łagodzeniem większości objawów towarzyszących chorobie przewlekłej, a szczególnie z łagodzeniem dolegliwości bólowych. Hospicjum domowe swoim wsparciem obejmuje chorych, niezależnie od ich przekonań religijnych, uwzględniając w razie potrzeby także ich indywidualne oczekiwania duchowe i religijne⁹⁹.

1.7. KATOLICKI OŚRODEK POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PASTORALNEJ „PORADNIA DEWAJTIS” W WARSZAWIE

Katolicki Ośrodek Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej „Poradnia Dewajtis” powstał w 2007 roku. Był odpowiedzią na potrzeby osób zmagających się z problemami natury psychologicznej, pedagogicznej i duchowej. Mieści się on na terenie parafii pw. bł. Edwarda Detkensa w Warszawie. Dyrektorem Ośrodka od 2007 roku do marca 2021 roku był ks. Marek Szymuła¹⁰⁰. Obecnie poradnia jest prowadzona przez Fundację „Blisko Rodziny”, która w 2018 roku ustanowiona została przez Archidiecezję Warszawską, aby wspomóc prowadzenie działalności charytatywnej i pomocowej w Archidiecezji Warszawskiej¹⁰¹. Fundacja działa na podstawie przepisów *Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*¹⁰², innych stosownych aktów prawnych oraz *Statutu Fundacji „Blisko Rodziny”*. Podmiot ten wśród celów ma: inspirowanie, wspieranie i wdrażanie pomocy potrzebującym osobom i rodzinom, organizowanie i prowadzenie instytucji o charakterze pomocowym dla samotnych

⁹⁹ Hospicjum Domowe, *O nas*, w: <https://hospicjumdomowe.com/> (dostęp: 05.11.2023).

¹⁰⁰ Poradnia Dewajtis, *O nas*, w: <https://dewajtis.pl/o-nas/> (dostęp: 05.11.2023).

¹⁰¹ Fundacja Blisko Rodziny, *O Fundacji Blisko Rodziny*, w: <https://fundacjabliskorodziny.pl/o-fundacji/> (dostęp: 05.11.2023).

¹⁰² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 46, poz. 203).

matek, małżeństw i rodzin oraz osób potrzebujących wsparcia materialnego, psychologicznego, medycznego i duchowego, finansowe i pozafinansowe wsparcie w zakresie rozwoju i działalności osób i instytucji służących osobom samotnym, małżeństwom i rodzinom, wsparcie rodzin i instytucji w wychowaniu dzieci, podejmowanie i wspieranie wszelkich inicjatyw o charakterze społecznym, kulturalnym, edukacyjnym, zdrowotnym, ekonomicznym, które sprzyjają ochronie życia, trwałości i rozwojowi małżeństw i rodzin, promowanie i wspieranie działalności duszpasterskiej na rzecz narzeczonych, samotnych, małżeństw i rodzin¹⁰³. W realizacji celów fundacja współpracuje z władzami samorządowymi, rządowymi, Kościołem katolickim, innymi wyznaniem chrześcijańskimi i religiami oraz innymi organizacjami pozarządowymi¹⁰⁴. Przedstawione cele fundacja realizuje m.in. poprzez: wspieranie integralnego rozwoju osoby ludzkiej, małżeństwa i rodziny – zarówno psychicznego, duchowego, fizycznego, jak i społecznego; udzielanie pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób; podnoszenie kwalifikacji osób udzielających pomocy psychologicznej, medycznej i duchowej, świadczenie pomocy osobom doświadczającym trudności i kryzysów psychicznych oraz duchowych; rozwijanie, propagowanie i wspieranie inicjatyw, postaw i działań mających na celu pomoc, integrację oraz aktywizację społeczną i zawodową grup zagrożonych marginalizacją, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk osób bezrobotnych, z niepełnosprawnością, ubogich, młodzieży oraz wszystkich tych, którzy nie potrafią poradzić sobie z problemami dnia codziennego; organizowanie i prowadzenie pracy socjalnej, konsultacji, poradnictwa, doradztwa, pomocy rzeczowej, działań z zakresu szeroko rozumianej pomocy społecznej, psychoedukacji, psychoterapii, grup wsparcia, pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz promocji i ochrony zdrowia; podejmowanie działalności charytatywnej; przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz promocję i organizację wolontariatu¹⁰⁵. Fundacja cele statutowe realizuje w „Poradni Dewajtis”

¹⁰³ Fundacji Blisko Rodziny, *Statut Fundacji Blisko Rodziny*, § 9 ust. 1 (awa).

¹⁰⁴ Tamże, § 12.

¹⁰⁵ Tamże, § 10 ust. 1-26.

w Warszawie, gdzie pacjentom proponowane są: konsultacje polegające na pierwszej rozmowie z psychologiem lub psychoterapeutą; terapie indywidualne i grupowe; terapie par i rodzin; coaching, polegający na indywidualnej pracy z trenerem; warsztaty, które są formą psychoedukacji; kierownictwo duchowe polegające na indywidualnym towarzyszeniu w formacji chrześcijanina. W „Poradni Dewajtis” mogą uzyskać pomoc nastolatki w trudnym okresie dorastania, osoby duchowne i konsekrowane – prowadzące specyficzną formę życia – jak również narzeczeni w trakcie przygotowania do sakramentu małżeństwa¹⁰⁶.

1.8. DOM REKOLEKCYJNO-FORMACYJNY NA BIELANACH W WARSZAWIE

Dom Rekolekcyjno-Formacyjny znajduje się na terenie rezerwatu przyrody – Lasu Bielańskiego, nad brzegiem Wisły, w bliskim sąsiedztwie zabytkowego kościoła, administracyjnie jest to parafia pw. bł. Edwarda Detkensa w Warszawie. Posiada 130 miejsc noclegowych, halę sportową, salę telewizyjną, salę teatralno-konferencyjną na 300 osób, kaplicę i oratorium oraz kompleks boisk sportowych¹⁰⁷. Dom Rekolekcyjno-Formacyjny jest częścią Katolickiego Centrum Kultury „Dobre Miejsce”, które funkcjonuje od 2006 roku w dawnym budynku Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Miejsce to jest przestrzenią do szczególnej działalności społecznej. Organizuje się tam pikniki rodzinne i teatryki dla twórczego spędzania czasu przez rodziny. Gościom odwiedzającym Dom Rekolekcyjno-Formacyjny daje się możliwość kontaktu z niszową kulturą poprzez kino studyjne, wystawy historyczne, religijne i sztuki¹⁰⁸. Dom Rekolekcyjno-Formacyjny jest nie tylko dobrą bazą noclegową, doskonałym zaple-

¹⁰⁶ Poradnia Dewajtis, *Nasza oferta*, w: <https://dewajtis.pl/nasza-oferta/> (dostęp: 05.11.2023).

¹⁰⁷ Archidiecezja Warszawska, *Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na Bielanych*, w: <https://archwwa.pl/miejsca/dom-rekolekcyjno-formacyjny-na-bielanach/#o-miejscu> (dostęp: 05.11.2023).

¹⁰⁸ Katolickie Centrum Kultury „Dobre Miejsce”, *O nas*, w: <https://dobremiejsce.org/o-nas/> (dostęp: 05.11.2023).

czem dla organizacji wszelkich spotkań, rekolekcji i konferencji. W minionym okresie, gdy z ogarniętej wojną Ukrainy uciekali mieszkańcy tego kraju, znaleźli oni bezpłatne schronienie w Domu Rekolekcyjno-Formacyjnym w Warszawie¹⁰⁹.

2. OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ DZIELNICY BIELANY M.ST. WARSZAWY

Ośrodki pomocy społecznej są to jednostki organizacyjne wykonujące zadania z zakresu pomocy społecznej przewidziane ustawowo dla gmin. Realizują one szereg działań mających na celu pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych oraz ich integrację społeczną¹¹⁰. OPS są zobligowane do realizowania polityki państwa w zakresie pomocy społecznej. Ta ostatnia jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach mających doprowadzić do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając je w usamodzielnianiu się oraz integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny finansowo, rzeczowo oraz w formie usług. System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu. Ministerstwem, które kształtuje politykę dotyczącą pomocy społecznej w Polsce, jest aktualnie Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej¹¹¹.

¹⁰⁹ Archidiecezja Warszawska, „Dobre Miejsce” i barnabici pomagają uchodźcom z Ukrainy. Także marokańskim studentom, w: <https://archwwa.pl/aktualnosci/dobre-miejsce-i-barnabici-pomagaja-uchodzcom-z-ukrainy-takze-marokanskim-studentom/> (dostęp: 05.11.2023).

¹¹⁰ Akademia Rodziny, *Instytucje pomocy społecznej – charakterystyka*, w: <https://akademiarodziny.wzp.pl/vt-article/instytucje-pomocy-spolecznej-charakterystyka/> (dostęp: 05.11.2023).

¹¹¹ Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, *Pomoc społeczna*, w: <https://www.gov.pl/web/rodzina/formy-udzielanej-pomocy> (dostęp: 05.11.2023).

Do narzędzi, którymi posługują się OPS, należą przede wszystkim praca socjalna, różnego rodzaju zasiłki, pomoc i doradztwo. Celem pracy socjalnej jest poprawa funkcjonowania osób i rodzin w środowisku społecznym poprzez rozwinięcie lub wzmocnienie ich aktywności i samodzielności życiowej. Polega ona na współpracy ze społecznością lokalną, instytucjami i organizacjami na rzecz zaspokajania istotnych potrzeb mieszkańców danej gminy¹¹².

W badaniu uczestniczył Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, który realizuje zgodnie z prawem politykę państwa dotyczącą pomocy społecznej. Podstawą prawną funkcjonowania OPS Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy są następujące akty prawne: *Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym*¹¹³, *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych*¹¹⁴, *Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej*¹¹⁵, *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*¹¹⁶, *Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego*¹¹⁷, *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*¹¹⁸, *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*¹¹⁹, *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*¹²⁰, *Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku*

¹¹² Akademia Rodziny, *Instytucje pomocy społecznej – charakterystyka*, w: <https://akademiarodziny.wzp.pl/vt-article/instytucje-pomocy-spoecznej-charakterystyka/> (dostęp: 05.11.2023).

¹¹³ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 1990 r., nr 16, poz. 95).

¹¹⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2009 r., nr 157, poz. 1240).

¹¹⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2004 r., nr 64, poz. 593).

¹¹⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2004 r., nr 210, poz. 2135).

¹¹⁷ Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 17, poz. 75).

¹¹⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2004 r., nr 99, poz. 1001).

¹¹⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2005 r., nr 180, poz. 1493).

¹²⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2011 r., nr 149, poz. 887).

o świadczeniach rodzinnych¹²¹, Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów¹²², Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci¹²³, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 roku w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”¹²⁴, Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym¹²⁵, Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty¹²⁶, Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”¹²⁷, jak również Statut Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy¹²⁸. Ponadto kierunki działań Ośrodka Pomocy Społecznej określa Społeczna Strategia Warszawy na lata 2009-2020, a także warszawskie programy dotyczące aktywizacji zawodowej, wspierania rodziny, wsparcia osób w starszym wieku i z niepełnosprawnościami, profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu¹²⁹.

Postępowania w sprawach z zakresu pomocy społecznej OPS podejmuje na wniosek osoby zainteresowanej (pisemny lub ustny złożony do protokołu), jej przedstawiciela ustawowego lub innej osoby za zgodą osoby zainteresowanej. Nadto postępowania wszczynane są z urzędu – po uzyskaniu informacji o konieczności udzielenia pomocy przez pracownika socjalnego oraz pochodzących od instytucji takich jak

¹²¹ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 228, poz. 2255).

¹²² Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 567).

¹²³ Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 195).

¹²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. z 2018 r., poz. 1061).

¹²⁵ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 122, poz. 1143).

¹²⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 95, poz. 425).

¹²⁷ Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1860).

¹²⁸ Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Statut Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy*, w: https://www.opsbielany.waw.pl/doc/regulacje_prawne/statutOPS.pdf (dostęp: 05.11.2023).

¹²⁹ Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Tryb działania*, w: <https://www.opsbielany.waw.pl/trybdzialania.php> (dostęp: 05.11.2023).

organizacje pozarządowe, zakłady opieki zdrowotnej itp. Rejestracja, ewidencja oraz archiwizacja spraw dokonywana jest stosownie do instrukcji kancelaryjnej i archiwalnej Ośrodka. Dane zawarte w rejestrach mogą być udostępniane na wniosek osoby będącej stroną postępowania – z zachowaniem zasady, że w myśl art. 36 ust. 2 *Ustawy o pomocy społecznej* nie należy podawać do wiadomości publicznej nazwisk osób korzystających z pomocy społecznej oraz rodzaju i zakresu przyznanego świadczenia¹³⁰.

Zgodnie z zapisami w statucie Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy jest jednostką organizacyjną m.st. Warszawy, działającą na terenie Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy¹³¹. Zakres działalności OPS obejmuje: rozpoznawanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności życiowych, oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, w miarę możliwości doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, jak również zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, organizowanie pracy z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, które zamieszkują na terenie dzielnicy, w celu przywrócenia im zdolności do wypełniania tych funkcji¹³².

OPS realizuje cele wynikające z zadań własnych m.st. Warszawy, określone w ustawie o pomocy społecznej i innych ustawach, obejmujące w szczególności:

1. prowadzenie ośrodków wsparcia o zasięgu lokalnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
2. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych;

¹³⁰ Tamże.

¹³¹ Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Statut Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy*, § 2 ust. 1, w: https://www.opsbielany.waw.pl/doc/regulacje_prawne/statutOPS.pdf (dostęp: 05.11.2023).

¹³² Tamże, § 3 ust. 1-3.

3. przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
5. przyznawanie pomocy w naturze;
6. przyznawanie i wypłacanie zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie się;
7. udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym, w szczególności poprzez: przygotowanie dokumentacji, w tym kontraktów socjalnych, niezbędnej do wydania decyzji administracyjnych przez upoważnionych pracowników OPS w sprawie kierowania do schronisk osób bezdomnych przebywających na terenie dzielnicy, prowadzenie pracy socjalnej, w tym indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, w stosunku do osób bezdomnych przebywających na terenie dzielnicy;
8. przyznawanie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania i kontrola ich świadczenia, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
9. udzielanie zasiłków celowych na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym i innym niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
10. udzielanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
11. sprawianie pogrzebów, w tym osobom bezdomnym oraz osobom niezamieszkałym na terenie m.st. Warszawy, których zgon nastąpił na terenie dzielnicy Bielany;
12. pracę socjalną;
13. opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad dłu-

- gotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
14. prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
 15. udział w tworzeniu gminnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną;
 16. diagnozowanie problemów społecznych na obszarze swojego działania oraz określanie potrzeb w zakresie pomocy społecznej;
 17. dożywianie dzieci;
 18. sprawozdawczość;
 19. współpracę z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach;
 20. organizowanie prac społecznie użytecznych;
 21. przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
 22. opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
 23. zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, a także organizowanie innych form pracy z rodziną;
 24. ustanawianie rodzin wspierających oraz zawieranie i rozwiązywanie umów, o których mowa w art. 31 ust. 1 *Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*;
 25. prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
 26. udział w opracowaniu i realizacji trzyletniego programu wspierania rodziny m.st. Warszawy;
 27. udział w przygotowaniu corocznej oceny zasobów pomocy społecznej m.st. Warszawy;

28. przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wydania decyzji administracyjnych przez dyrektora Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie w sprawie kierowania mieszkańców Warszawy do domów pomocy społecznej, ustalania opłaty za pobyt w domach pomocy społecznej oraz umieszczania w domach pomocy społecznej kierowanych do nich osób;
29. prowadzenie postępowań wobec osób zobowiązanych wskazanych w art. 61 ust. 2 *Ustawy o pomocy społecznej* w sprawie opłaty za pobyt członka rodziny w domu pomocy społecznej, w tym zawieranie umów, o których mowa w art. 103 ust. 2 tej ustawy, i wydawanie decyzji administracyjnych ustalających odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej w przypadku odmowy zawarcia tej umowy lub odmowy udzielenia wywiadu środowiskowego, a także zawieranie umów, o których mowa w art. 103 ust. 2 *Ustawy o pomocy społecznej*, z osobami wskazanymi w art. 61 ust. 2a tej ustawy;
30. wydawanie decyzji administracyjnych w sprawie kierowania do rodzinnych domów pomocy w uzgodnieniu z Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie;
31. sprawowanie nadzoru nad rodzinnymi domami pomocy;
32. prowadzenie postępowań i wydawanie decyzji administracyjnych w sprawach świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym, o których mowa w art. 90c ust. 2 *Ustawy o systemie oświaty*¹³³.

Ponadto OPS realizuje inne zadania, wynikające z rozeznania potrzeb. Realizuje zadania zlecone m.st. Warszawie, a określone w *Ustawie o pomocy społecznej* i innych ustawach, oraz zadania wynikające z porozumień zawartych z Wojewodą Mazowieckim, innymi jednostkami samorządu terytorialnego i administracją rządową. Opracowuje także i realizuje lokalne programy z zakresu pomocy społecznej na rzecz ograniczania i rozwiązywania występujących problemów społecznych,

¹³³ Tamże, § 4 ust. 1-31.

uczestniczy w realizacji miejskich programów z zakresu polityki społecznej, zapewnia obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz udział swych przedstawicieli w pracach tego zespołu. W realizacji tych zadań OPS współdziała szczególnie z organami administracji rządowej, samorządowej, stowarzyszeniami, fundacjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz innymi podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej. Współdziała z Centrum Usług Społecznych „Społeczna Warszawa”. Działa ponadto z ośrodkami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi, a także innymi podmiotami działającymi na rzecz wspierania i aktywizacji osób bezdomnych w wychodzeniu z bezdomności i uzyskaniu samodzielności życiowej¹³⁴.

¹³⁴ Tamże, § 5 ust. 1-9; § 6 ust. 1-16; § 7 ust. 1-3; § 8 ust. 1-3.

CZĘŚĆ II

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ DZIELNICY BIELANY M.ST. WARSZAWY

W przygotowaniu tej części opracowania korzystano z danych udostępnionych przez OPS w *Sprawozdaniu z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy za 2022 rok*¹³⁵.

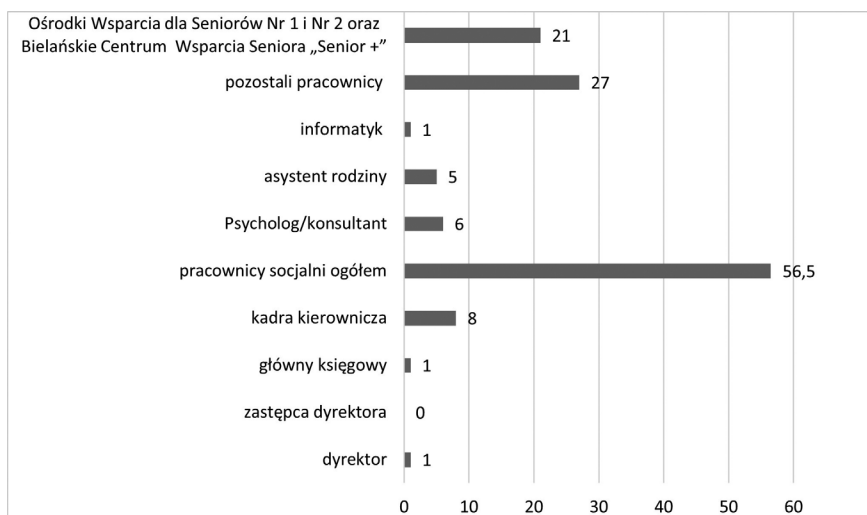
1. ILOŚĆ OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W NIESIENIE POMOCY

W Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy (dalej OPS) według stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku zatrudnionych było 127 osób na 126,5 etatu. Pracownicy socjalni, psycholodzy/konsultanci oraz asystenci rodzinni zatrudnieni byli na 67,5 etatu.

W 2022 roku działania OPS wspierało 95 wolontariuszy. Około 40% z nich czyniło to przez okres przekraczający 3 miesiące.

¹³⁵ Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy za 2022 rok*, Warszawa 2023.

Wykres nr 1: Struktura zatrudnienia w Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy na dzień 31.12.2022 roku

2. GŁÓWNE REALIZOWANE DZIAŁANIA

OPS realizował pomoc w usystematyzowany sposób. Oprócz działań odbieranych powszechnie w środowisku jako „bezpośrednio” skierowane na osoby objęte badaniem część działań związana była z „obsługą” niesienia pomocy (np. stworzeniem i podtrzymaniem istnienia infrastruktury pomocowej w postaci Ośrodków Wsparcia Seniora, Bielańskiego Centrum Wsparcia, cyberinfrastruktury czy też wydawaniem różnego rodzaju decyzji administracyjnych itp.).

W 2022 roku do najważniejszych zadań OPS należały:

a) pomoc dla potrzebujących¹³⁶:

- praca socjalna,
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń, tj. zasiłków, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, przyznawanie pomocy w formie usług opiekuńczych, pomocy w formie posiłków,

¹³⁶ Mogła obejmować również chorych i uchodźców.

- sprawianie pogrzebów,
- organizowanie i prowadzenie poradnictwa specjalistycznego,
- zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej wsparcia i pomocy asystenta rodziny,
- prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej oraz kierowanie do nich osób wymagających wsparcia,
- analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy,
- przygotowanie i realizacja programów z zakresu pomocy społecznej,
- podejmowanie działań w przypadku rodzin doświadczających przemocy,
- obsługa Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy,
- prowadzenie postępowań w sprawach kierowania do schronisk osób bezdomnych,
- udzielanie pomocy w integracji ze środowiskiem lokalnym osobom opuszczającym zakłady karne, niektóre rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze, a także mającym status uchodźcy,
- wydawanie decyzji potwierdzających prawo do świadczeń opieki zdrowotnej osób nieubezpieczonych,

b) pomoc dla chorych i starszych:

- pomoc osobom przebywającym na kwarantannie i w izolacji w związku z pandemią COVID-19,
- współpraca z Dzielnicowym Zespołem Wsparcia w ramach walki z pandemią COVID-19,
- udzielanie informacji o przysługujących uprawnieniach z zakresu pomocy społecznej,

- prowadzenie postępowań w sprawach dotyczących skierowania do domów pomocy społecznej,
- c) pomoc dla uchodźców:
 - realizacja działań pomocowych na rzecz osób objętych konfliktem zbrojnym na Ukrainie, które przybyły do Polski po 24 lutego 2022 roku.

3. WYDATKI CAŁKOWITE

Całkowite wydatki OPS w 2022 roku wyniosły 28 524 213,85 zł.

Tabela nr 1: Przeznaczenie środków w budżecie (dane w zł)

Dofinansowanie dodatków do wynagrodzenia dla asystentów rodziny, wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” w ramach programu Asystent Rodziny na 2022 rok	15 000
Działalność w ramach programu „Razem możemy więcej”	43 177,28
Ośrodki wsparcia	2 309 371,94
Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów	159 111,11
Realizacja rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”	3 095 180,00
Składki na ubezpieczenia zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej	152 119,32
Wspieranie inicjatyw na rzecz zaspokojenia potrzeb życiowych osób i rodzin	197 647,83
Wspieranie rodziny	532 331,46
Wydawanie decyzji potwierdzających prawo do korzystania z bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej	9 423,78
Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	1 994,72
Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe	2 876 161,97
Zasiłki stałe	2 060 279,90
<i>Środki w budżecie przeznaczone na pomoc potrzebującym – 11 451 799,31</i>	

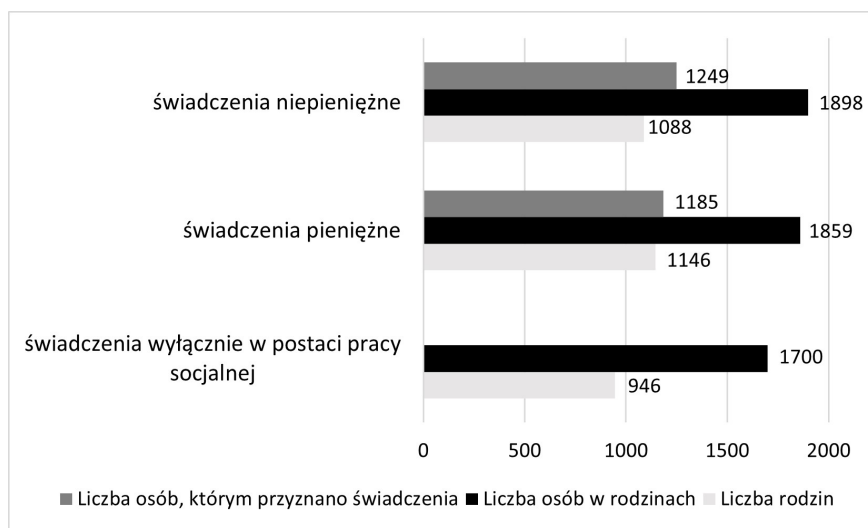
Środki z Funduszu Pomocy na jednorazowe świadczenie pieniężne 300 zł na osobę FPUG3	1 604 052,00
Środki z Funduszu Pomocy na zapewnienie posiłku dla dzieci i młodzieży FPUG5	173 233,00
Bezpłatna pomoc psychologiczna dla obywateli Ukrainy – środki z Funduszu Pomocy na rzecz obywateli Ukrainy FPUG4	12 787,60
Ośrodki Pomocy Społecznej w ramach programu z FNZ na rzecz Dzieci, na rzecz obywateli Ukrainy	126 403,35
Pomoc dla cudzoziemców „Pobyt tolerowany”	2000,00
Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów – środki z Funduszu Pomocy na rzecz obywateli Ukrainy FPUG18	1733,51
W ramach programu z FNZ na Rzecz Dzieci na rzecz obywateli Ukrainy przybyłych do Warszawy po 24 lutego 2022 roku	46 975,66
Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe ze środków Funduszu Pomocy dla obywateli Ukrainy (FPUG17)	1999,00
Zasiłki stałe ze środków Funduszu Pomocy dla obywateli Ukrainy (FPUG17)	348,46
<i>Środki w budżecie bezpośrednio przeznaczone na pomoc uchodźcom – 1 969 532,58</i>	
Ośrodki Pomocy Społecznej	14 552 686,26
Utworzenie lub wyposażenie placówki Senior +	399 997,10
Program „Wspieraj Seniora”	150 198,60
<i>Środki w budżecie bezpośrednio przeznaczone na pomoc chorym i starszym – 15 102 881,96</i>	
Suma całkowita	28 524 213,85

4. ADRESACI POMOCY

Świadczeniami pomocy społecznej (w tym w formie pracy socjalnej) OPS objął osoby pozostające w 2752 gospodarstwach domowych o łącznej liczbie 4629 osób. Pomocą wyłącznie w postaci pracy socjalnej objętych zostało 946 rodzin. 44,88% środowisk objętych pomocą stanowili emeryci i renciści.

Niektóre ze środowisk objęte były kilkoma różnymi formami pomocowymi naraz.

Wykres nr 2: Ilość rodzin i osób objętych różnymi formami świadczeń w 2022 roku

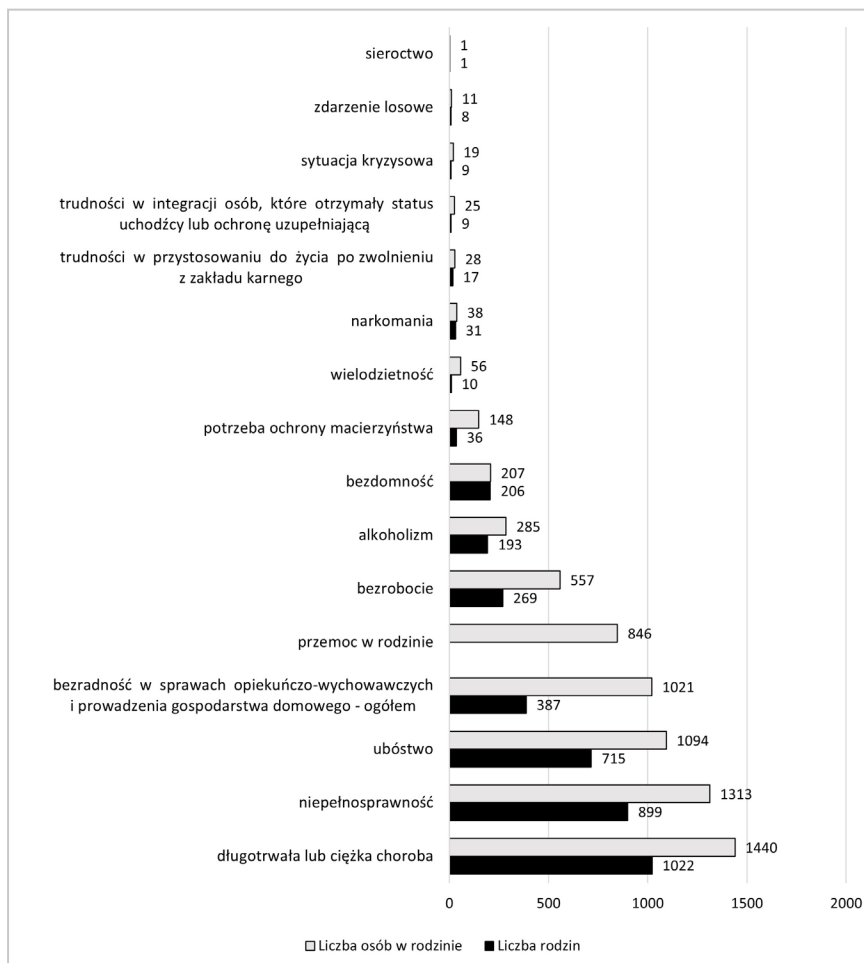
Świadczenia pieniężne przyznano 1185 osobom, obejmując nimi 1146 rodzin.

Świadczenia niepieniężne przyznano 1249 osobom, obejmując nimi 1088 rodzin.

Pomocą udzielaną wyłącznie w postaci pracy socjalnej objętych było 946 rodzin.

Najczęściej pomocą były obejmowane osoby chore (niepełnosprawne oraz złożone długotrwałą lub ciężką chorobą). Kolejnymi powodami, dla których OPS obejmował pomocą, były: ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz bezdomność. Zaznaczyć należy, że wiele osób i rodzin dotkniętych było wieloma z wymienionych dysfunkcji. Działania pomocowe na rzecz wspomnianych podmiotów zostaną szczegółowo omówione w dalszej części opracowania.

Wykres nr 3: Powody przyznania pomocy

5. FORMY UDZIELANIA POMOCY SPOŁECZNEJ

5.1. ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE

5.1.1. Zasiłek stały¹³⁷ (kwota 2 060 628,36 zł) – Tabela nr 2

Rodzaj świadczenia	Ilość osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Ilość świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Ilość rodzin	Ilość osób w rodzinach
zasiłki stałe	368	3878	2060279,9	364	402
środki z Funduszu Pomocy dla obywateli Ukrainy (FPUG17)			348,46		

5.1.2. Zasiłek okresowy¹³⁸ (kwota 101 134 zł) – Tabela nr 3

Rodzaj świadczenia	Ilość osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Ilość świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Ilość rodzin	Ilość osób w rodzinach
zasiłki okresowe	62	263	101 134,00	62	70

¹³⁷ Przysługuje osobie pełnoletniej niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy.

¹³⁸ Przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

5.1.3. Zasiłek celowy¹³⁹ (bez dożywiania – kwota 2 541 653,97 zł)

Zasiłek celowy był przeznaczany na wydatki przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres nr 4: Cele, na które był przekazywany zasiłek celowy

Kwoty zaznaczone pogrubieniem (w sumie 289 075,30 zł) bezpośrednio były przeznaczone na pomoc osobom chorym.

5.1.4. Specjalny zasiłek celowy na zakup żywności

Z programu „Posiłek w szkole i w domu” kwota 1 225 313 zł, w ramach pozostałych zadań z zakresu dożywiania kwota 407 642 zł. Łącznie przeznaczono kwotę 1 632 955 zł.

¹³⁹ Jednorazowe świadczenie socjalne przyznane w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb bytowych.

W sumie zasiłkami celowymi i w naturze objętych zostało 1031 osób – **Tabela nr 4**

Rodzaj świadczenia	Ilość osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Kwota świadczeń	Ilość rodzin	Ilość osób w rodzinach
zasiłki celowe i w naturze – ogółem	1031	4 174 608,97	997	1707
w tym: zasiłki celowe specjalne	600	1 285 919	587	1062

Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, w tym ze środków Funduszu Pomocy dla obywateli Ukrainy (FPUG17), opiewały na kwotę 2 878 160,78 zł.

5.1.5. Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów, tj. przyznawanie i wypłacanie stypendiów¹⁴⁰ i zasiłków szkolnych¹⁴¹

W 2022 roku na stypendia i zasiłki szkolne wydatkowano łącznie kwotę 159 111,11 zł (w tym dotacja w wys. 126 296,72 zł).

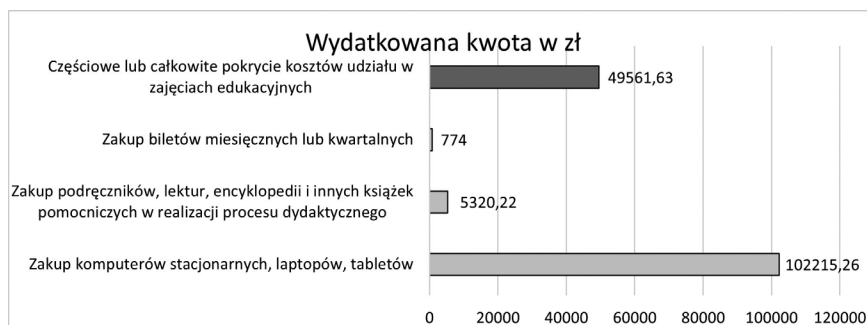
W roku szkolnym 2021/2022 oraz w roku szkolnym 2022/2023 stypendia szkolne udzielane były w następujących formach:

¹⁴⁰ Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występuje bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium szkolne jest przyznawane na okres nie krótszy niż jeden miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym.

¹⁴¹ Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

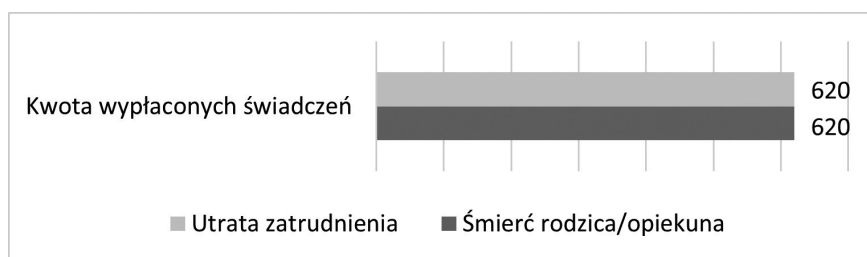
- całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych,
- pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, obejmującej: zakup podręczników i innych potrzebnych książek, zakup komputerów, zakup biletów uprawniających do korzystania z komunikacji miejskiej.

Wykres nr 5: Powody przyznania stypendium szkolnego i kwota

Stypendia przyznano 114 uczniom (niektórym kilka razy), na kwotę 157 871,11 zł.

Wykres nr 6: Powody przyznania zasiłku szkolnego i kwota

Zasiłek przyznano 2 uczniom na kwotę 620 zł każdemu (w sumie 1240 zł).

5.1.6. Zasiłek celowy dla cudzoziemców, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (kwota 2000 zł)

5.1.7. Wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki, przyznane przez sąd (kwota 10 560 zł dla dwóch opiekunów prawnych czworga podopiecznych)

Jak wynika z powyższych zestawień, największy udział wśród wydatków stanowią zasiłki celowe bez zasiłków na dożywanie (2 541 653,97 zł), następnie zasiłki stałe (2 060 279,9 zł).

5.2. ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE

5.2.1. Praca socjalna

W 2022 roku praca socjalna ukierunkowana była zasadniczo na rzecz:

- a) bezpośrednio nakierowana na potrzebujących, choć mogła obejmować uchodźców i chorych
 - uzyskania niezbędnych środków materialnych,
 - osób bezrobotnych,
 - poprawy warunków mieszkaniowych,
 - uzyskania schronienia,
 - poprawy funkcjonowania rodziny (obejmowała również współpracę z kuratorami sądowymi, pedagogami szkolnymi oraz organizacjami pozarządowymi),
 - uzyskania miejsca oraz udzielenia pomocy w dotarciu do placówki interwencji kryzysowej
- b) bezpośrednio nakierowana na chorych i starszych
 - dostosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej,
 - zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym,
 - ustalenia stopnia niepełnosprawności oraz udzielania informacji o uprawnieniach,
 - osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - ubezwłasnowolnienia częściowego lub całkowitego osoby chorej,

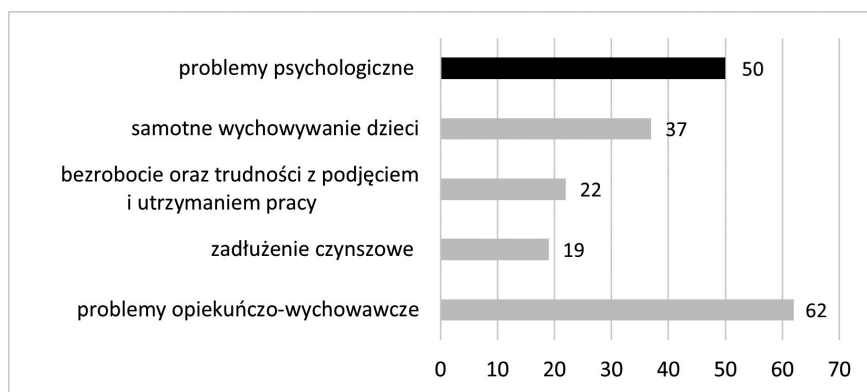
- tworzenia sieci oparcia społecznego poprawiającego funkcjonowanie osoby chorej.

W 2022 roku do działań w ramach długoterminowej pracy socjalnej realizowanej przez pracowników socjalnych OPS zgłoszonych zostało 595 środowisk. Działaniami objęto 1135 osób, w tym 501 dzieci. 215 środowisk poza pracą socjalną korzystało dodatkowo z innych świadczeń.

W ramach długoterminowej pracy socjalnej podjętych było 1669 działań związanych pośrednio z pomocą (tzn. mających na celu udzielenie pomocy), takich jak m.in. sporządzenie notatek, planów działań, wydawanie skierowań, zawieranie kontraktów, uczestnictwo w posiedzeniach itp. Dodatkowo w ramach tzw. pozamaterialnych działań OPS podjęto kolejnych 900 działań pośrednio związanych z pomocą.

5.2.1.1. Asystenci rodzinni w okresie objętym badaniem współpracowali z 62 rodzinami, w których wychowywało się 147 dzieci. Były to przeważnie rodziny wieloprotymowe.

Wykres nr 7: Powody, dla których rodziny zostały objęte pomocą asystenta rodzinnego

Wśród osób objętych asystą rodzinną z powodu problemów natury psychologicznej dorośli stanowili 45%.

5.2.1.2. Korepetycje dla dzieci i młodzieży w 2022 roku stanowiły główny obszar działalności wolontariackiej. Tę formę pomocy świadczyły 44 osoby. Skorzystało z niej 51 dzieci. Z tej liczby 22 dzieci z 18 rodzin było objętych pracą asystenta rodzinnego.

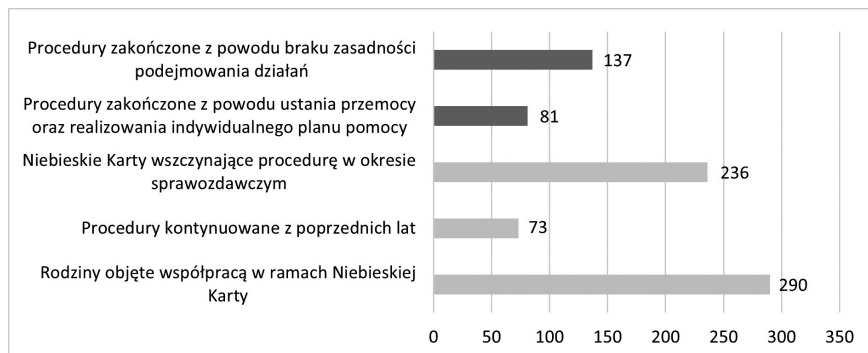
5.2.2. Poradnictwo specjalistyczne i interwencja kryzysowa

W znacznym obszarze poradnictwo specjalistyczne i interwencja kryzysowa obejmowały osoby doznające przemocy oraz dotknięte alkoholizmem. W Zespole ds. Wsparcia Rodziny w Kryzysie zatrudnionych było pięcioro pracowników socjalnych realizujących długoterminową pracę socjalną oraz jeden pracownik socjalny ds. postępowań administracyjnych. Ostatni z wymienionych podejmował działania w zakresie udzielania osobom potrzebującym wsparcia finansowego, pomocy rzeczowej, pomocy usługowej oraz w formie gorącego posiłku. Ponadto realizował on podstawową pracę socjalną. Łącznie w 2022 roku ze wsparcia pracownika socjalnego ds. postępowań administracyjnych skorzystały 34 rodziny.

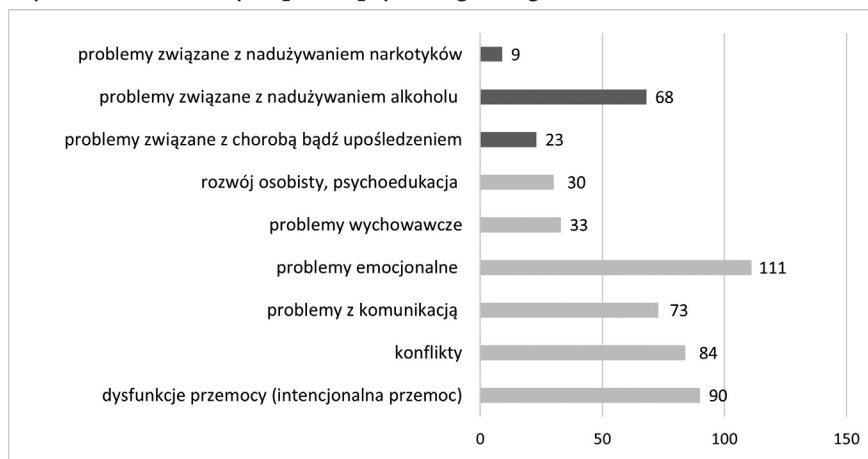
W ramach Zespołu ds. Wsparcia Rodziny w Kryzysie obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy prowadziło troje pracowników.

W ramach procedury Niebieskiej Karty pracownicy socjalni ds. pracy socjalnej z Zespołu ds. Wsparcia Rodziny w Kryzysie podjęli współpracę z 290 rodzinami. Poza tym realizowali pogłębioną pracę socjalną w 64 rodzinach.

Pracownicy socjalni ds. pracy socjalnej brali udział w 383 spotkaniach grup roboczych na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc. Ilość osób powołanych do grup roboczych, pracujących w okresie sprawozdawczym, wynosiła 1152.

Wykres nr 8: Statystyki działań OPS w ramach Niebieskiej Karty

W ramach wsparcia psychologicznego udzielono pomocy 260 rodzinom. 149 z nich ujawniło jednocześnie trudności w kilku obszarach. Zazwyczaj wspierano w obszarze przemocy/konfliktu okołorozwodowego, nadużywania alkoholu, problemów emocjonalnych oraz problemów z komunikacją. Pomoc psychologiczna obejmowała 2 interwencje kryzysowe.

Wykres nr 9: Obszary wsparcia psychologicznego

Z osobami z problemem alkoholowym pracował do lipca 2022 roku psycholog ds. uzależnień. W tym czasie skonsultował 29 osób z problemem własnego picia, 4 członków rodzin z problemem alkoholowym, udzielił 10 porad anonimowym osobom niekorzystającym z pomocy socjalnej.

5.2.3. Składki na ubezpieczenie zdrowotne¹⁴² (kwota 152 119,32 zł)**– Tabela nr 5**

Rodzaj świadczenia	Ilość świadczeniobiorców, za których opłacana jest składka zdrowotna	Ilość należnych składek	Kwota należnych składek w zł
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłek stały, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia z innego tytułu	281	2872	152 119,32

5.2.4. Sprawienie pogrzebu (kwota 233 374 zł)**– Tabela nr 6**

Rodzaj świadczenia	Ilość świadczeń	Kwota świadczeń w zł
sprawienie pogrzebu – ogółem	45	233 374

Jedno świadczenie dotyczyło organizacji pochówku 99 dzieci martwo urodzonych, na którego organizację OPS otrzymał dodatkowo 60 000 zł.

5.2.5. Posiłki

Sumując świadczenia pieniężne i niepieniężne przeznaczone na dożywianie, należy zauważyć, że na dożywianie wydano łącznie 3 095 180 zł. W tej kwocie na realizację programu „Posiłek w szkole i w domu” przeznaczono 2 032 180 zł, na „Pozostałe zadania z zakresu dożywiania” zaś

¹⁴² Osoby pobierające zasiłek stały, które nie posiadają innego tytułu do ubezpieczenia, podlegają obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego, do którego zgłaszane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Opłata składek na ubezpieczenie zdrowotne jest świadczeniem z pomocy społecznej o charakterze niepieniężnym.

– 1 063 000 zł (z programu „Posiłek w szkole i w domu” wydatkowano 578 957 zł).

Tabela nr 7: Posiłki

Rodzaj świadczenia	Ilość osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Ilość świadczeń	Kwota świadczeń w zł
1. Posiłki – ogółem	820	108 197	1 462 225
– w tym dla dzieci	382	31 054	295 033
– w tym z dowozem do miejsca zamieszkania	117	22 082	336 258

W kwocie 3 095 180 zł mieści się kwota 1 520 000 zł, którą przeznaczono na przygotowanie i wydanie posiłków w dwóch barach mlecznych, oraz kwota 199 980 zł przeznaczona na przygotowanie i dostarczenie posiłków dwudaniowych dla klientów bieleńskich placówek.

5.2.6. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia

Pomoc w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych kierowana była do osób, które z powodu wieku, choroby lub innych uzasadnionych przyczyn wymagały pomocy. Korzystali z niej przede wszystkim mający trudności związane z poruszaniem się, samoobsługą, kontaktami z otoczeniem oraz funkcjonowaniem w środowisku.

Wykonawcą usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (bez specjalistycznej pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi) była firma Gwarant-Tomczyk sp.j. z siedzibą w Warszawie, ul. Rydygiera 8 pok. 612. Stawka za 1 godz. usług opiekuńczych była wyceniona na 19,40 zł, a specjalistycznych usług opiekuńczych – na 27,16 zł.

67% odbiorców działań pomocowych miało ponad 75 lat. Większość odbiorców usług stanowiły kobiety (78%).

Podstawowymi formami pomocy usługowej były: pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, czynności higieniczne, zlecona przez lekarza pielęgnacja.

Wykonawcą specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi była firma Zaopiekowani Agata Ucińska z siedzibą w Warszawie, ul. T. Borowskiego 2, 03-475 Warszawa.

75% świadczeniobiorców usług stanowiły osoby chore psychicznie, 17% osoby z niepełnosprawnością intelektualną, 8% osoby z autyzmem.

Jeśli chodzi o podział usługobiorców ze względu na płeć, to 68% stanowiły kobiety, mężczyźni zaś 32%.

6% zleceniobiorców miało poniżej 30 lat, 52% było pomiędzy 30. a 60. rokiem życia, a 42% miało powyżej 60 lat.

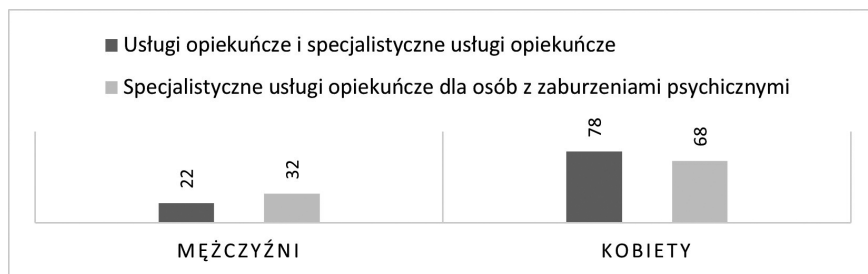
Podstawowymi formami pomocy w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi były: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, pielęgnacja jako wspieranie procesu leczenia, rehabilitacja fizyczna i usprawnienie zaburzonych funkcji organizmu, pomoc mieszkaniowa.

Pomocą psychologa objęto 123 środowiska, z czego 7 osób uzyskało wsparcie psychologiczne w zakresie aktywizacji zawodowej. Udzielono 605 konsultacji psychologicznych.

Tabela nr 8: Realizacja pomocy w formie usług opiekuńczych

Forma pomocy	Ilość osób objętych pomocą	Ilość rodzin	Ilość zrealizowanych godzin	Łączny koszt w zł	Stawka godzinowa w zł
Usługi opiekuńcze	340	335	51 577,5	1 000 603,50	19,40
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	60	60	13 957,5	379 085,70	27,16
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	47	44	3495,5	145 063,25	41,50
W sumie	447		69 030,5	1 524 752,45	

Wykres nr 10: Zróżnicowanie usługobiorców ze względu na wiek

6. STARSI I NIEPEŁNOSPRAWNI

Analizując zakres pomocy świadczonej przez OPS dla zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, należy odnotować, że była ona wieloaspektowa. W 2022 roku osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom udzielano wsparcia w formie pomocy finansowej, gorącego posiłku, pomocy usługowej (usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi), pomocy w ramach pobytu w ośrodku wsparcia – Bielańskim Środowiskowym Domu Samopomocy – pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego.

W tym czasie 120 klientów skorzystało z pomocy zakończonej wydaniem decyzji administracyjnej, z czego 24 środowiska objęte zostały również pomocą w formie pogłębionej pracy socjalnej.

Pomocą w formie prawa do pobytu i korzystania z usług i form rehabilitacji w BŚDS typu A (dla osób chorujących psychicznie) objęto 42 osoby. Świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w miejscu zamieszkania należało do zadań Centrum Usług Społecznych „Społeczna Warszawa”, które jest jednostką organizacyjną m.st. Warszawy.

Starsi i niepełnosprawni objęci byli również świadczeniami OPS realizowanymi w dwóch Ośrodkach Wsparcia dla Seniorów wraz z Klubem Seniora (OWDS nr 1 – al. Zjednoczenia 13 i OWDS nr 2 – ul. Wrzeciono 5A). W grudniu oddano do użytku Bielańskie Centrum Wsparcia Seniora „Senior+”, ul. W. Broniewskiego 56.

Ośrodki Wsparcia dla Seniorów funkcjonowały jako placówki dzienne, czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-18.00. Były i są miejscem przeznaczonym dla osób starszych zamieszkujących dzielnicę Bielany. W 2022 roku odpłatność za pobyt dzienny w nich wynosiła 324 zł.

W ramach pobytu dziennego usługobiorcy korzystali z zajęć terapeutycznych oraz z posiłków (śniadanie i dwudaniowy obiad). Byli to głównie emeryci, którzy z powodu obniżenia sprawności psychofizycznej, trudnej sytuacji rodzinnej, mieszkaniowej czy bytowej wymagali pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb.

W godzinach popołudniowych w Ośrodkach funkcjonowały kluby seniora dla osób powyżej 60. roku życia. Oferowały różnorodne indywidualne i grupowe formy wsparcia oraz aktywności.

Przy OWDS nr 1 działały: Grupa Wsparcia dla opiekunów i osób chorych na chorobę Alzheimera (raz w miesiącu 2,5 godz.), Świetlica dla osób chorych na chorobę Alzheimera (raz w tygodniu 3,5 godz.), Koło Dzielnicowe Warszawa Bielany Związku Kombatantów RP i BWP (raz w miesiącu 3 godz.). OWDS nr 1 świadczył usługi w ramach programu „Korpus Wsparcia Seniorów”. W zależności od zgłaszanych przez seniorów potrzeb pracownicy Ośrodka dostarczali posiłki do domów osób starszych, dbali o ich kondycję psychofizyczną poprzez stały kontakt telefoniczny, wsparcie psychologiczne i pomoc w rozwiązywaniu codziennych trudności (zapisy do lekarza, na szczepienie, drobne zakupy, realizacja recepty).

W roku 2022 OWDS nr 1 koordynował „Wczasy dla seniorów”. W każdym z dwóch turnusów 11-dniowych wzięło udział około 100 seniorów. Odpłatność za turnus wynosiła 200 zł. Uczestnicy Wczasów otrzymywali codziennie dwa posiłki: obiad i podwieczorek; mogli ko-

rzystać z porad psychologicznych, zajęć, dwóch całodniowych wycieczek autokarowych. W czasie wakacji pracowników OPS wspierało czworo wolontariuszy.

Usługobiorcy OWDS nr 2 włączyli się w zbiórkę, wsparcie rzeczowe uchodźców z Ukrainy, we współpracę ze środowiskiem lokalnym oraz przełamywanie istniejących stereotypów. Zajęcia teatralno-artystyczne OWDS nr 2 odbywały się w salach kościoła parafii na Wrzecionie.

Ośrodki podejmowały szereg działań charytatywnych, takich jak udział w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy, udział w akcji zbierania plastikowych nakrętek na rzecz osób chorych. Seniorzy OWDS nr 2 wykonali podczas zajęć plastycznych upominki świąteczne dla podopiecznych hospicjum. Ponadto przekazali koce do schroniska dla zwierząt.

Biełańskie Centrum Wsparcia Seniora „Senior+” przeznaczone jest dla 80 osób, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych.

Na święta Wielkanocy i Bożego Narodzenia seniorzy OWDS nr 2 otrzymali pomoc w postaci paczek żywnościowych. Usługobiorcy BCWS „Senior+” otrzymali paczki na Boże Narodzenie.

W OWDS nr 1 i nr 2 pracowało siedmioro wolontariuszy. W prace pomocnicze i organizacyjne BCWS „Senior+” włączyli się również wolontariusze z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii nr 4.

Tabela nr 9: Działalność OWDS i BCWS „Senior+”

	Pobyt dzienny – godziny	Pobyt dzienny – ilość osób	Ilość osób zwol- nionych z części lub cało- ści opłaty	Klub seniora – godziny	Klub seniora – ilość osób	Grupa wsparcia – ilość osób
OWDS nr 1	8.00– 14.00	39	4	14.00– 18.00	124	60
OWDS nr 2	8.00– 15.00	42	14	15.00– 18.00	156	
BCWS „Senior+”		75				

W sumie w trzech ośrodkach z dziennego pobytu korzystało 156 osób, co stanowi 0,47% ilości osób w wieku emerytalnym zamieszkujących teren Dzielnicy Bielany.

Tabela nr 10: Usługobiorcy OWDS pobytu dziennego i BCWS „Senior+”

Ośrodek Wsparcia dla Seniorów	Przedział wiekowy usługobiorców pobytu dziennego	Ilość osób powyżej 80 lat	Ilość osób powyżej 90 lat	Ilość mężczyzn	Ilość kobiet
OWDS nr 1	69-97	70%	23%	18%	82%
OWDS nr 2	61-90+	75%	15%	25%	75%
BCWS „Senior+”	60-90+	60%	10%	16%	84%

Osoby starsze były w miejscu zamieszkania objęte pomocą wolontariuszy w ramach programu „Zaloguj – pomagaj”. W projekt włączyło się 15 wolontariuszy. W ramach pomocy doraźnej zostało nim objętych 13 seniorów, którzy korzystali z pomocy wielokrotnie. Projekt uwzględniał również pomoc systematyczną dla 10 osób. Wolontariusze realizowali zadania głównie poprzez rozmowy wspierające, towarzyszenie podczas wizyt lekarskich lub w trakcie spaceru, drobne zakupy lub załatwianie spraw urzędowych.

7. BEZDOMNI

OPS w 2022 roku udzielił wsparcia 207 osobom bezdomnym. Była ona realizowana głównie w formie zasiłków stałych, okresowych i celowych, jak również pomocy w formie poradnictwa i pracy socjalnej. Pomagano bezdomnym przebywającym w przestrzeni publicznej i placówce stacjonarnej dla osób bezdomnych, zlokalizowanej przy ul. K. Wóycickiego 15. Placówka zapewniała łącznie 24 miejsca pobytowe oraz 8 izolatek.

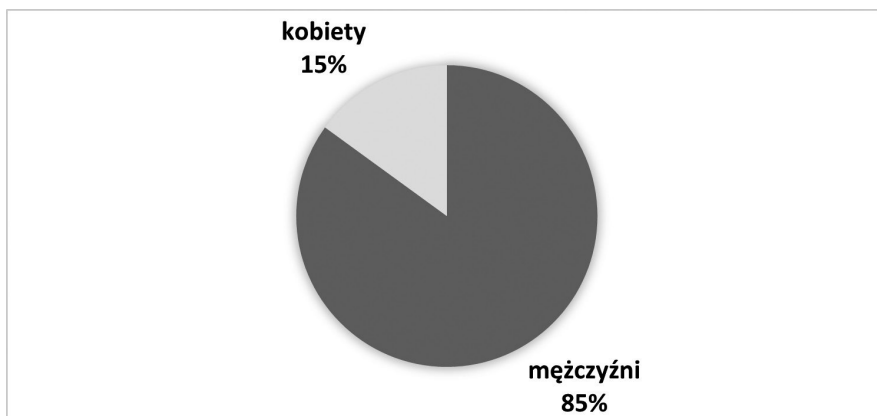
Wielu bezdomnych było dotkniętych problemem uzależnienia.

Wykres nr 11: Ilość bezdomnych korzystających z różnych form pomocy

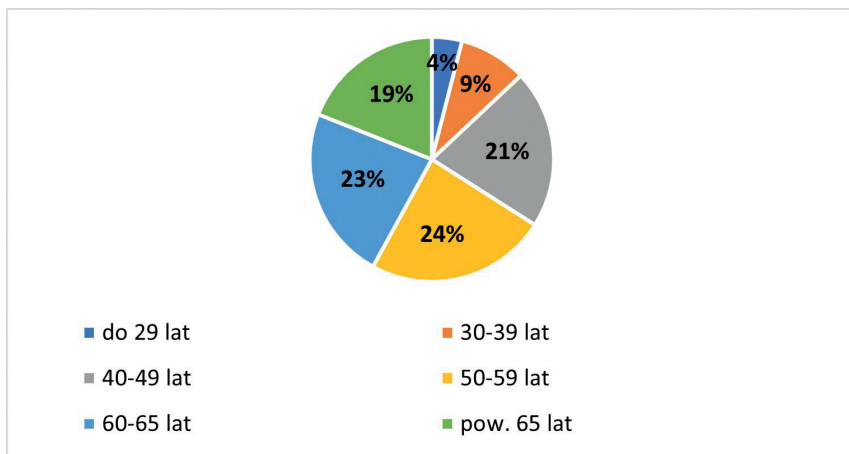

Najwięcej osób skorzystało z pomocy socjalnej (159). Znaczna liczba została objęta postępowaniami w sprawach udzielenia schronienia (110). Wielu bezdomnych było odbiorcami więcej niż jednej formy pomocy.

Wykres nr 12: Podział usługobiorców ze względu na płeć

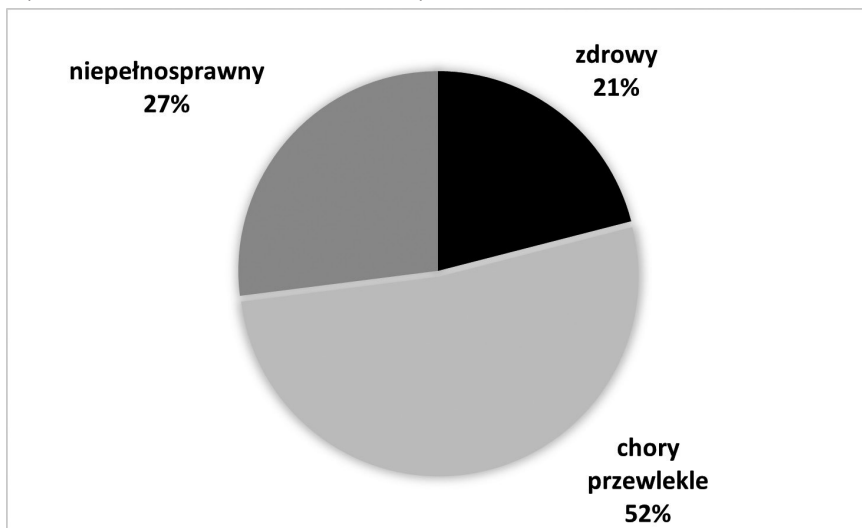
Spośród usługobiorców pomocy OPS adresowanej do bezdomnych największą grupę stanowili mężczyźni: 85%.

Wykres nr 13: Zróżnicowanie wiekowe usługobiorców

Najliczniejszą grupę usługobiorców pomocy stanowili bezdomni w przedziale wiekowym od 40. do 65. roku życia: 68%.

Wykres nr 14: Stan zdrowia bezdomnych

Najliczniejszą grupę wśród bezdomnych stanowiły osoby przewlekle chore – ponad połowa usługobiorców.

8. UCHODŹCY

8.1. POMOC LOKALOWA

Pracownicy OPS zweryfikowali 323 lokale prywatnych osób, które zgłosiły gotowość udzielenia schronienia uchodźcom z Ukrainy. Ustaliли, że 70 zgłoszeń jest aktualnych.

W lokalach osób prywatnych pracownicy OPS zakwaterowali 23 rodziny z Ukrainy.

Pozytywnie rozpatrzono 12 wniosków uchodźców o przyznanie lokalu tymczasowego.

Najbardziej potrzebującym uchodźcom pracownicy udzielali również pomocy w przeprowadzce i transporcie do lokalu docelowego. Ponadto zorganizowali pomoc w postaci uzyskania wyposażenia do lokali tymczasowych.

8.2. POMOC DLA OPIEKUNÓW TYMCZASOWYCH DZIECI UKRAIŃSKICH

Oprócz pomocy w znalezieniu mieszkania pomocą objęci zostali opiekunowie tymczasowi 141 dzieci z Ukrainy. W związku z tym przeprowadzono wywiady ze 116 osobami. Udzielono pomocy w uzyskiwaniu żywności, odzieży, obuwia i środków czystości. Świadczone również pomoc psychologiczną opiekunom oraz kierowano do instytucji specjalistycznych dzieci ukraińskie wymagające wsparcia psychologicznego.

8.3. PROGRAM „INTEGRACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA CUDZOZIEMCÓW W WARSZAWIE”

Realizowano projekt „Integracja i aktywizacja społeczna cudzoziemców w Warszawie”, w ramach którego w zależności od indywidualnych potrzeb: pomagano w tłumaczeniu dokumentów, udzielano in-

formacji na temat instytucji prowadzących kursy języka polskiego dla uchodźców, pomagano w znalezieniu pracy, wspierano w wypełnianiu dokumentów, kierowano do innych instytucji pomocowych, wydano 130 paczek żywnościowych.

8.4. ZADANIA FINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNICEF

Udzielono pomocy 659 uchodźcom, m.in. poprzez:

- doraźną oraz długoterminową pracę socjalną,
- udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw,
- wspieranie w uzyskiwaniu pomocy,
- kierowanie do punktów wydawania odzieży: „Dzielnia Bielany” przy ul. B. Podczaszyńskiego 12, Hala sportowa XXII LO im. José Martí przy ul. L. Staffa 111.

8.5. ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE JEDNORAZOWE

Realizowano pomoc w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego dla osób, które opuściły Ukrainę w związku z konfliktem zbrojnym. Złożone zostały 3093 wnioski dla 5265 osób.

9. DOŻYWIANIE

Wspierano ciepłym posiłkiem dzieci uchodźców. Złożonych zostało w związku z tym 166 wniosków dla 595 dzieci w szkołach oraz 9 wniosków dla dzieci w przedszkolach.

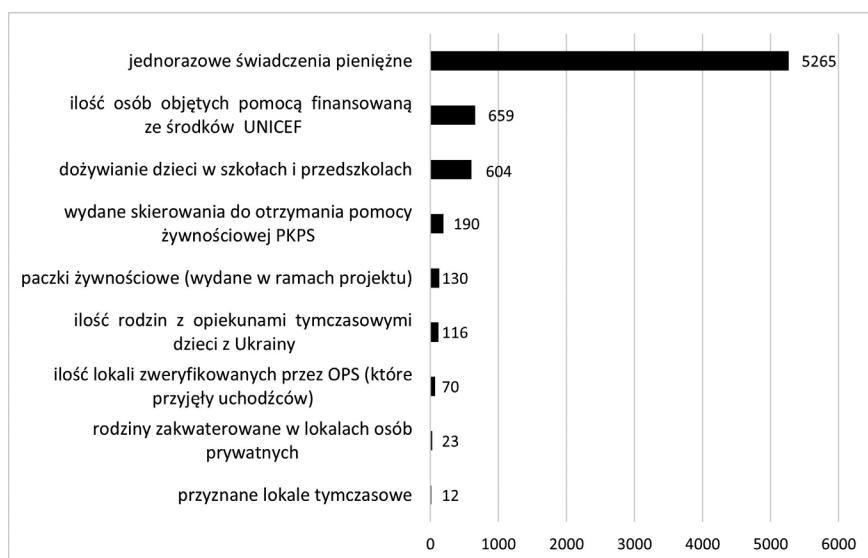
W ramach projektu „Integracja i aktywizacja społeczna cudzoziemców w Warszawie” wydano 130 paczek żywnościowych.

Wydano 190 skierowań do otrzymania pomocy żywnościowej z Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, ul. W. Perzyńskiego 14 (w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020).

Doraźnie wydawano żywność przechowywaną w OPS.

Oprócz przywołanych form pomocy należy zauważyć, że w Ośrodku przechowywano artykuły higieniczne, które wydawane były uchodźcom zgodnie z zapotrzebowaniem.

Wykres nr 15: Wybrane formy pomocy uchodźcom

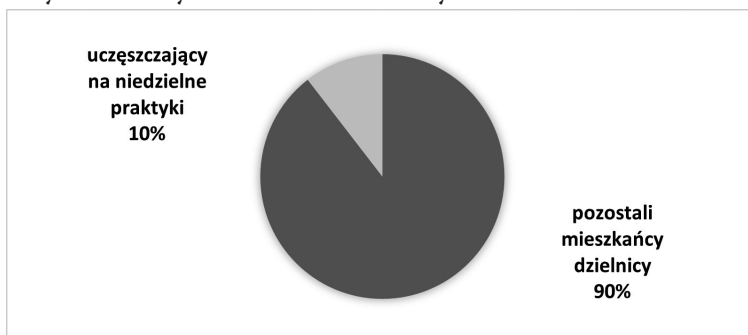
CZĘŚĆ III

JEDNOSTKI DZIAŁAJĄCE W RAMACH KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO

1. OSOBY ZAANGAŻOWANE W DZIAŁANIA

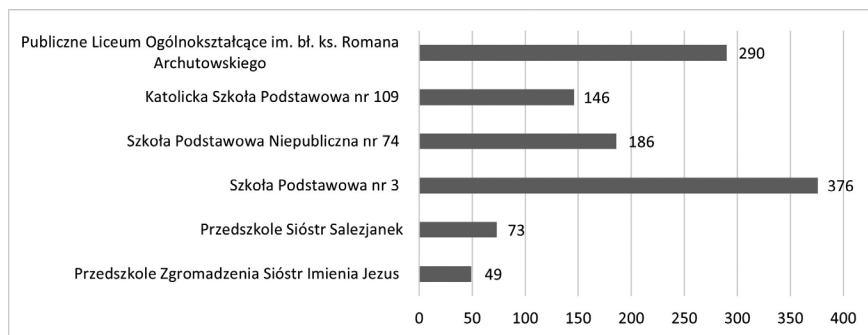
Analizując pomoc niesioną w 2022 roku na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących przez jednostki Kościoła rzymskokatolickiego (nie licząc jednostek pozaparafialnych, jak np. szkoły, przedszkola), należy zauważyć, że przeważnie była ona niesiona przez osoby praktykujące wiarę. Składki, darowizny i wszelkiego rodzaju ofiary w parafiach w większości składały osoby uczęszczające na praktyki niedzielne. Opierając się na danych pozyskanych z parafii, można stwierdzić, że w pomoc potencjalnie włączało się około 10% mieszkańców dzielnicy (14 083 osób). Przy ocenie skali zaangażowania wspólnot parafialnych w niesienie pomocy należy tę proporcję brać pod uwagę.

Wykres nr 1: Stosunek liczby osób biorących udział w praktykach religijnych niedzielnych do liczby mieszkańców dzielnicy

W 2022 roku w badanych przedszkolach, szkołach podstawowych i liceum było 1120 uczniów.

Wykres nr 2: Ilość dzieci w badanych placówkach oświatowych w 2022 roku

ROZDZIAŁ 1

POMOC CHORYM I STARSZYM

Analizując dane dotyczące osób chorych i starszych, należy zauważyć, że osoby, z którymi przeprowadzono wywiad, miały czasami trudność w oddzieleniu pomocy świadczonej na rzecz chorych i starszych od pomocy dla potrzebujących. W takiej sytuacji przy niektórych pytaniach o pomoc dotyczącą chorych i starszych pytani nie wspominali o działaniach podejmowanych na ich rzecz. Uwzględniali natomiast dane dotyczące pomocy chorym i starszym przy pytaniach dotyczących pomocy dla potrzebujących.

1. POMOC RZECZOWA I ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE

1.1. POMOC OSZACOWANA

W ramach wsparcia materialnego, w tym rzeczowego i finansowego na rzecz chorych, zostały przeprowadzone zbiórki oraz udzielono pomocy:

- 1) sparaliżowanemu mężczyźnie (więcej niż raz),
- 2) osobie chorej (jednorazowo),
- 3) w ramach Caritas (cały rok; bez pomocy nieoszacowanej realizowanej przez Caritas, o której dalej mowa. Przy tym dziele brak jest danych co do ilości osób objętych pomocą),
- 4) rodzinie chorego celem opłacenia rachunków (jednorazowo).

Tabela nr 1: Pomoc rzeczowa i świadczenia pieniężne na rzecz chorych i starszych – możliwa do oszacowania (w przybliżeniu)

Wartość pomocy w zł	Nakład czasowy (h)	Ilość rodzin objętych pomocą
55 400	1350	4
	*	*

Symbol gwiazdki () zamieszczono dla zaznaczenia, że w przypadku niektórych wymienionych działań nieznane były szczegółowe dane.*

1.2. POMOC NIEOSZACOWANA

Badane podmioty w 2022 roku zrealizowały działania, na temat których nie uzyskano szczegółowych danych ilościowych. Były to:

- 1) zbiórka i przygotowanie paczek dla osób niepełnosprawnych (zakup sprzętu sportowego dla dwóch rodzin) w ramach akcji „Wirtualna choinka”,
- 2) wsparcie zbiórki na dziecko chore na nowotwór,

- 3) zbiórka na rehabilitację,
- 4) zbiórka na dziecko z autyzmem,
- 5) pomoc w opłacie bieżących rachunków,
- 6) zakup lekarstw, żywności, środków higienicznych (pomoc realizowana przez Caritas parafialną i inne jednostki katolickie),
- 7) paczki żywnościowe, ze środkami higienicznymi (więcej niż jedna osoba wsparta, gdyż pomoc realizowała również Caritas),
- 8) zbiórka i przygotowanie paczek w ramach akcji „Paczka dla bohatera”, które trafiły do weteranów walki o wolną Polskę,
- 9) w czasie pandemii COVID-19 Caritas dostarczała pod drzwi rodzin ubogich i osób samotnych pomoc w ramach „paczki bezdotykowej” (więcej niż jedna osoba wsparta).

2. ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE

2.1. PRACA SOCJALNA NIESPECJALISTYCZNA – ODWIEDZINY (BEZ DANYCH DOTYCZĄCYCH CARITAS)

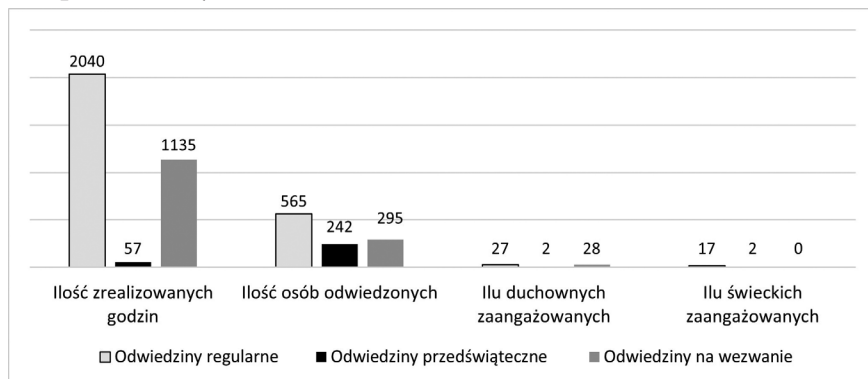
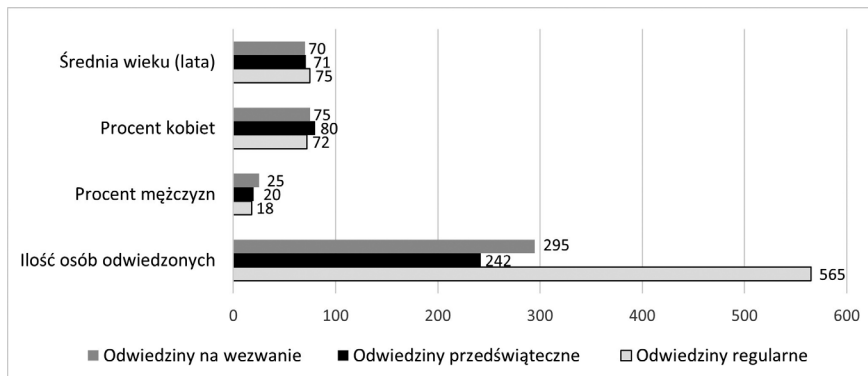
Przynajmniej raz w miesiącu (czasami co tydzień) odwiedzano chorych i starszych. Oprócz zapewnienia realizacji praw usługobiorców do praktyk religijnych celem odwiedzin były: poznawanie potrzeb osób odwiedzanych, niesienie wsparcia psychicznego, socjalizacja osób mających trudności z opuszczaniem przestrzeni mieszkalnej – poprzez zapewnienie kontaktu z osobami spoza środowiska, z którym dzielą przestrzeń mieszkalną.

Oprócz odwiedzin regularnych jednostki Kościoła rzymskokatolickiego podobne działania podejmowały również jednorazowo. Szczególną popularnością cieszyły się odwiedziny przedświąteczne, gdy chorzy i starsi w sposób szczególnie przeżywają samotność. Odwiedziny te niejednokrotnie były połączone z przekazaniem paczki świątecznej.

Działania te przeważnie realizowali duchowni.

Tabela nr 2: Odwiedziny niespecjalistyczne – nakład pracy i ilość osób

	Ilość zrealizowanych godzin	Ilość osób odwiedzonych	Ilu duchownych zaangażowanych	Ilu świeckich zaangażowanych
Odwiedziny regularne	2040	565	27	17
Odwiedziny przedświąteczne (bez osób regularnie odwiedzanych)	57	242	2	2
Odwiedziny na wezwanie	1135	295 *	28	
SUMA	3232	1102		

Wykres nr 1: Odwiedziny niespecjalistyczne – nakład pracy i ilość osób (wykres porównawczy)**Wykres nr 2: Odwiedziny niespecjalistyczne – dane dotyczące usługobiorców**

W sumie odwiedzone zostały 1102 osoby w wieku przekraczającym 70 lat. Większość usługobiorców stanowiły kobiety – ponad 72%. Na realizację tej formy pomocy duchowni (w przeważającej ilości – około 30) i świeccy (około 17) poświęcili w sumie 3232 godziny.

2.2. PRACA SOCJALNA NIESPECJALISTYCZNA – DNI CHOREGO

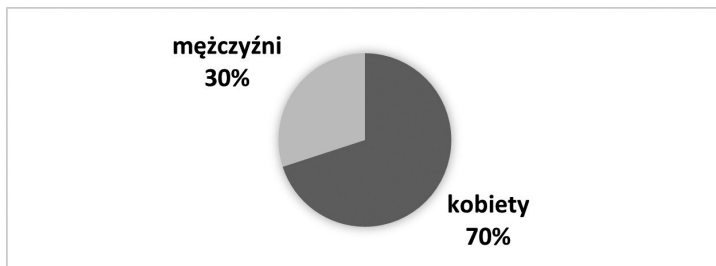
W 2022 roku dzień chorego odbył się w ośmiu parafiach. Dwie z nich zorganizowały spotkania chorych i starszych dwukrotnie. Trzy parafie oprócz spotkań zorganizowały dodatkowo poczęstunek. Celem dnia chorego było zaktywizowanie chorych poprzez pomoc w opuszczeniu miejsca zamieszkania (parafie dla potrzebujących szukały wolontariuszy, którzy przywieźli ich do kościoła) i zorganizowanie wspólnotowego spotkania. Ponadto spotkania miały być okazją do udzielenia wsparcia psychicznego. Dzień chorego był również okazją do nagłośnienia w środowisku lokalnym trudności związanych z wiekiem starczym i chorobą oraz zaktywizowania środowiska miejscowego.

Tabela nr 3: Dni chorego

Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Ile godzin przeznaczonych na pomoc	Ilość osób, którym udzielono pomocy	Ilość duchownych zaangażowanych	Ilość świeckich zaangażowanych
*	360	1626	32	90

W organizację dnia chorego włączyły się 122 osoby. W zdecydowanej większości byli to świeccy (ponad 73%). W spotkaniach wzięło udział 1626 osób. W tych parafiach, które organizowały dni chorego dwukrotnie, niektórzy z usługobiorców mogli wziąć udział w obydwu spotkaniach.

Wykres nr 3: Zróżnicowanie osób biorących udział w dniu chorego ze względu na płeć

Większość osób uczestniczących w dniu chorego stanowiły kobiety (70%). Średni wiek usługobiorców wynosił 66 lat.

2.3. PRACA SOCJALNA – PARAFIALNE ZESPOŁY CARITAS¹⁴³

Spośród parafii, w których przeprowadzono wywiad, osiem parafii rozgraniczyło działalność Caritas na rzecz chorych i pomoc udzielaną potrzebującym. Pięć parafii było w stanie podać przybliżoną ilość chorych i starszych objętych pomocą stałą (systematyczną). Tylko dwie podały ilość osób objętych pomocą okazjonalną. Trudności w oszacowaniu skali pomocy wynikały z faktu, że odpowiedzialni za realizację pomocy w większości nie koncentrowali się na prowadzeniu statystyk.

W trakcie wywiadu przeprowadzonego z wolontariuszami Parafialnego Zespołu Caritas okazało się, że prowadzili oni działalność socjalną długoplanową (nie tylko w odniesieniu do chorych). W niektórych parafiach wolontariusze w ramach spotkania wstępnego przeprowadzali wywiad z potrzebującymi, odwiedzali osoby ubiegające się o wsparcie w ich domach, celem rozeznania ich sytuacji. Pozwalało to na skuteczniejsze udzielanie wsparcia. Pomoc w takim przypadku zmierzała do aktywizacji chorych i starszych oraz do eliminowania przyczyn trudności, w których znajdowali się usługobiorcy.

¹⁴³ Struktura Caritas zostanie przybliżona w rozdziale 3 tej części opracowania, w paragrafie 1.

Oprócz wcześniej wymienionych form pomocy materialnej wolontariusze Caritas:

- pomagali w zakupach,
- przeprowadzali drobne naprawy w lokalach usługobiorców,
- wozili do lekarza, na rehabilitację i na Mszę,
- wspierali w wypełnianiu wniosków o przyznanie pomocy,
- wspomagali w załatwieniu spraw różnego rodzaju,
- odwiedzali chorych i starszych.

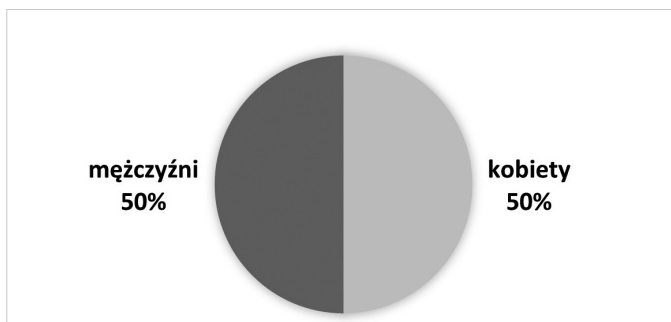
Wolontariusze Caritas nieśli pomoc socjalną niespecjalistyczną.

Tabela nr 4: Ilość wolontariuszy stałych Parafialnych Zespołów Caritas i zakres pomocy

Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Ilość poświęconych godzin	Ilość osób, którym udzielono pomocy okazjonalnie	Ilość osób, którym udzielono pomocy systematycznie	Ilość świeckich wolontariuszy zaangażowanych na stałe
*	*	500	428	64

Z danych częściowych uzyskanych w wywiadach wynika, że opieką Caritas było objętych przynajmniej 928 osób chorych i starszych. Wśród nich 46% korzystało z pomocy stałej (systematycznej). W działalność Caritas włączyło się na stałe przynajmniej 64 wolontariuszy.

Wykres nr 4: Zróżnicowanie usługobiorców Parafialnych Zespołów Caritas ze względu na płeć

W przypadku pomocy udzielanej przez Caritas ilość kobiet i mężczyzn wśród usługobiorców była zbliżona. Dane te różnią się od wszystkich innych form pomocy jednostek kościelnych, gdzie wśród usługobiorców przeważają kobiety. Średnia wieku osób korzystających z pomocy Caritas wynosiła 60 lat. Wśród usługobiorców zdarzały się jednak osoby w wieku około 25 lat.

2.4. PRACA SOCJALNA SPECJALISTYCZNA REALIZOWANA PRZEZ ARCHIDIECEZJALNY ZESPÓŁ DOMOWEJ OPIEKI PALIATYWNEJ

Tytułem wprowadzenia należy zauważyć, że umowa zawarta z NFZ zobowiązywała Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej (Zespół) do opieki nad 125 pacjentami. W rzeczywistości jednostka sprawowała opiekę nad 135 osobami (średnio w jednym momencie).

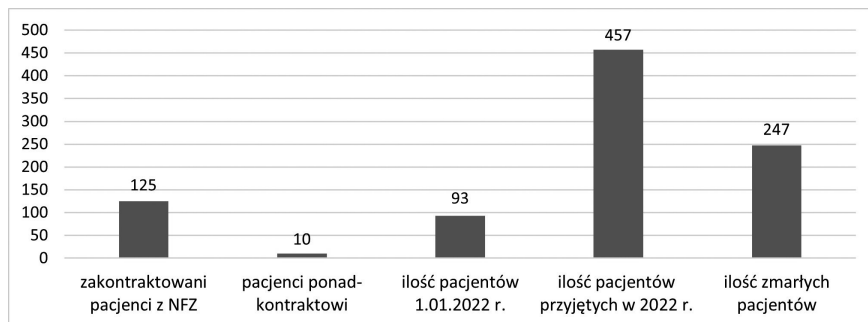
W oparciu o umowę na zakontraktowanych 125 pacjentów Zespół otrzymał subwencję, pokrywającą 85% wydatków związanych z realizacją kontraktu. 15% brakujących środków do pokrycia kosztów opieki nad 125 zakontraktowanymi pacjentami oraz 100% środków potrzebnych do pokrycia kosztów opieki nad 10 pacjentami ponad limit umowy z NFZ Zespół pozyskał spoza subwencji NFZ. Kwota dodatkowa wynosiła około 500 000 zł.

W 2022 roku do opieki przyjęto 457 pacjentów. Dnia 1 stycznia 2022 roku opieką było otaczanych 93 pacjentów. W badanym okresie odnotowano 247 zgonów.

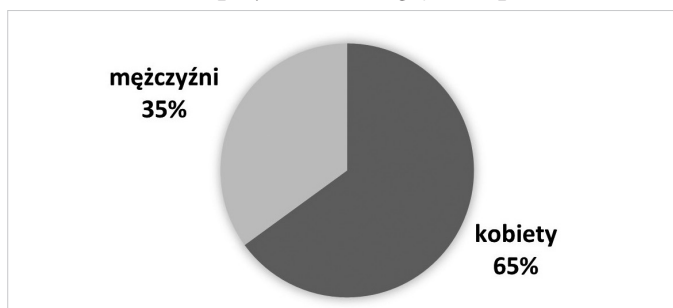
W 2022 roku Zespół zatrudniał 55 pracowników (jednego duchownego). W tym okresie podopiecznym niosło pomoc również 15 wolontariuszy niemedycznych.

Na uwagę zasługuje również fakt, że przestrzeń biurowa zajmowana przez Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej wynajęta została od parafii pw. św. Zbawiciela w Warszawie po obniżonej cenie. W ten sposób Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej miał więcej środków na prowadzenie działalności statutowej.

Wykres nr 5: Ilość pacjentów

Wykres nr 6: Zróżnicowanie pacjentów ze względu na płeć

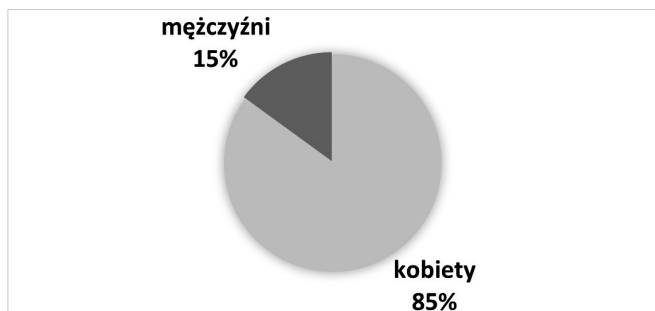

Większość pacjentów stanowiły kobiety. Średnia wieku osób objętych opieką wynosiła 60 lat.

2.5. PRACA SOCJALNA SPECJALISTYCZNA REALIZOWANA PRZEZ ARCHIDIECEZJALNY ZESPÓŁ DOMOWEJ OPIEKI PALIATYWNEJ – DZIAŁALNOŚĆ DODATKOWA

W ramach dodatkowej pomocy, niezakontraktowanej przez NFZ, w 2022 roku objęto rodziny pacjentów pomocą psychologiczną oraz stworzono grupę wsparcia dla osób w żałobie. Tą formą pomocy objętych zostało 150 osób. Koszt zatrudnienia na etat psychologa realizującego te działania wyniósł 72 000 zł.

Wykres nr 7: Zróżnicowanie osób korzystających z pomocy psychologicznej i grup wsparcia ze względu na płeć

Zdecydowaną większość osób korzystających z różnych form wsparcia psychologicznego w związku z chorobą bądź śmiercią bliskiego objętego opieką Zespołu stanowiły kobiety (85%). Średni wiek usługobiorców wynosił 60 lat.

Tabela nr 5: Koszt działalności Archidiecezjalnego Zespołu Domowej Opieki Paliatywnej wykraczającej poza kontrakt z NFZ

	Nakład finansowy /wartość pomocy w zł	Ilość godzin pracy wolontariackiej	Ilość osób objętych pomocą	Ilość pracowników	Ilość wolontariuszy	Obniżenie kosztów najmu w zł
Opieka specjalistyczna	500 000	740	550	55	15	30 000
Opieka psychologiczna i grupy wsparcia	72 000		150			
⅓ etatu pracownika socjalnego	60 000		*			
SUMA	632 000	740	700	55	15	30 000

Działalność Archidiecezjalnego Zespołu Domowej Opieki Paliatywnej na tak szeroką skalę możliwa była również dzięki temu, że Parafia św. Zygmunta, z której pomieszczeń Zespół korzystał, obniżyła o 75% koszty dzierżawy lokalu (szacunkowo o 30 000 zł).

3. PRACA SOCJALNA – GRUPY WSPARCIA DZIAŁAJĄCE NA RZECZ CHORYCH

W niniejszym podpunkcie opracowania nie uwzględniono wcześniej wymienionych form wsparcia dla osób chorych, o których była mowa przy opracowaniu działalności Archidiecezjalnego Zespołu Domowej Opieki Paliatywnej. Ze względu na usługobiorców opisane zostały osobno w podpunkcie poświęconym Archidiecezjalnemu Zespołowi Domowej Opieki Paliatywnej.

W przestrzeni parafialnej zdecydowanej większości badanych parafii w 2022 roku regularnie odbywały się spotkania grup wsparcia osób uzależnionych. Były to m.in.: 12 kroków, Grupa AA.

W czasie mityngów Anonimowych Alkoholików lub Grupy 12 kroków spotykali się uczestnicy Wspólnot, dzieląc się swoimi doświadczeniami i wiedzą dotyczącą zdrowienia z choroby alkoholowej. Rozmawiali o tym, w jaki sposób radzą sobie w różnych życiowych sytuacjach, by zachować trzeźwość, nie sięgać po alkohol i prowadzić zdrowe, spokojne życie.

Oprócz tego w parafiach miały miejsce spotkania formacyjne i robocze wolontariuszy.

Salki parafialne, w których odbywały się spotkania, były udostępniane za darmo. Koszty związane z ich udostępnieniem pokrywały parafie.

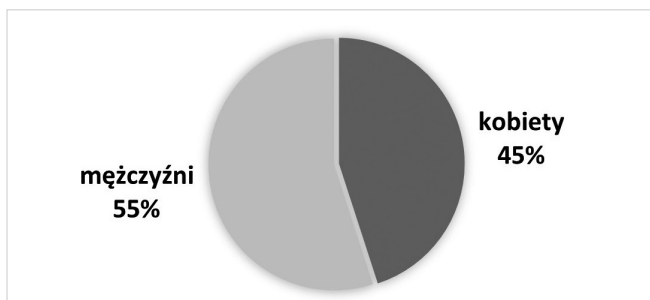
Tabela nr 6: Spotkania grup wsparcia, bez uwzględnienia działalności Archidiecezjalnego Zespołu Domowej Opieki Paliatywnej

Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Ilość godzin spotkań	Ilość osób uczestniczących w spotkaniach	Potencjalny koszt wynajmu salek w zł
*	992	149	20 400

Z danych zebranych w trakcie wywiadu wynika, że w spotkaniach uczestniczyło minimum 149 osób.

Gdyby grupy komercyjnie wynajmowały przestrzeń na spotkania, np. od szkół publicznych znajdujących się na terenie dzielnicy Bielany, musiałyby zapłacić 20 400 zł.

Wykres nr 8: Zróżnicowanie osób korzystających z grup wsparcia ze względu na płeć

Większość uczestników spotkań grup wsparcia stanowili mężczyźni (55%). Średnia wieku uczestników wynosiła 42 lata.

4. INNE FORMY WSPARCIA

Do działań wspierających osoby chore i starsze można zaliczyć również wykłady / konferencje organizowane przez podmiot objęty badaniem. Miały na celu udzielenie wsparcia psychicznego osobom dotkniętym różnego rodzaju ograniczeniami, poprzez wytłumaczenie od strony psychologicznej i duchowej tego, co się dzieje. Prelegenci wskazywali możliwe sposoby radzenia sobie z chorobą i niedołężnością. Była możli-

wość stawiania pytań. Koszt organizacji otwartych wykładów, które zostały ponadto zamieszczone w internecie, wyniósł 18 575 zł.

Jedna ze szkół na terenie Bielan włączyła się (290 uczniów) w akcję zwiększenia świadomości społecznej na temat autyzmu i budowania wrażliwości społecznej w tym zakresie w czasie Światowego Dnia Autyzmu.

Kolejna szkoła nieodpłatnie udostępniła seniorom (średnio siedmiu osobom) – raz w tygodniu na godzinę – pomieszczenia oraz sprzęt sportowy do gry w badminton. Szacunkowy koszt najmu wynosiłby około 1000 zł, z którego placówka zrezygnowała na rzecz aktywizacji ruchowej seniorów.

5. PODSUMOWANIE

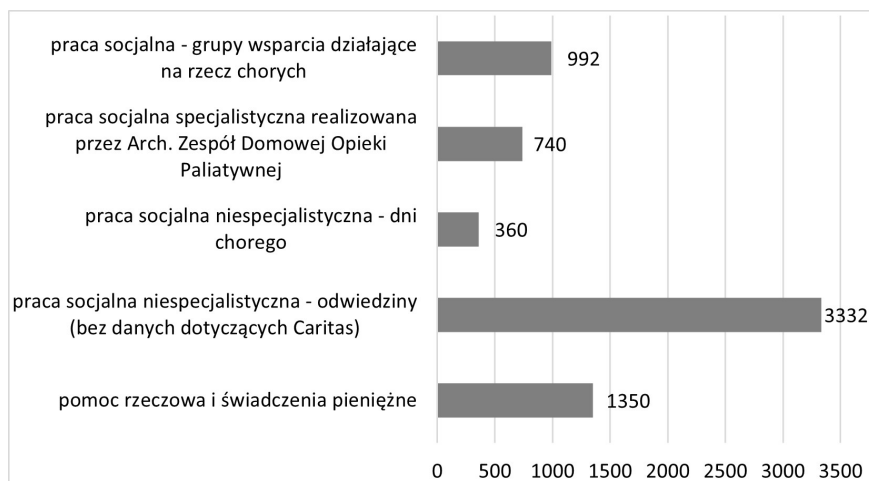
Praca na rzecz osób chorych i starszych przybierała różny wymiar. Przeważnie była to praca socjalna specjalistyczna i niespecjalistyczna, jednorazowa i regularna. Największy koszt pomocy chorym poniósł Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej: 632 000 zł – wykraczający poza subwencję z NFZ.

Jednostki kościelne swoim działaniem bardzo mocno wspierały OPS w pracy socjalnej. Podczas gdy OPS specjalistycznymi usługami opiekuńczymi objął 60 osób, Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej świadczył usługi 550 osobom.

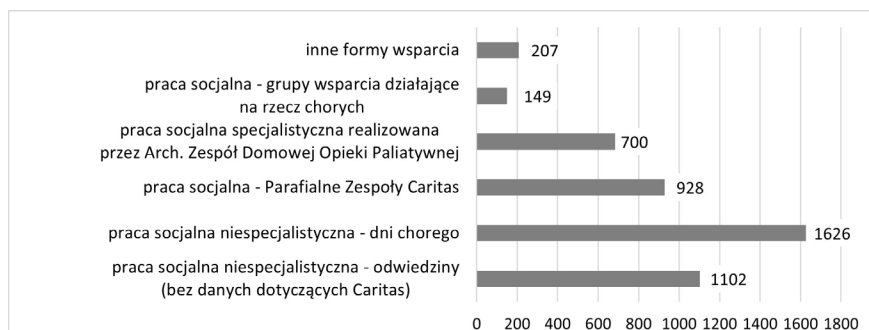
Biorąc pod uwagę, że z trzech ośrodków dziennego pobytu korzystało 156 osób, a z usług opiekuńczych OPS korzystało 340 osób, pracą socjalną regularną prowadzoną przez Kościół objęte były 983 osoby.

Tabela nr 6: Podsumowanie pomocy dla chorych i starszych

Koszty organizacji pomocy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy wolontariuszy w godz.	Ilość rodzin objętych pomocą	Ilość osób objętych pomocą	Wolontariusze świeccy	Wolontariusze duchowni	Pracownicy zatrudnieni	Obniżenie kosztów najmu w zł
705 975	6774	4	4712	186	61	55	51 400

Wykres nr 9: Nakład czasowy pracy wolontariackiej

Największy nakład czasowy pracy wolontariackiej związany był z odwiedzinami osób chorych i starszych (wyniósł 3332 godz.) oraz z prowadzeniem pomocy rzeczowej i finansowej (wyniósł 1350 godz.). Najwięcej usługobiorców stanowili uczestnicy dni chorego (1626 osób). Dane dotyczące obciążenia wolontariuszy Caritas i osób zaangażowanych w inne formy pomocy są nieznane.

Wykres nr 10: Ilość osób korzystających z poszczególnych form pomocy

Największą grupę usługobiorców stanowiły osoby uczestniczące w dniach chorego (1626) oraz korzystające z odwiedzin (1102).

ROZDZIAŁ 2

POMOC UCHODźCOM

Analizując dane dotyczące uchodźców, należy zauważyć, że osoby, z którymi przeprowadzono wywiad, miały czasami trudność w oddzieleniu pomocy świadczonej na rzecz uchodźców od pomocy dla potrzebujących. W takiej sytuacji przy niektórych pytaniach o pomoc dotyczącą uchodźców pytani nie wspominali o działaniach podejmowanych na ich rzecz. Uwzględniali natomiast dane dotyczące pomocy uchodźcom przy pytaniach dotyczących pomocy dla potrzebujących.

1. POMOC RZECZOWA I ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE

1.1. POMOC OSZACOWANA

Pomocy materialna i rzeczowa na rzecz uchodźców z Ukrainy przybierała różne formy. Jednostki katolickie podjęły następujące działania:

- 1) Zorganizowano festyn, na którym zebrano 3150 zł, by wesprzeć ukraińską szkołę w Warszawie. Ponadto wolontariusze sami fizycznie włączyli się w działania na rzecz szkoły, przeznaczając w sumie 300 h.
- 2) W ramach pomocy materialnej o charakterze socjalnym przez 3 miesiące za darmo uczono języka polskiego 25 kobiet ukraińskich. Ukraińki były w wieku od 23 do 65 lat. Uczyli wolontariusze i nauczyciel opłacony przez KIK.

Tabela nr 1: Pomoc edukacyjna

	Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy	Ilość osób, którym udzielono pomocy systematycznej	Zwolnienie z opłaty w zł	Koszt udostępnienia sali	Okres udzielania pomocy (dni)
Organizacja festynu w celu zebrania środków dla szkoły ukraińskiej w Warszawie	3150	300 *	*			1
Nauczanie języka polskiego dla uchodźców z Ukrainy		150	25		1109	90
Sfinansowanie edukacji	110 600 ¹⁴⁴	14	18	15 050 *		270
Bursa			3	3600		90
SUMA	113 750	464	46	18 650	1109	451

- 3) Pokryto czesne szkolne i przedszkolne dla 15 dzieci (110 600 zł) przez okres 9 miesięcy. Dodatkowo wolontariusze na działanie związane z edukacją poświęcili 14 godzin. Zwolniono z czesnego trójkę dzieci ukraińskich przez 9 miesięcy (koszt całkowity 15 050 zł).
- 4) Bursa zwolniła trzy studentki z części opłaty – na kwotę 3600 zł.
- 5) Zdecydowana większość jednostek, z których przedstawicielami przeprowadzono wywiad, organizowała zbiórki rzeczowe i material-

¹⁴⁴ Pokrycie kosztów nastąpiło ze środków pozyskanych z m.st. Warszawy oraz kilku organizacji niepublicznych i fundacji (w tym: Vides polski i salezjański).

ne na rzecz uchodźców z Ukrainy w Warszawie oraz w Polsce. Było ich minimum 15. Zebrano m.in. pieniądze, materiały higieniczne, chemię, produkty dla dzieci, pościel, 25 karimat, ubrania.

Pomocą objęci zostali również Ukraińcy pozostali w strefie działań wojennych (o tej pomocy będzie mowa w części raportu poświęconej potrzebującym).

Tabela nr 2: Pomoc rzeczowa – dane szacunkowe minimalne

Wartość pomocy w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy jednorazowej	Ilość osób, którym udzielono pomoc systematycznej	Koszt transportu w zł	Koszt magazynowania w zł	Okres, przez jaki udzielano pomocy	Koszt zbiórki w zł
67200 *	8424 *	160 *	40 *	3304 *	5849 *	1 do 270 dni	4107

Zbiórek było minimum 15. Wolontariusze poświęcili na działania minimum 8424 godziny. Oszacowana wartość zebranej pomocy to 67 200 zł (dane z pięciu zbiórek). O wielkości zbiórek może świadczyć fakt, że do transportu części zebranej pomocy rzeczowej potrzeba było: 5 samochodów osobowych, 12 samochodów typu transit, 2 samochodów ciężarowych.

Transport pomocy rzeczowej dokonywał się samochodami prywatnymi wolontariuszy bądź parafii. Gdyby oszacować koszt transportu według stawek ryczałtowych, to wyniósłby minimum 3304 zł. W przypadku jednej zbiórki koszt przeprowadzenia jej wyniósł 4107 zł.

W przypadku dwóch zbiórek uzyskano informację, że pomocą związaną z nimi objęto 160 osób (jednorazowo) oraz 40 (systematycznie).

Działania pomocowe były podejmowane w przedziale czasowym od 1 dnia do 9 miesięcy.

1.2. POMOC NIEOSZACOWANA

Badane podmioty w 2022 roku zrealizowały również działania, na temat których nie uzyskano szczegółowych danych. Były to:

- 1) zbiórka i przygotowanie 20 paczek świątecznych (działanie jednorazowe, pomoc udzielona przynajmniej 20 osobom),
- 2) przeprowadzenie zbiórek rzeczowych i materialnych oraz dystrybucja (wielkość pomocy można wywnioskować z analizy podpunktu, w którym przedstawiono szacunkową skalę pomocy ze zbiórek rzeczowych na rzecz uchodźców).

1.3. DOŻYWIANIE

Jednostki kościelne włączyły się czynnie w dokarmianie uchodźców z Ukrainy w Warszawie oraz na granicy polsko-ukraińskiej. W związku z tym przygotowywano posiłki i dowożono je do wskazanego punktu pomocowego. Przedstawiciele jednostek kościelnych opłacali również przygotowanie i dystrybucję jedzenia.

Tabela nr 3: Dożywianie uchodźców – koszt i zakres pomocy

Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy jednorazowej	Ilość osób, którym udzielono pomocy systematycznej	Koszt transportu w zł	Okres, przez jaki udzielano pomocy
18 000 *	570	1500 *	6	601	Od miesiąca do 210 dni *

Biorąc pod uwagę usługobiorców tej formy pomocy, w większości była ona jednorazowa. Osoby nią objęte po otrzymaniu żywności w punkcie pomocy uchodźcom udawały się dalej do swojej destynacji. W ten sposób pomoc mogło otrzymać około 1500 uchodźców z Ukrainy. Okres realizacji pomocy wynosił około miesiąca.

Jedna jednostka kościelna przez 9 miesięcy pokrywała koszty obiadów dla 6 dzieci z Ukrainy.

Działania pomocowe miały wartość minimum 18 000 zł. Wolontariusze poświęcili co najmniej 570 godzin. Transport jedzenia dokonywał się samochodami wolontariuszy. Gdyby spróbować ocenić koszt transportu wg stawki ryczałtowej, to wyniósłby on około 601 zł.

Powyższe dane nie uwzględniają pomocy udzielonej uchodźcom w lokalach kościelnych, w których znajdowali schronienie i nocleg. Punkty te zapewniały również posiłki. Aby wyrobić sobie obraz skali pomocy dożywiania, należy wziąć pod uwagę, że 677 uchodźców spędziło w nich w sumie 23 746 dób.

Tabela nr 4: Dożywianie uchodźców – koszt i zakres pomocy (wraz z osobami nocującymi w jednostkach kościelnych)

Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy	Ilość osób, którym udzielono pomocy jednorazowej	Ilość osób, którym udzielono pomocy systematycznej	Koszt transportu w zł	Okres, przez jaki udzielano pomocy
18000 *	570 *	2007 *	126	601	1 do 270 dni

2. NOCLEG / ZAMIESZKANIE DLA UCHODźCÓW Z UKRAINY

W nieodpłatne udostępnienie przestrzeni mieszkalnej i noclegowej dla uchodźców z Ukrainy bardzo zaangażowały się parafie i inne jednostki prowadzone przez Kościół.

Parafia św. Zygmunta w Warszawie zorganizowała noclegownię dla uchodźców. Tuż po wybuchu wojny proboszcz wraz z parafianami przeznaczył salę dla uchodźców, wyposażając ją w prysznic. W przy-

gotowanie infrastruktury zaangażowało się około 100 osób. Uchodźcy otrzymywali pełne żywienie, byli zabezpieczani w środki higieniczne, mieli możliwość korzystania z pralni. Z pomocy skorzystało około 500-600 osób. Działania rozpoczęły się w lutym, a zakończyły na początku kwietnia 2022 roku. W sumie w pomoc włączyło się 30 wolontariuszy. Codziennie pomagało 5 osób. Dzieci ukraińskie przebywające w noclegowni mogły uczestniczyć w zajęciach organizowanych przez Centrum Młodzieżowe Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko” prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Salezjanek na terenie Parafii św. Zygmunta.

Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na Bielanych od 6 marca 2022 roku przyjął bezpłatnie 52 osoby. Połowa z tej grupy wyjechała w wakacje. Do 20 stycznia 2023 roku Dom Rekolekcyjny opuścili prawie wszyscy uchodźcy, z wyjątkiem 3 osób, które przebywały w nim do 10 marca 2023 roku. Oprócz przywołanej grupy od 10 marca 2022 roku przyjęte zostały kolejne 33 osoby. Część uchodźców z drugiej grupy wyjechała w wakacje, reszta opuściła Dom do 31 stycznia 2023 roku. Wszyscy uchodźcy mieli zapewnione trzy pełne posiłki.

Dzieci uchodźców miały możliwość uczestniczenia w zajęciach sportowych prowadzonych przez nauczycieli z Liceum Ogólnokształcącego im. Archutowskiego. Zajęcia odbywały się na terenie Dobrego Miejsca przez 4 miesiące, 3 razy w tygodniu po 1 godzinie, przy udziale kolejnych 3 wolontariuszy. Ponadto dzieci codziennie miały zajęcia organizowane przez misjonarzy mieszkających przy parafii bł. Edwarda Detkensa. Proboszcz przywołanej parafii zorganizował spotkanie parafian z uchodźcami, aby Ukraińcy mogli lepiej zintegrować się z lokalnym środowiskiem.

Cztery parafie przyjęły na plebanii uchodźców, zapewniając im żywienie i potrzebne rzeczy. Pierwsza parafia przyjęła 18 osób na tydzień. Druga: 16 osób na pół roku. Trzecia: 6 osób na 7 miesięcy. Czwarta: 2 osoby na 9 miesięcy.

Tabela nr 5: Noclegi dla uchodźców z Ukrainy

Nakład finansowy	Ilość dób noclegowych w sumie	Ilość osób, którym udzielono pomocy doraźnie	Ilość osób, którym udzielono pomocy systemowo	Nakład czasowy w godzinach	Okres, przez jaki pomagano, w dniach
*	23 746	557	120	10 940	1-270

Gdyby zsumować ilość dni, przez które każdy z uchodźców korzystał z noclegu, uzyskalibyśmy 23 746 dni. Z pomocy doraźnej skorzystało około 557 uchodźców (głównie kobiet i dzieci), przez dłuższy okres zaś – około 120 osób. Nakład czasowy wolontariuszy w obsługę dzieła wynosił około 10 940 godzin (bez uwzględnienia zajęć prowadzonych dla Ukraińców).

Oprócz przywołanych jednostek niektórzy z parafian bądź rodzin dzieci uczęszczających do szkół katolickich przyjęli uchodźców pod swój dach. Parafie i szkoły bieleńskie w razie potrzeby niosły pomoc również uchodźcom mieszkającym w domach prywatnych (np. dostarczając żywność, ubrania, środki chemiczne, pomoc finansową). Powyższe dane nie uwzględniają pomocy dla uchodźców mieszkających w mieszkaniach prywatnych.

3. TRANSLOKACJA UCHODźCÓW

Dwie parafie organizowały przewóz uchodźców (około 150 osób) z granicy ukraińskiej do parafialnych punktów pomocowych. Do transportu były użyte prywatne samochody wolontariuszy oraz parafialne. Szacunkowy koszt transportu to 1000 zł. W parafiach wolontariusze koordynowali „rozprowadzenie” uchodźców do miejsc docelowych.

Tabela nr 6: Translokacja uchodźców

Nakład finansowy	Nakład czasowy w godzinach	Ilość osób, którym udzielono pomocy doraźnej	Koszt transportu w zł	Ilość przewozów
*	2000 *	150	1000	Kilka razy

4. ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE – GŁÓWNIE O CHARAKTERZE SOCJALNYM

Jednostki prowadzone przez podmioty katolickie oprócz pomocy rzeczowej realizowały pomoc o charakterze socjalnym.

- 1) Opłacono etat Asystenta ds. Rodzin z Ukrainy. Osoba wspierała dzieci, pomagała w asymilacji, realizowała zajęcia dydaktyczne (w tym zapewniała ciągłość nauki języka ukraińskiego), odpowiadała za kontakt z matkami dzieci, wspierała opiekunów w załatwianiu spraw urzędowych¹⁴⁵.
- 2) Pomagano w znalezieniu placówek oświatowych dla dzieci z Ukrainy i Białorusi.
- 3) Pomagano w załatwianiu spraw administracyjnych.
- 4) Udzielano pomocy medycznej.
- 5) Pomagano w tłumaczeniach ukraińsko-polskich.
- 6) Organizowano zajęcia dla dzieci przebywających w ośrodkach pomocowych.
- 7) W celu zniwelowania napięć międzynarodowych i dla przybliżenia kultury narodu ukraińskiego realizowano wykłady otwarte, dodatkowo zamieszczane w sieci internetowej.

¹⁴⁵ Kwota została już uwzględniona w innym miejscu raportu.

Tabela nr 7: Skala pomocy niematerialnej (dane szacunkowe / minimalne)

	Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy doraźnie	Ilość osób, którym udzielono pomocy systemowo	Koszt sali w zł	Okres, przez jaki udzielano pomocy, w dniach
Tłumaczenia polsko-ukraińskie		10	*			*
Pomoc w załatwianiu spraw administracyjnych		120	4			*
Pomoc medyczna		4	*			*
Organizacja czasu dla dzieci ukraińskich	5850	1842	30 *	48 *	5305 *	90-270
Inicjatywa integracji rodzin polsko-ukraińskich		2	*			*
Wykład	6398					1
SUMA	12 248	1978	34	48	5305	

Tabela zawiera znacznie zaniżone dane. W większości nie można było uzyskać szczegółowych danych o pomocy. Związane jest to z faktem, że w pierwszej fazie migracji Ukraińców do Polski pomoc realizowana była spontanicznie i na dużą skalę.

5. PODSUMOWANIE

Pomoc realizowana dla uchodźców dotyczyła obywateli Ukrainy. Miała ona w przeważającej części charakter pomocy rzeczowej i świadczeń pieniężnych. Wartość pomocy można oszacować na 427 548 zł (minimum). Na uwagę zasługuje fakt, że uchodźcy szukający noclegu w jednostkach kościelnych spędzili w nich w sumie 23 746 dni (około 65 lat), otrzymując w nich pełne wyżywienie. Gdyby uznać, że wartość takiej pomocy wynosiła 40 zł za dobę – według ryczałtu przewidzianego w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 marca 2022 roku¹⁴⁶ – kwota wyniosłaby 949 840 zł¹⁴⁷.

Tabela nr 8: Pomoc dla uchodźców – wartości minimalne

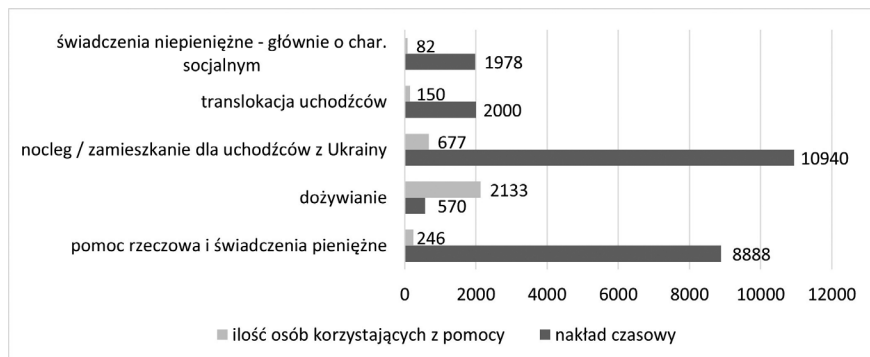
Wartość pomocy w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy	Ilość dób noclegu dla uchodźców	Koszt obniżenia użytkowania lokali w zł	Koszt transportu w zł	Koszty przeprowadzenia działania pomocowego w zł
427 548	24 376	3288	23 746	6958	10 210	4107

W sumie pomocą objętych zostało 3288 osób. Najwięcej usługobiorców było wśród korzystających z dożywiania (2133 osoby¹⁴⁸). Na działania pomocowe na rzecz uchodźców wolontariusze przeznaczili w sumie 24 376 godzin. Najbardziej absorbująca była pomoc związana z zapewnieniem noclegów. Wolontariusze poświęcili na to działanie 10 940 godzin (czyli około 455 dni – 1 rok i 3 miesiące).

¹⁴⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, art. 13.1,3 (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 583); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty, § 2.1 (Dz.U. z 2022 r. poz. 605).

¹⁴⁷ Kwota służy jedynie do zobrazowania skali pomocy i nie została w tabeli uwzględniona.

¹⁴⁸ W tym są osoby korzystające z noclegu.

Wykres nr 1: Nakład czasowy i ilość osób objętych pomocą

ROZDZIAŁ 3

POMOC POTRZEBUJĄCYM

1. DZIAŁALNOŚĆ CARITAS

W ramach struktur archidiecezjalnych szczególną rolę w niesieniu zorganizowanej pomocy odgrywała w 2022 roku Caritas Archidiecezji Warszawskiej. W ramach struktur parafialnych działalność tę prowadziły Parafialne Zespoły Caritas, powoływane przez proboszcza na mocy porozumienia zawartego z dyrektorem Caritas Archidiecezji Warszawskiej.

Caritas Archidiecezji Warszawskiej w ramach swych zadań statutowych prowadziła działalność pomocową, charytatywną, humanitarną, wychowawczą i opiekuńczą – w oparciu o nauczanie Kościoła rzymskokatolickiego i w jego imieniu. Caritas Archidiecezji Warszawskiej jest osobą prawną na gruncie prawa kanonicznego na mocy dekretu Arcybiskupa Metropolity Warszawskiego Józefa Kardynała Glempa z dnia 14 grudnia 1989 roku. Posiada też status organizacji pożytku publicznego i prowadzi działalność pożytku publicznego zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Parafialne Zespoły Caritas nie posiadają osobowości prawnej i należą do struktur parafii. Podmioty te funkcjonują na podstawie regulaminu nadanego przez dyrektora Caritas Archidiecezji Warszawskiej w porozumieniu z proboszczem¹⁴⁹.

¹⁴⁹ Statut Caritas Archidiecezji Warszawskiej z dnia 10.02.2011 roku, § 1-5, 17, 19 (awa); Statut Caritas Archidiecezji Warszawskiej z dnia 27.06.2022 roku, § 1-5, 16, 18, w: <https://caritasaw.pl/wp-content/uploads/2023/06/Statut.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

W prawie każdej parafii objętej badaniami istniał w 2022 roku Parafialny Zespół Caritas. Parafialne Zespoły Caritas składały się z wolontariuszy. Korzystały nieodpłatnie z przestrzeni magazynowej, biurowej, czasami kuchennej, udostępnianej przez parafie. Szacunkowa wartość użytkowania pomieszczeń wynosi 55 565 zł.

Koszty działalności Caritas pokrywane były w 2022 roku ze zbiorów finansowych i rzeczowych, ofiar parafian, dotacji parafii i Caritas Archidiecezji Warszawskiej, odpisu od podatku, akcji różnego rodzaju.

Pomoc realizowana przez wolontariuszy Caritas zostanie omówiona poniżej.

2. POMOC RZECZOWA I ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE

2.1. ZBIÓRKI RZECZOWE I FINANSOWE

2.1.1. Pomoc oszacowana

W ramach pomocy rzeczowej i finansowej dla potrzebujących:

- zorganizowano zbiórki rzeczowe i środków finansowych przeznaczonych bezpośrednio na pomoc bądź z których opłacano pomoc rzeczową (np. zakup węgla);
- pilotowano różnego rodzaju akcje pomocowe, np. współpracowano z instytucjami Caritas Archidiecezji Warszawskiej i Caritas Polska oraz różnego rodzaju fundacjami, włączano się w akcje prowadzone przez inne podmioty (Karta Biedronki, 1% / 1,5% podatku, akcja „pit”), prowadzono rozliczną działalność, dzięki której możliwe było niesienie pomocy;
- udzielono pomocy około 6 rodzinom, które ucierpiały na skutek pożaru;

- zebrano 146 480 zł i przekazano do dyspozycji Caritas Archidiecezji Warszawskiej i Caritas Polska. W tej kwocie mieściła się pomoc przekazana na rzecz potrzebujących poza Polską, np. ofiar trzęsienia ziemi.

2.1.2. Pomoc nieoszacowana

W ramach pomocy osobom potrzebującym, oprócz zbiórek o oszacowanej wartości oraz prowadzonych na rzecz chorych lub uchodźców, przeprowadzono 6 zbiórek rzeczowych, na temat których osoby pytane nie były w stanie udzielić szczegółowych odpowiedzi.

Tabela nr 1: Pomoc rzeczowa i świadczenia pieniężne dla potrzebujących

Wartość zebranych środków w zł	Ilość osób zaangażowanych	Ilość czasu poświęconego na prowadzenie zbiórek w godz.	Koszt transportu w zł
344 789	139	774	835
*	*	*	

2.2. PACZKI

Osoby potrzebujące, ilekroć zwróciły się z prośbą o pomoc, a ta zdaniem wolontariusza była uzasadniona, otrzymywały od Parafialnego Zespołu Caritas paczki żywnościowe, z chemią lub ubraniami. Wartość tej formy pomocy trudno oszacować, gdyż nie były prowadzone statystyki.

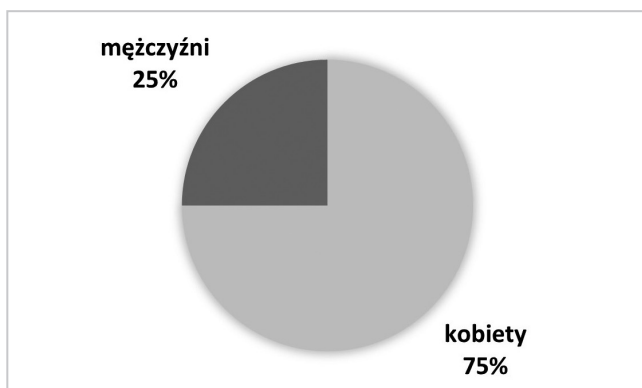
Poza tym parafie i inne jednostki przeprowadzały akcje, głównie z racji świąt, w ramach których potrzebujący otrzymywali paczki przeżyczeń żywnościowe. Takich paczek wydano 1804. Szacunkowa wartość przekazanych produktów wynosiła 266 760 zł. Wolontariusze (w ilości 609) na zebranie, przygotowanie i dostarczenie produktów poświęcili minimum 3296 godzin. Osoby, które otrzymywały paczki, miały przeżyczeń około 70 lat. Wśród potrzebujących zdarzali się również dwudziestolatkowie. Produkty były przechowywane i pakowane w salkach

parafialnych. W większości paczki otrzymywały kobiety (około 75%). Paczki dowożone były do odbiorców samochodami wolontariuszy.

Tabela nr 2: Paczki dla potrzebujących

Ilość paczek	Wartość szacunkowa pomocy w zł	Ilość wolontariuszy zaangażowanych	Ilość godzin poświęconych na działanie przez wolontariuszy
1804	266 760 *	609 *	3296 *

Wykres nr 1: Procentowy udział kobiet i mężczyzn wśród odbiorców paczek

2.3. DOŻYWIANIE

Oprócz posiłków wydawanych w punkcie pomocy dla uchodźców w Parafii św. Zygmunta, Domu Rekolekcyjnym na Bielanych oraz w parafiach, gdzie przebywali uchodźcy, a także pomocy żywnościowej dla seniorów w czasie COVID-19, w dożywianie regularne zaangażowały się placówki oświatowe, Caritas (które wydawały obiady¹⁵⁰) oraz Centrum Młodzieżowe Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko” (wydawało podwieczorek cztery razy w tygodniu).

¹⁵⁰ Szkoły wydawały posiłek przez pięć dni w tygodniu.

Tabela nr 3: Dożywianie

	Koszty / wartość pomocy w zł	Ilość osób objętych żywieniem	Ilość seniorów wśród osób objętych dożywianiem
Obiady (oszacowana wartość)	31 500	15	
Obiady (nieoszacowana wartość)		60	kilkoro
Podwieczorek	5000	15	
SUMA	36 500	90	kilkoro

2.4. STYPENDIA / ZASIŁKI SZKOLNE

W szkołach i przedszkolach katolickich ze względów społecznych (w ramach tzw. filaru rodzinnego) i ekonomicznych (w ramach tzw. filaru finansowego) obniżano w 2022 roku czesne bądź całkowicie zwalniano z niego uczniów w ramach tzw. pomocy stypendialnej. W niektórych przypadkach pomoc stypendialna polegała w rzeczywistości na całkowitym zwolnieniu ucznia z czesnego. Niektóre szkoły, wychodząc naprzeciw rodzinom wielodzietnym, wprowadzały zwolnienia z czesnego w zależności od ilości uczniów w szkole pochodzących z jednej rodziny. Placówki oświatowe przyznawały również zasiłki jednorazowe.

Środki na finansowanie stypendiów i niektórych zasiłków pochodziły ze środków własnych oraz zbiórek prowadzonych przez szkoły i fundacje.

Na uwagę zasługuje fakt, że niektóre z badanych szkół i przedszkoli znacząco obniżyły czesne za naukę, w stosunku do średnich opłat za edukację w szkole lub pobyt w przedszkolu, jakie obowiązują na terenie Bielń. W jednej ze szkół podstawowych w 2022 roku czesne miesięczne wynosiło 820 zł przy cenie średniej 1600 zł. W przedszkolu czesne miesięczne wynosiło natomiast 500 zł, a nie jak w innych placówkach tego typu na terenie Bielń 1400 zł. Placówki oświatowe w sumie obniżyły czesne dla 269 uczniów o 2 634 720 zł, rezygnując tym samym z większych wpływów.

Tabela nr 4: Obniżenie kosztów edukacji i zasiłki

	Ilość osób objętych pomocą	Wartość / koszt pomocy w zł	Ilość godzin przeznaczonych przez wolontariuszy na pozyskanie stypendiów
Stypendia	156 *	287 900	465
Zwolnienie z czesnego	82	489 500	
Obniżenie czesnego dla wszystkich uczniów w stosunku do ceny rynkowej	269	2 634 720	
Zasiłek jednorazowy	2	600	
SUMA	240	3 412 418	465

2.5. POMOC RZECZOWA EDUKACYJNA

Szkoły zaangażowały się w zbiórki środków potrzebnych na zakup przyborów szkolnych, plecaków i podręczników. Placówki edukacyjne prowadziły też zbiórki podręczników na rzecz potrzebujących. Część pomocy była finansowana ze środków własnych szkół. Pomocą o wartości minimum 20 900 zł zostało objętych minimum 138 uczniów. Wolontariusze na rzecz zbiórek i pomocy poświęcili około 31 godzin.

Tabela nr 5: Pomoc rzeczowa edukacyjna

Wartość pomocy w zł	Ilość uczniów objętych pomocą	Ilość godzin przeznaczonych przez wolontariuszy na realizację pomocy
20 900 *	138 *	31

2.6. NAUCZANIE, WARSZTATY, ANIMACJE

Wszystkie placówki oświatowe ponad minimum programowe oferowały swoim uczniom możliwość uczestniczenia w dodatkowych zajęciach. Dzięki temu uczniowie mieli szansę wyrównania zaległości, rozwinięcia umiejętności społecznych oraz poszerzenia swojej wiedzy. Jedna ze szkół prowadziła dodatkowo zajęcia dla 30 rodziców, mające na celu wspomóc ich w procesie wychowawczym poprzez wyrobienie potrzebnych do tego umiejętności. Kolejna przeprowadziła zajęcia dla rodziców na temat zagrożeń, jakie są związane z użytkowaniem przez dzieci internetu.

Przedszkola szczególny nacisk kładły na dodatkową formę zajęć, aktywizujących jednocześnie rodziców z dziećmi. W ten sposób pogłębiały się wzajemne relacje rodzinne, a rodzice lepiej poznawali swoje dzieci. Jedno z przedszkoli w swoich działaniach nie ograniczyło się wyłącznie do środowiska dzieci uczestniczących w zajęciach przedszkolnych. Przeprowadziło dodatkowo spotkania dla 12 kobiet oraz 12 małżonków (w średniej wieku 40 lat), mające wspomóc kobiety i małżonków w kształtowaniu osobowości. Organizując spotkania dla rodziców, przygotowało opiekę dla ich dzieci.

Większość kosztów związanych z tą formą pomocy ponosiły placówki oświatowe. Czasami zajęcia były realizowane przez podmioty zewnętrzne w ramach pozyskanych projektów.

Niektóre z parafii również włączyły się w tę formę pomocy, np. poprzez organizację warsztatów rozwijających umiejętność prowadzenia dialogu, wyrażania emocji i potrzeb oraz osiągnięcia porozumienia. Adresowane były one do par, rodziców, studentów i nastolatków. W ten sposób przyczyniały się do wzrostu umiejętności społecznych wśród uczestników zajęć. W zajęciach wzięło udział około 195 osób, w średniej wieku ok. 40 lat, 35 lat i 20 lat¹⁵¹. Około 65% uczestników zajęć stanowiły kobiety. Im mniejsza była średnia wieku usługobiorców, tym bardziej przewaga procentowa kobiet wśród uczestników malała. Parafie prowa-

¹⁵¹ Wiek średni podany dla trzech grup uczestników.

dziły również zajęcia dla kobiet z gotowania, w których wzięło udział 20 kobiet, w średniej wieku około 35 lat. Koszty realizacji tej formy pomocy ponosiły parafie.

Niektóre z placówek za darmo udostępniały przestrzeń na zajęcia: edukacyjne (np. próby zespołu studentów Uniwersytetu Medycznego), sportowe (boisko dla uczniów i osób spoza szkoły), grup formacyjno-edukacyjnych (np. harcerzy). Warto podkreślić, że jedna z parafii udostępniała na wyłączność nieodpłatnie przez cały rok budynek harcerzom, dodatkowo ponosząc koszt 6000 zł związany z użytkowaniem lokalu.

Tabela nr 6: Nauczanie, warsztaty, zajęcia aktywizujące

	Koszt zajęć / nakład finansowy w zł	Koszt pomieszczeń w zł	Ilość godzin, które wolontariusze przeznaczyli na realizację zajęć	Ilość osób, które wzięły udział w zajęciach
Zajęcia dodatkowe, warsztaty	193 960	4503	674	269 ¹⁵² *
Animacje	600	540 *	*	
Udostępnianie przestrzeni na zajęcia	6000	177 966		
SUMA	200 560	183 009	674	269

3. WYCIECZKI

Badane parafie i jedna szkoła włączyły się w organizację wyjazdów dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Zorganizowano 9 wyjazdów kilkudniowych, 22 wyjazdy krótkie (trwające więcej niż dzień i mniej niż cztery), 31 wyjazdów jednodniowych.

¹⁵² Dane częściowe z parafii, przedszkola i jednej szkoły.

wych. Łącznie w 2022 roku było ich 62. Wzięły w nich udział minimum 1674 osoby. Wśród tych wyjazdów 22 były przeznaczone dla dzieci i młodzieży, 14 wyjazdów – dla uczestników o średniej wieku 60 lat i powyżej. Dane te nie obejmują kilkugodzinnych wycieczek organizowanych przez parafie dla dzieci i młodzieży oraz wyjazdów organizowanych przez Caritas Archidiecezji Warszawskiej, na które parafie kierowały ubogie dzieci.

Wyjazdy odbywały się po przystępnej cenie, ponieważ w większości opiekunami byli wolontariusze, którzy w sumie na wyjazdy przeznaczili 691 dni. Czasami wolontariusze sami pokrywali koszt swojego wyżywienia na wycieczce, co pozwalało również obniżyć koszt wyjazdu.

Parafie i szkoła dofinansowały na kwotę minimum 83 460 zł wyjazd ubogich osób, które nie mogły sobie na niego pozwolić.

Tabela nr 7: Wyjazdy

Ilość wyjazdów długich	Ilość wyjazdów krótkich	Ilość wyjazdów jednodniowych	Koszt dofinansowania w zł	Dni przeznaczone przez wolontariuszy na opiekę	Ilość uczestników wyjazdów
9	22	31	83 460	691	1674
62					

4. ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE

4.1. PRACA SOCJALNA

4.1.1. Świątlice

4.1.1.1. Centrum Młodzieżowe Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko”

W 2022 roku Oratorium działało cztery dni w tygodniu. W czwartek i piątek po grupie dziecięcej spotykała się młodzież. Przez obydwie

grupy przewinęło się około 50 dzieci i młodzieży. W lipcu i sierpniu nie było zajęć. Oprócz uczestnictwa w zajęciach dzieci otrzymywały podwieczorek. W ramach zajęć odbyło się 395 godzin warsztatów i korepetycji – dane zostały uwzględnione w podpunkcie „Nauczanie, warsztaty, animacje”.

Oratorium zorganizowało 9 wyjazdów dla około 20 młodych każdy, które trwały do 3 dni.

Koszt działalności Oratorium wyniósł około 8000 zł. Pieniądze pochodziły ze środków zakonnych, ofiar, zbiórek.

Opiekunami byli wolontariusze: dwie siostry zakonne i dwie osoby świeckie (codziennie). Wolontariusze w sumie przeznaczyli około 2700 godzin na prace w Oratorium.

Oratorium korzysta z pomieszczeń za darmo udostępnionych przez Parafię św. Zygmunta w Warszawie. Przybliżony koszt najmu mógłby wynosić minimum 15 000 zł.

Tabela nr 8: Godziny pracy Oratorium św. Jana Bosko i dane nt. usługobiorców

Dni tygodnia	Godziny otwarcia	Ilość dzieci przychodzących średnio na zajęcia	Średnia wieku usługobiorców w latach	Procent dziewcząt
wt.- czw.	14.30-18.00 (3,5 h)	15	10	70
czw.	17.00-20.00 (3 h)	16	16	50
pt.	14.30-18.00 (3,5 h)	20	10	70
pt.	18.00-20.00 (2 h)	30	16	50

4.1.1.2. Świetlica przy Parafii Niepokalanego Poczęcia NMP na Agorze

Parafia Niepokalanego Poczęcia NMP prowadzi świetlicę. Adresowana jest do nastolatków z różnymi trudnościami i zaburzeniami (zaję-

cia odbywają się 4 h w tygodniu) oraz dla studentów (zajęcia odbywają się 5 h w tygodniu). W 2022 roku korzystało z niej około 50 nastolatków i tyleż samo studentów. Prowadzą ją wolontariusze, którzy poświęcili na jej działanie około 900 godzin. Dane nt. warsztatów, które odbyły się w świetlicy przyparafialnej, zostały uwzględnione w podpunkcie „Nauczanie, warsztaty, animacje”.

Świetlica korzysta z przestrzeni parafii. Koszt wynajmu pomieszczeń mógłby wynosić minimum 5400 zł.

Tabela nr 9: Koszty prowadzenia świetlic

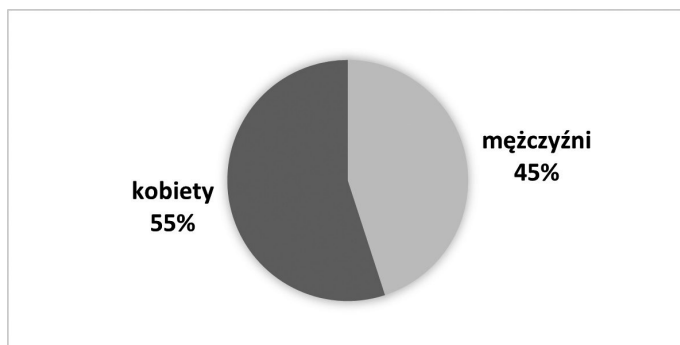
	Koszty prowadzenia działalności w zł	Ilość godzin wolontariackich	W tym ilość godzin przeznaczonych na zbiórki	Koszt pomieszczeń w zł	Ilość usługobiorców
Oratorium św. Jana Bosko	8000	3468	768	15 000	50
Świetlica przy parafii na Agorze	*	900		5400	100
SUMA	8000	4368	768	20 400	150

4.1.2. Spotkania świąteczne

Dla osób potrzebujących (w tym samotnych i starszych) zorganizowano spotkania świąteczne. Dzięki nim uczestnicy doświadczyli zrozumienia i życzliwości. Spotkania pomagały usługobiorcom poczuć więzi społeczne. Były również okazją do zainteresowania społeczeństwa problemem ludzi wykluczonych. Wzięło w nich udział w sumie 345 osób, w tym około 45% mężczyzn. Średnia wieku osób biorących udział w spotkaniach to około 70 lat. Szacunkowy koszt organizacji spotkań wyniósł 22 780 zł. Wolontariusze (82) na organizację spotkań poświęcili w sumie 483 godziny. Spotkania odbywały się w pomieszczeniach parafialnych.

Tabela nr 10: Spotkania świąteczne

Ilość osób biorących udział	Średni wiek uczestników	Ilość wolontariuszy zaangażowanych w spotkania	Ilość godzin poświęconych przez wolontariuszy	Koszt szacunkowy spotkania w zł
345	70	82	483	22 780

Wykres nr 2: Procent kobiet i mężczyzn biorących udział w spotkaniach świątecznych

4.1.3. Pomoc socjalna specjalistyczna i niespecjalistyczna

- 1) Wszystkie placówki szkolne, dostrzegając potrzeby uczniów i ich rodziców, z własnych środków stworzyły dodatkowe etaty: psychologów (2,5 etatu), pedagogów (3,5 etatu), logopedy (0,5 etatu), terapeutę integracji sensorycznej (0,5 etatu) – poza minimami wymaganymi przez polskie prawo oświatowe. Przeznaczyły na to kwotę 352 238 zł.
- 2) W parafiach były prowadzone 4 poradnie rodzinne, 2 poradnie psychologiczne, 1 poradnia prawna. Dostępne były dla wszystkich potrzebujących. W sumie odbyło się w nich 1675 godzin darmowych porad i konsultacji (w tym około 800 godzin porad psychologicznych, 125 godzin porad prawnych). Biorąc pod uwagę średnią kwotę rynkową 250 zł za 1 godz. usługi, koszt porad prawnych i psychologicznych – nie licząc rodzinnych – mógł wynosić około 231 250 zł. Z porad mogło skorzystać 955 osób. Z poradni korzystało nieco więcej kobiet niż mężczyzn. Średnia wieku usługobiorców wynosiła około 35 lat.

Poradnie zajmowały darmowo przestrzeń parafialną, której wynajęcie rynkowo mogło kosztować minimum 16 750 zł. W przypadku jednej poradni jej utrzymanie kosztowało parafię 9600 zł.

- 3) Na terenie Bielń działają Katolicki Ośrodek Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej „Poradnia Dewajtis”, niosący specjalistyczną pomoc psychologiczną i pedagogiczną. Z usług Ośrodka korzystało 60% kobiet i 40% mężczyzn. Były to osoby w wieku średnio około 40 lat. Ośrodek udzielił 297 godzin darmowych porad. Biorąc pod uwagę średnią kwotę rynkową 250 zł za 1 godz. usługi, koszt porad mógł wynosić około 74 250 zł.

Ośrodek udzielał porad w cenach znacznie niższych od cen rynkowych. I tak, odbyło się 3981 wizyt indywidualnych (obniżona kwota 477 720 zł), 203 terapie małżeńskie (obniżona kwota 20 000 zł), 317 wizyt z poradnictwa wychowawczego (obniżona kwota 24 000 zł). Było również 13 wizyt w ramach Poradni Rodzinnej oraz realizowany był Program terapeutyczno-formacyjny „Wreszcie żyć – 12 kroków ku pełni życia”, w którym uczestniczyło 55 osób, w sumie na 94 spotkaniach.

Przez swoją działalność Katolicki Ośrodek Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej znacznie odciążył system opieki zdrowotnej. Osoby korzystające odpłatnie z usług Ośrodka na Dewajtis mogły za te same pieniądze odbyć mniej więcej dwa razy więcej wizyt, niż gdyby wydały je w innych poradniach.

Ośrodek mógł udzielać pomocy osobom potrzebującym po zaniżonych cenach w stosunku do cen rynkowych oraz za darmo, gdyż przestrzeń lokalowa została mu udostępniona przez Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na Bielńach po preferencyjnej cenie. W stosunku do cen rynkowych Ośrodek płacił za lokal mniej o minimum 41 869 zł.

- 4) Wsparcie psychologiczne indywidualne i grupy wsparcia prowadził Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej. Zakres pomocy został omówiony w części poświęconej pomocy adresowanej do osób chorych.

Tabela nr 11: Poradnictwo specjalistyczne

	Nakład/ wartość pomocy w zł	Ilość godz. darmo- wych po- rad i konsul- tacji	Ilość godz. darmo- wych po- rad i konsul- tacji prawnych i psych.	Ilość osób korzy- stających z usług	Obniżo- ny koszt usług w stosun- ku do cen rynko- wych w zł	Koszt po- mieszczeń w zł
Etaty specja- listów w szkołach	352 238			*153		
Poradnie parafialne	9600	1675	925	955	231 250	16 750
Katolicki Ośrodek Pomocy		297 ¹⁵⁴ *	297	55 *	595 970	
SUMA	361 838	1972	1222	1010	827 220	16 750

Suma nakładów poniesionych na organizację pomocy i kwoty, o jaką obniżono ceny za konsultacje, daje 1 189 058 zł.

5. NOCLEGI

Jedna parafia udzieliła przez 150 dni noclegu osobie bezdomnej i schorowanej. Oprócz noclegu zapewniała również wyżywienie. Gdy potrzebujący został umieszczony w ośrodku opiekuńczym, parafia włączyła się w zbiórkę pieniędzy na pokrycie opłaty za pobyt w nim.

¹⁵³ W szkole z usług specjalistów mogli korzystać uczniowie wraz z opiekunami.

¹⁵⁴ Nie uwzględniono wizyty w ramach Poradni Rodzinnej oraz Programu terapeutyczno-formacyjnego „Wreszcie żyć – 12 kroków ku pełni życia”.

6. PROMOCJA WARTOŚCI I PROFILAKTYKA

Wszystkie placówki oświatowe włączyły się w promocję kultury, zdrowia, wartości rodzinnych oraz odpowiedzialności za środowisko. W związku z tym prowadziły akcje (np. sprzątanie świata), wykłady (np. na temat kryzysów w rodzinie), pikniki (np. propagujące wspólne spędzanie czasu, macierzyństwo, ojcostwo). W ten sposób placówki oświatowe pomagały w rozwiązywaniu kryzysów dotyczących społeczności lokalne oraz rodziny, a także przeciwdziałaniu tym kryzysom. Podkreślały wartość relacji rodzinnych i społecznych.

Promowaniu wartości rodziny i przeciwdziałaniu kryzysom małżeńskim poprzez naukę rozwiązywania konfliktów w szczególny sposób służyły organizowane przez parafie spotkania dla przyszłych małżonków w ramach tzw. nauk przedmałżeńskich.

Tabela nr 12: Promocja wartości i profilaktyka

	Nakład finansowy w zł	Ilość osób korzystających z usługi	Ilość wolontariuszy	Ilość godzin poświęconych na działanie przez wolontariuszy	Koszt pomieszczeń w zł
Akcje, wykłady pikniki itp.	11 685 *		314	1178	2138
Nauki przedmałżeńskie	800	326	37	359	4861
SUMA	12 485	326	351	1537	6999

7. POGRZEBY

Pracownicy parafialni (księża, zakrystianie, organiści) w ramach współpracy z OPS za darmo poprowadzili w 2022 roku 17 pogrzebów, przeznaczając na to w sumie 110 godzin.

8. POMOC REALIZOWANA DLA OSÓB POZA GRANICAMI POLSKI

8.1. ZASIŁKI I ŚWIADCZENIA NA RZECZ DZIECI

W 2022 roku co miesiąc na rzecz 21 dzieci z krajów trzeciego świata przekazywano zasiłki materialne w wysokości 24 000 zł. Osoby z krajów trzeciego świata objęto również pomocą jednorazową w kwocie minimalnej 3552 zł.

Tabela nr 13: Zasiłki na rzecz dzieci

	Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy okazjonalnej	Ilość osób, którym udzielono pomocy systemowo	Koszt przeprowadzenia zbiórki w zł	Okres, przez jaki udzielano pomocy, w dniach
Zasiłki jednorazowe	3552 *		*			1
Zasiłki regularne	24 000	48		21	300	360
SUMA	27 552	48		21	300	

8.2. POZOSTAŁA POMOC MATERIALNA

Na rzecz osób mieszkających na wschodzie (w tym głównie na Ukrainie) przeprowadzono minimum 25 zbiórek (w tym na Ukrainę 23 zbiórki). Zebrano: trzy plecaki z pełnym wyposażeniem medycznym, sprzęt gospodarstwa domowego, żywność, produkty dla dzieci (w jednym punkcie 200 kg mleka, 200 opakowań pieluch), koce i śpiwory, ubrania, środki czystości, 200 opakowań pieluch dla dorosłych, chemię, materiały plastyczne, materiały piśmiennicze i wyposażenie dla szkoły polskiej na Kresach.

Tabela nr 14: Pozostała pomoc realizowana na rzecz osób mieszkających poza Polską

Nakład finansowy / wartość pomocy w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy okazjonalnej	Ilość osób, którym udzielono pomocy systemowo	Koszt transportu w zł	Koszt sali w zł
141 108 ¹⁵⁵	3287	150 ¹⁵⁶	*	23 950	7471
**	*	*		*	*

Powyższa tabela zawiera informacje o pomocy, której wielkość można było oszacować. Niestety, dane te dotyczą znikomej części pomocy materialnej. W pierwszej fazie działań wojennych na Ukrainie nie było czasu na prowadzenie statystyk dotyczących zbiorów i pomocy. O wielkości pomocy może świadczyć fakt, że jedna z parafii zebrała 15 ton produktów w czasie jednej zbiórki. Do transportu pomocy na Ukrainę potrzeba było minimum 9 samochodów osobowych, 16 samochodów typu transit, samochodu ciężarowego. Transport odbywał się samochodami wolontariuszy. Gdyby spróbować określić, jaki byłby koszt transportu samochodami wolontariuszy (bez ciężarówek), to według stawek ryczałtowych wyniosłby on około 24 tys. zł.

Wolontariusze na zbiórki poświęcili minimum 3287 godz.

Oprócz pomocy rzeczowej przekazano również pomoc finansową.

9. OBNIŻENIE KOSZTÓW NAJMU

Aby koszty niesienia pomocy nie pochłaniały środków przeznaczonych na pomoc, badane parafie i Dom Rekolekcyjny udostępniały w 2022 roku przestrzeń lokalową za darmo bądź po obniżonych cenach w stosunku do rynkowych innym podmiotom, które niosły pomoc.

¹⁵⁵ Zdołano oszacować znikomą część pomocy.

¹⁵⁶ Dane z czterech zbiorów.

W ten sposób Dom Rekolekcyjno-Formacyjny obniżył koszt najmu Liceum im. Archutowskiego o około 276 000 zł oraz Katolickiemu Ośrodkowi Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej o około 41 869 zł. Dzięki obniżeniu kosztów najmu sal lekcyjnych liceum mogło funkcjonować jako szkoła publiczna, nie posiadając budynku szkolnego. Subwencja państwowa wystarczyła na pokrycie kosztów działalności szkoły.

Parafia św. Zygmunta obniżyła koszt najmu lokali biurowych Archidiecezjalnemu Zespołowi Domowej Opieki Paliatywnej o około 30 000 zł. Zwolniła też z opłat za użytkowanie przestrzeni lokalowej Centrum Młodzieżowe Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko” na około 15 000 zł. Działanie parafii umożliwiło innym badanym podmiotom prowadzenie pomocy na szeroką skalę.

Wszystkie parafie za darmo udostępniały sale dla Caritas, grup wsparcia (np. AA), poradni i na innego typu wydarzenia. Ponościły dodatkowo koszty użytkowania pomieszczeń. Darmowe udostępnienie pomieszczeń pozwalało grupom i innym podmiotom nieść pomoc, nie ponosząc przy tym kosztów z tytułu najmu lokalu. W przypadku grup pomocowych, typu AA, ich działalność nie byłaby możliwa bez pomocy parafii.

Tabela nr 15: Redukcja kosztu najmu / użytkowania dla całej działalności pomocowej realizowanej w ramach Kościoła

	Obniżenie kosztów najmu w zł	W tym obniżenie kosztów nie uwzględnione dotąd w statystyce raportu w zł
Dom Rekolekcyjno- Formacyjny	317 869	317 869
Parafia św. Zygmunta	45 000	
Pozostałe parafie	286 257	
SUMA	649 126 (w tym 741 zł na rzecz pomocy zagranicznej)	317 869

10. PODSUMOWANIE

Wartości dotyczące pomocy dla potrzebujących są największe. Jak już zaznaczono wcześniej, może ona obejmować pomoc uchodźcom, osobom chorym oraz starszym. Gdy osoby, z którymi przeprowadzano wywiad, nie potrafiły oddzielić pomocy dla potrzebujących od pomocy kierowanej do chorych, starszych i chorych, wtedy działalność kierowana do wspomnianych grup była zestawiana łącznie.

Minimalna wartość pomocy udzielonej potrzebującym wyniosła 5,74 mln zł. W tej kwocie około 3,4 mln zł stanowiła pomoc związana ze świadczeniem usług edukacyjnych. 1,8 mln zł stanowiła pomoc socjalna (usługi specjalistyczne i niespecjalistyczne).

W sumie pomocą objęto 6896 osób. Wolontariusze na działania pomocowe poświęcili w sumie około 3,5 roku. Nie bez znaczenia jest również kwota około 0,5 mln zł, z której badane jednostki zrezygnowały na rzecz niesienia pomocy, aby obniżyć koszty związane z działalnością charytatywną.

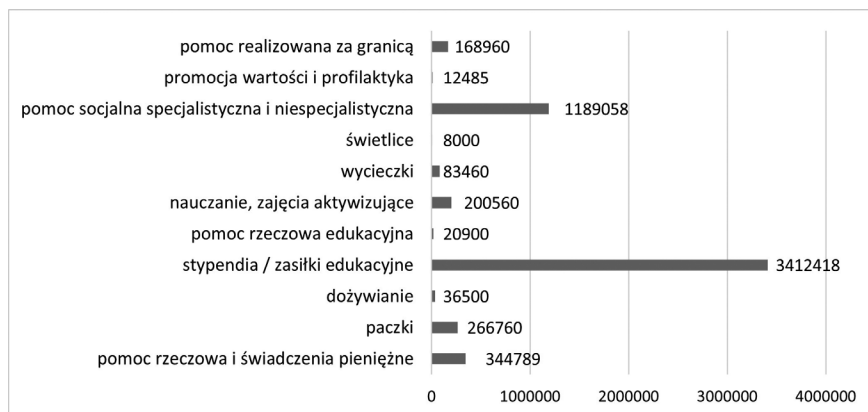
Tabela nr 16: Pomoc dla potrzebujących – wartości minimalne

Wartość / nakład po- mocy w zł	Nakład cza- sowy w godz.	Ilość osób, którym udzielono pomocy	Ilość dób noclegu dla potrze- bujących w sumie	Koszt ob- niżenia użytkowania lokali w zł	Koszt trans- portu w zł
5 743 890 w tym 168 960 na rzecz po- mocy zagra- nicznej	14 590 godz. i 691 dni¹⁵⁷ (w sumie 31 174) w tym 3335 na rzecz po- mocy zagra- nicznej	5896 w tym 171 w pomocy zagranicznej	150	562 257¹⁵⁸ w tym 741 na rzecz pomocy za- granicznej	24 785 w tym 23 950 na rzecz po- mocy zagra- nicznej

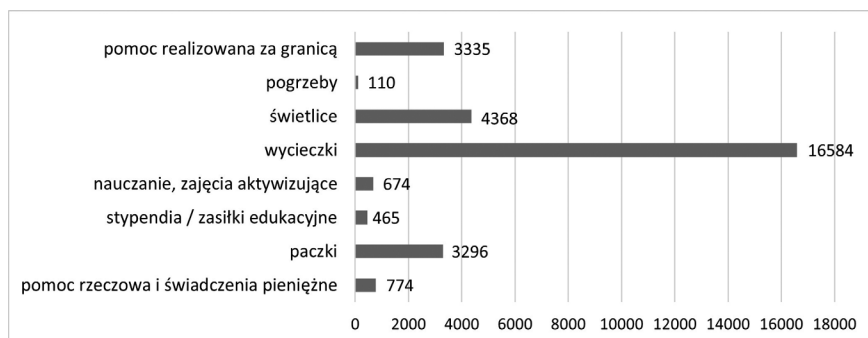
¹⁵⁷ Dni przeznaczone przez wolontariuszy na wyjazdy.

¹⁵⁸ Nie uwzględniono pomocy Domu Rekolekcyjnego na rzecz Katolickiego Ośrodka Pomocy Psychologiczno-Pastoralnej. Niniejsza kwota zawiera natomiast 276 000 zł – minimalną kwotę za użytkowanie przestrzeni lokalowej – z której Liceum im. bł. ks. Romana

Wykres nr 3: Wartość minimalna pomocy na rzecz potrzebujących, z uwzględnieniem różnych form działań (w złotych)

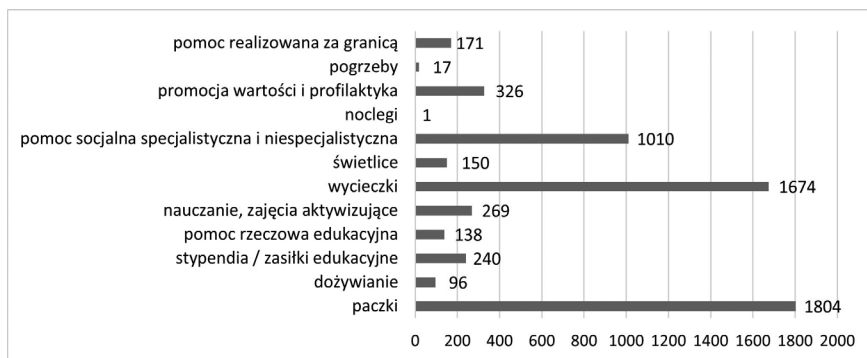
Wykres nr 4: Nakład czasowy pracy wolontariackiej w działaniach na rzecz potrzebujących (w godzinach)

Największy nakład czasowy pracy wolontariackiej związany był z wycieczkami i zapewnieniem działalności świetlic. Ilość pracy wolontariuszy związanej z wycieczkami była tak duża, ponieważ wolontariusze przeznaczali swój czas na opiekę nad usługobiorcami, a niektóre wyjazdy były kilkudniowe.

Archutowskiego zostało zwolnione przez Dom Rekolekcyjny. We wcześniejszych kalkulacjach kwota 276 tys. zł nie była uwzględniona.

Wykres nr 5: Ilość osób korzystających z poszczególnych form pomocy na rzecz potrzebujących

Największa ilość osób skorzystała z pomocy rzeczowej rozprowadzanej w formie paczek (1804) i wyjazdów organizowanych przez badane jednostki (1674).

ZAKOŃCZENIE

Całkowita wartość pomocy udzielanej przez badane jednostki katolickie na terenie dzielnicy Bielany m.st. Warszawy w 2022 roku wyniosła netto¹⁵⁹ 6,8 mln zł (minimum). Jeśli jednak weźmie się pod uwagę kwotę, o jaką zredukowano użytkowanie przestrzeni lokalowych w jednostkach badanych, aby działalność pomocowa mogła być realizowana, koszty związane z zapewnieniem transportu, koszty związane z organizacją pomocy – wartość pomocy brutto osiągnie 7,5 mln zł (minimum). Należy mieć na względzie, że kwoty te nie uwzględniają działalności prowadzonej z subwencji, jakie badane jednostki katolickie otrzymały od państwa (szeroko rozumianego), np. w ramach kontraktów z NFZ lub dotacji na szkolnictwo. Nie uwzględniają również pomocy, której nie udało się oszacować. Obejmują wyłącznie tę pomoc, którą jednostki katolickie realizowały przeważnie ze zbiorów, ofiar, projektów.

Pomoc udzielana przez jednostki kościelne była zarówno długookresowa (np. odwiedziny chorych i starszych, opieka Caritas, opieka Archidiecezjalnego Zespołu Opieki Paliatywnej, opieka Centrum Młodzieżowego Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko”), jak i okazjonalna – jednorazowa bądź kilkurazowa (np. wydawanie paczek, zbiórki, dofinansowanie wyjazdów). Podejmowane działania przeważnie miały charakter pomocy niepieniężnej o charakterze socjalnym, choć zdarzała się pomoc w formie świadczeń pieniężnych, np. pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów. W przypadku działania jednostek kościelnych pomoc rzeczowa prezentowała się bardzo dobrze. Jej

¹⁵⁹ Pomoc bezpośrednio trafiająca do adresata.

minimalna wartość wyniosła około 0,87 mln zł. Należy jednak mieć na względzie, że w przypadku pomocy rzeczowej nie udało jej się w znacznej części oszacować. O wielkości zbiorów może świadczyć fakt, że do transportu części zebranej pomocy rzeczowej na terenie Polski potrzeba było: 5 samochodów osobowych, 12 samochodów typu transit, 2 samochodów ciężarowych. Do transportu pomocy na Ukrainę potrzeba było minimum 9 samochodów osobowych, 16 samochodów typu transit, samochodu ciężarowego.

Na wartość pomocy składa się również zaangażowanie wolontariuszy, którzy na działania pomocowe poświęcili łącznie 62 324 godziny, co daje około 7,1 roku. Gdyby pomnożyć ilość godzin przez minimalną stawkę godzinową, jaka obowiązywała w 2022 roku, czyli 19,70 zł¹⁶⁰, otrzymalibyśmy kwotę około 1,23 mln zł¹⁶¹.

Na wartość pomocy składała się również pomoc realizowana w formie zapewnienia noclegu i wyżywienia. Uchodźcy i jedna osoba potrzebująca w jednostkach Kościoła katolickiego spędzili w sumie 23 896 dób, co daje 65,46 roku. Gdyby pomnożyć ilość dni przez świadczenie pieniężne, jakie przysługiwało za nocleg i wyżywienie na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 marca 2022 roku (czyli 40 zł)¹⁶², to otrzymalibyśmy kwotę około 955 840 zł¹⁶³. Liczby te nie uwzględniają noclegów zapewnionych przez katolików mieszkających na terenie Białan.

Sumując wartość całej pomocy udzielanej przez jednostki kościelne, otrzymalibyśmy kwotę około 9,7 mln zł.

¹⁶⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1690).

¹⁶¹ Ma ona wymiar wyłącznie pogładowy, aby zobrazować skalę pomocy.

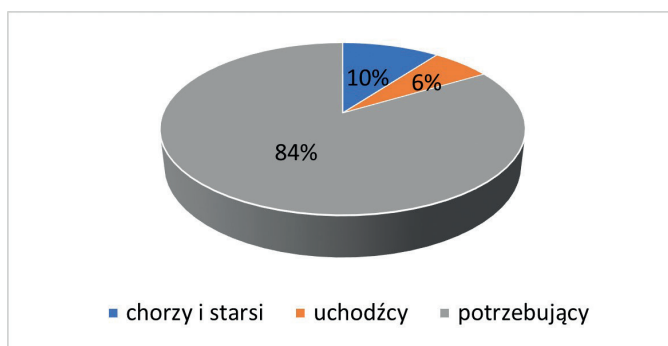
¹⁶² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty, §2.1 (Dz.U. z 2022 r. poz. 605).

¹⁶³ Ma ona wymiar wyłącznie pogładowy, aby zobrazować skalę pomocy.

Tabela nr 1: Pomoc dla chorych, starszych, uchodźców i potrzebujących realizowana przez jednostki katolickie, którą udało się oszacować – wartości minimalne

Wartość / nakład pomocy w zł	Koszt transportu w zł	Koszt obniżenia użytkowania lokali w zł	Koszty przeprowadzenia działania pomocowego w zł	Nakład czasowy w godz.	Ilość dób noclegu	Ilość osób, którym udzielono pomocy
6 877 413	34 995	620 615	4 107	62 324	23 896	13 896 ¹⁶⁴
7 537 130						
9 720 753 zł ¹⁶⁵						

Wykres nr 1: Procentowy rozkład wartości pomocy realizowanej przez jednostki katolickie na rzecz poszczególnych grup odbiorców

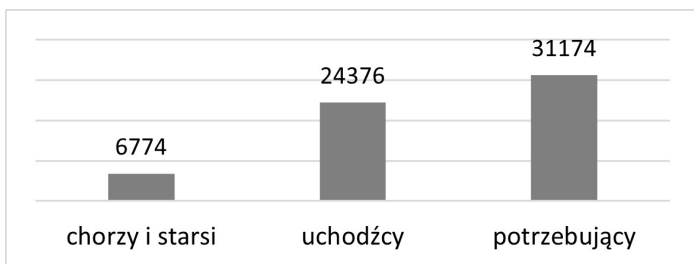

84% pomocy, którą udało się oszacować, przeznaczone było na rzecz potrzebujących.

¹⁶⁴ Jest to suma obiorców wszystkich form pomocy. Zatem liczba rzeczywistych odbiorców była niższa.

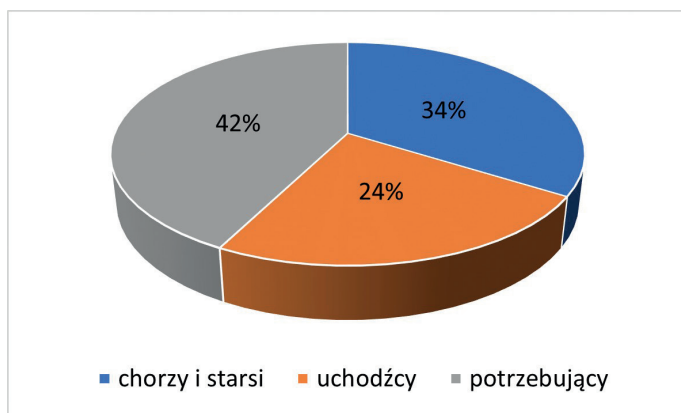
¹⁶⁵ Kwota otrzymana poprzez zsumowanie kwoty pomocy brutto z wartością pracy wolontariuszy i wartością noclegów, liczonymi według stawek ryczałtowych obowiązujących w pierwszej połowie 2022 roku.

Wykres nr 2: Nakład czasowy wolontariuszy jednostek katolickich na poszczególne formy pomocy w godzinach

Najbardziej absorbujące czasowo były działania podejmowane na rzecz uchodźców i potrzebujących. Pomoc realizowana przez jednostki katolickie opierała się głównie na pracy wolontariuszy.

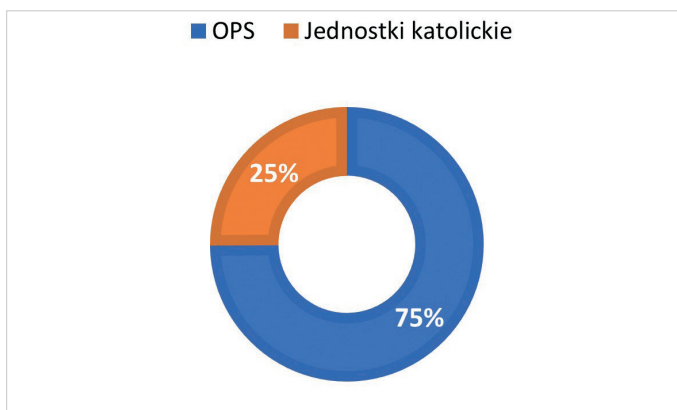
Wykres nr 3: Procentowy rozkład osób korzystających z poszczególnych form pomocy realizowanych przez jednostki katolickie

Największą grupę odbiorców pomocy realizowanej przez jednostki katolickie stanowili potrzebujący. Pomiędzy poszczególnymi grupami odbiorców pomocy realizowanej przez jednostki katolickie nie zachodziły duże różnice. W niektórych przypadkach odbiorcy pomocy adresowanej do jednej z grup korzystali również z pomocy adresowanej do innej grupy odbiorców.

Zważywszy, że działalność pomocowa w 2022 roku kosztowała OPS 28 524 213,85 zł, a wartość brutto pomocy realizowanej przez jednostki katolickie wyniosła 7 537 130 zł (nie licząc noclegów i pracy wolontariuszy), to stosunek pomocy wynosił w tym okresie mniej więcej 1:4. Jednakże, jeśli weźmie się pod uwagę wartość minimalną noclegów i pracy wolontariackiej, na której głównie opiera się działalność pomocowa jednostek katolickich, wtedy stosunek pomocy wynosić będzie 1:3.

Wykres nr 4: Udział pomocy oszacowanej jednostek objętych badaniem¹⁶⁶

Z niniejszych badań można wysnuć wniosek, że jednostki katolickie w swojej działalności pomocowej znacząco wspierały w 2022 roku Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy. Należałoby na przyszłość rozważyć możliwość współpracy badanych podmiotów, aby działalność na rzecz chorych, uchodźców i potrzebujących była lepiej skoordynowana, a dzięki temu jeszcze bardziej efektywna. Z przeprowadzonych wywiadów uzyskano informację, że współpraca OPS z jednostkami katolickimi w 2022 roku była bardzo ograniczona. Zgodnie ze statutem Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy § 8.1 w realizacji zadań OPS może współpracować z fundacjami, stowarzyszeniami, Kościołami, związkami wyznaniowymi oraz innymi podmiotami w obszarze polityki społecznej¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Nie licząc noclegów i pracy wolontariuszy realizowanych w jednostkach katolickich.

¹⁶⁷ Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Statut Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy*, w: https://www.opsbielany.waw.pl/doc/regulacje_prawne/statutOPS.pdf (dostęp: 05.11.2023).

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Arcybiskup Stefan Wyszyński, *Dekret*, nr 3164, 28.06.1951 (aKMW).

Archidiecezjalny Zespół Domowej Opieki Paliatywnej w Warszawie, *Regulamin Podmiotu Leczniczego. Parafia rzymskokatolicka św. Zygmunta w Warszawie* (awa).

Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks prawa kanonicznego*, stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku, zaktualizowany przekład na język polski, zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań 2022.

Fundacja Pomoc Bliźniemu „Credo”, *Sprawozdanie finansowe za 2022 rok* (awa).

Fundacja Pomoc Bliźniemu „Credo”, *Statut Fundacji Pomoc Bliźniemu „Credo”* (awa).

Fundacji Blisko Rodziny, *Statut Fundacji Blisko Rodziny* (awa).

Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 1528/A/93, 21.04.1993 (aKMW).

Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 1964/A/98, 1.06.1998 (aKMW).

Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 3158/A/83, 5.05.1983 (aKMW).

Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 3398/A/2001, 14.09.2001 (aKMW).

Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 3589/A/2000, 31.08.2000 (aKMW).

Józef Kardynał Glemp, *Dekret*, nr 7527/A/84, 31.11.1984 (aKMW).

Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, *Statut Katolickiej Szkoły Podstawowej nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie*, w: <https://cloud-a.edupage.org/cloud?z%3AZMtvVwaZPSjaT7WcMcw9j01x1ibtsaJvbx4g7e17MU2uG4vJqs1Nkr7g-MAoWiUcv> (dostęp: 05.11.2023).

Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji na rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, *Program wychowawczo-profilaktyczny*, w: <https://cloud-a.edupage.org/cloud?z%3AXEe0wn%-2BoLX62pIdiKhcmSb5Zru%2FkKtCSB%2BCbodVvNJ0NYIkZvkyGeUcY9VYsjd%2Fr> (dostęp: 05.11.2023).

Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych w Polsce, *Statystyka żeńskich zgromadzeń zakonnych – czynnych w Polsce*, <http://zakony-zenskie.pl/index.php/statystyka/917-statystyka-eskich-zgromadze-zakonnych-czynnych-w-polsce> (dostęp: 09.10.2015).

Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r., nr 51, poz. 318).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (t.j. Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483).

Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r., nr 120, poz. 526).

Miejskie Biuro Finansów Oświaty m.st. Warszawy, *Kalkulator minimalnych stawek czynszu netto za najem i dzierżawę nieruchomości oświatowych m.st. Warszawy*, w: <https://mbfo.waw.pl/kalkulator/> (dostęp: 05.11.2023).

Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 lipca 1999 r. o wykonaniu Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską (Dz.U. z 1999 r., nr 63, poz. 727).

Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy za 2022 rok*, Warszawa 2023.

Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Statut Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy*, w: https://www.opsbielany.waw.pl/doc/regulacje_prawne/statutOPS.pdf (dostęp: 05.11.2023).

Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, *Statut Centrum Młodzieżowego Sióstr Salezjanek „Oratorium św. Jana Bosko”* (awa).

Przedszkole Sióstr Imienia Jezus w Warszawie, *Statut Przedszkola Sióstr Imienia Jezus, Warszawa, ul. Smoleńskiego 31* (awa).

Przedszkole Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie, *Statut Przedszkola Sióstr Salezjanek im. św. Dominika Savio w Warszawie* (awa).

Przymierze Rodzin, *Statut Przymierza Rodzin*, w: <https://docplayer.pl/5354534-Statut-przymierza-rodzin.html> (dostęp: 05.11.2023).

Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2021 (awa).

Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2022 (awa).

Publiczne Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Romana Archutowskiego, *Statut Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego*, 30.08.2023, w: <https://archutowski.edu.pl/wp-content/uploads/2023/09/Statut-Liceum-1.09.2023.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

Rejestr KRS, *Fundacja Pomoc Bliźniemu „Credo”*, w: <https://rejestr.io/krs/72469/fundacja-pomocy-blizniemu-credo> (dostęp: 05.11.2023).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r., poz. 356).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (t.j. Dz.U. 2017 r., poz. 1658).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 roku (Dz.U. z 2021 r., poz. 1690).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty (Dz.U. z 2022 r., poz. 605).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. z 2018 r., poz. 1061).

Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „*Gravissimum educationis*” (28.10.1965), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, M. Przybył (red.), Poznań 2012, s. 314-324.

Statut Caritas Archidiecezji Warszawskiej z dnia 10.02.2011 roku (awa).

Statut Caritas Archidiecezji Warszawskiej z dnia 27.06.2022 roku, w: <https://caritasaw.pl/o-nas/statut/> (dostęp: 05.11.2023).

Szkoła Podstawowa Niepubliczna nr 74 im. błogosławionego Honorata Koźmińskiego, *Statut Szkoły Podstawowej Niepublicznej nr 74 im. błogosławionego Honorata Koźmińskiego*, Warszawa, ul. Smoleńskiego 31, w: <https://smolenskiego.edu.pl/wp-content/uploads/2022/05/ststut-sp74-zmiany-2020.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Statut Szkoły Podstawowej nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie*, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/wp-content/uploads/2021/07/Statut-SP-i-zal1A-zerowka-2018-09-01.pdf> (dostęp: 05.11.2023).

Ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Akademii Katolickiej w Warszawie z budżetu państwa (t.j. Dz.U. z 2006 r., nr 94, poz. 648).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 95, poz. 425).

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 195).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2004 r., nr 64, poz. 593).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 122, poz. 1143).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 59).

- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 1989 r., nr 29, poz. 154).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2004 r., nr 99, poz. 1001).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 96, poz. 873).
- Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 17, poz. 75).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2004 r., nr 210, poz. 2135).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2009 r., nr 157, poz. 1240).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 228, poz. 2255).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2005 r., nr 180, poz. 1493).
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 91, poz. 408).
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 567).
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1860).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 46, poz. 203).

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz.U. z 1989 r., nr 20, poz. 104).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 1991 r., nr 95, poz. 425).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 1990 r., nr 16, poz. 95).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r., nr 149, poz. 887).

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 583).

Ustawą z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2011 r., nr 112, poz. 654).

Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2003 r., nr 96, poz. 873).

Literatura

Akademia Katolicka, *Podyplomowe Studia Liderów Wolontariatu*, w: <https://akademiatkatolicka.pl/podyplomowe-studia-liderow-wolontariatu/> (dostęp: 05.11.2023).

Akademia Katolicka, *Status prawny*, w: <https://akademiatkatolicka.pl/o-uczelni/status-prawny/> (dostęp: 05.11.2023).

Akademia Rodziny, *Instytucje pomocy społecznej – charakterystyka*, w: <https://akademiarodziny.wzp.pl/vt-article/instytucje-pomocy-spoecznej-charakterystyka/> (dostęp: 05.11.2023).

Archidiecezja Warszawska, *„Dobre Miejsce” i barnabici pomagają uchodźcom z Ukrainy. Także marokańskim studentom*, w: <https://archwwa.pl/aktualnosci/dobre-miejsce-i-barnabici-pomagaja-uchodzcom-z-ukrainy-takze-marokanskim-studentom/> (dostęp: 05.11.2023).

- Archidiecezja Warszawska, *Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na Bielanych*, w: <https://archwwa.pl/miejsca/dom-rekolekcyjno-formacyjny-na-bielanach/#o-miejscu> (dostęp: 05.11.2023).
- Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych*, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-matki-bozej-wspomozycielki-wiernych/> (dostęp: 05.11.2023).
- Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Św. Ignacego Loyoli*, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-sw-ignacego-loyoli/> (dostęp: 05.11.2023).
- Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Św. Krzysztofa*, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-sw-krzysztofa/> (dostęp: 05.11.2023).
- Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Św. Zygmunta*, w: <https://archwwa.pl/parafie/warszawa-sw-zygmunta/> (dostęp: 05.11.2023).
- Archidiecezja Warszawska, *Warszawa. Zesłania Ducha Świętego na Słodowcu*, w: <https://archwwa.pl/parafie/zeslania-ducha-swietego-na-slodowcu/> (dostęp: 05.11.2023).
- Bronk H., *Cechy i układ kosztów w transporcie umożliwiające podejmowanie decyzji*, „Problemy transportu i logistyki” 813 (2014), nr 25, s. 21-38.
- Dyduch J., *Szkoły katolickie w świetle nowego Kodeksu prawa kanonicznego*, „Analecta Cracoviensia” 18 (1986), s. 349-365.
- Flak T., *Parafia w nauczaniu Magisterium Kościoła*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 12 (2010), s. 15-26.
- Fundacja Blisko Rodziny, *O Fundacji Blisko Rodziny*, w: <https://fundacjabliskorodziny.pl/o-fundacji/> (dostęp: 05.11.2023).
- Hospicjum Domowe, *O nas*, w: <https://hospicjumdomowe.com/> (dostęp: 05.11.2023).
- Kalwarczyk G., *Jubileuszowy rocznik Archidiecezji Warszawskiej 1998*, t. I, Warszawa 1998.

- Kalwarczyk G., *Kościół lewobrzeżnej Warszawy. Nasze dziedzictwo*, t. I, Warszawa 2004.
- Kalwarczyk G., *Przewodnik po parafiach i kościołach Archidiecezji Warszawskiej*, t. II, *Parafie warszawskie*, Warszawa 2015, s. 263-266.
- Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny w Warszawie, *Wolontariat*, w: <https://cloud-a.edupage.org/cloud?z%3Ar%2B%2B86axxq3fBsu%2FF3voYwApSnKc2pERTLwZesObilhNLvKkhSnq5I%2BXORp6qw1bx> (dostęp: 05.11.2023).
- Katolickie Centrum Kultury „Dobre Miejsce”, *O nas*, w: <https://dobre-miejsce.org/o-nas/> (dostęp: 05.11.2023).
- Kołodziej M., *Erygowanie parafii w prawie kanonicznym i prawie polskim*, w: W. Wenz, M. Kołodziej, *Znaczenie parafii w życiu Kościoła partykularnego*, Wrocław 2020, s. 21-38.
- Krukowski J., *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2005.
- Legaltrans, *Stawki transportowe w 2022 r.*, w: <https://kt-legaltrans.pl/stawki-transportowe-w-2022-r/> (dostęp: 05.11.2023).
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, *Pomoc społeczna*, w: <https://www.gov.pl/web/rodzina/formy-udzielanej-pomocy> (dostęp: 05.11.2023).
- Montini J.B., *La paroisse, cellule de l'ordre social*, „La Documentation Catholique” 1162 (1953), k. 1549-1552.
- Opiela M., *Zgromadzenia zakonne w służbie rodzinie i wychowaniu*, w: *Katolickie wychowanie dziecka. Rodzina, przedszkole, Kościół*, A. Kiciński, M. Opiela (red.), Lublin 2016, s. 135-152.
- Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, *Tryb działania*, w: <https://www.opsbielany.waw.pl/trybdzialania.php> (dostęp: 05.11.2023).

- Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, *Salezjanki*, w: <https://sw-zygmunt.pl/?id=17> (dostęp: 05.11.2023).
- Parafia pw. św. Zygmunta w Warszawie, *Zespół Pomocy Bliźniemu*, w: <https://www.swzygmunt.pl/grupy/zespol-pomocy-blizniemu-180> (dostęp: 05.11.2023).
- Poradnia Dewajtis, *Nasza oferta*, w: <https://dewajtis.pl/nasza-oferta/> (dostęp: 05.11.2023).
- Poradnia Dewajtis, *O nas*, w: <https://dewajtis.pl/o-nas/> (dostęp: 05.11.2023).
- Przedszkole Sióstr Imienia Jezus w Warszawie, *Koncepcja pracy Przedszkola Sióstr Imienia Jezus w Warszawie*, w: <http://www.przedszkole-bielany.edu.pl/dokumenty/koncepcja.pdf> (dostęp: 05.11.2023).
- Spotos, *Cena za km w transporcie – metody obliczenia, stawki, tendencje*, w: <https://spotos.eu/pl/blog/transport-cena-za-km> (dostęp: 05.11.2023).
- Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Fundusz Pomocowy im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki*, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/2022/09/12/fundusz-pomocowy-im-bl-ks-jerzego-popieluszki-2/> (dostęp: 05.11.2023).
- Szkoła Podstawowa nr 3 Przymierza Rodzin im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie, *Wolontariat*, w: <https://www.spr3bielany.edu.pl/wolontariat/> (dostęp: 05.11.2023).
- Waśkiewicz J., Balke I., Balke M., *Badanie średnich jednostkowych kosztów eksploatacji samochodów osobowych*, „Autobusy: technika, eksploatacja, systemy transportowe” 13 (2012), nr 7-8, s. 174-181.
- Więcek K., *Prawo Kościoła katolickiego do zakładania i prowadzenia szkół*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 17 (2014), s. 233-253.
- Zgromadzenie Córek Maryi Wspomożycielki, *Charyzmat*, w: <https://cmw.waw.pl/charyzmat/zgromadzenie-corek-maryi-wspomozycielki/charyzmat/> (dostęp: 05.11.2023).

Zgromadzenie Sióstr Imienia Jezus, *Dzieci i młodzież*, w: <https://www.marylki.pl/#!/strony/dzieci> (dostęp: 05.11.2023).

Zgromadzenie Sióstr Imienia Jezus, *Fundacja*, w: <https://marylki.pl/#!/strony/fundacja> (dostęp: 05.11.2023).

Zgromadzenie Sióstr Imienia Jezus, *O zgromadzeniu*, w: https://marylki.pl/#!/strony/o_zgromadzeniu (dostęp: 05.11.2023).

ABSTRACT

Social aid of the Church and the State.

Involvement of the Catholic Church and the Social Welfare Center in activities for those in need, especially the sick and refugees, in the Bielany district of the capital city of Warsaw in 2022

In the Bielany district of Warsaw, non-governmental organizations and local institutions operate, providing assistance to those in need. The aim of the research was to gather data on the scope of help offered by these entities and to conduct an analysis of the estimated amount of this assistance. Due to the scope of the study and time constraints, the research was limited to the two largest local institutions that carry out activities for the needy, sick, and refugees. These are the Roman Catholic Church and the Social Welfare Center of the Bielany District of Warsaw.

Data was collected and analyzed in terms of commitment to helping the sick, refugees, and those in need in 2022. The study examined areas of activities such as: providing aid in kind, serving meals, offering shelter, necessary clothing, care services, social work (including visits), assistance in scholarship programs, collecting donations for the needy, organizing various events for the mentioned groups, supporting families and individuals in need, and specialist counseling. Attention was given to the common areas of engagement where both entities provide help. The cooperation between the two entities was also analyzed.

The study also focused on the legal basis for the involvement of local institutions in activities for the sick, refugees, and those in need.

The collected and organized knowledge will allow for a better understanding of the methods of operation of local entities, determine their strengths and weaknesses, measure financial needs, human and time resources, and identify undeveloped niches – which will enable better planning of support methods for the sick, refugees, and those in

need in the district in the long term. The research is unique. No one has previously analyzed the involvement of the Roman Catholic Church in supporting the sick, refugees, and those in need in the Bielany district of Warsaw.

SOMMARIO

L'aiuto sociale della Chiesa e dello Stato.

Coinvolgimento della Chiesa cattolica e del Centro di Assistenza Sociale per i più bisognosi, in particolare per malati, immigrati nel territorio del quartiere Bielany a Varsavia, nel corso dell'anno 2022

Nel quartiere Bielany a Varsavia, la capitale della Polonia, ci sono organizzazioni non governative e istituzioni locali che forniscono aiuto alle persone bisognose. Lo scopo della ricerca era quello di raccogliere dati sulla portata dell'assistenza fornita da questi enti e di analizzare l'importo stimato di tale assistenza. A causa della portata e del periodo di tempo dello studio, lo studio è stato limitato alle due più grandi istituzioni locali all'interno delle quali vengono svolte attività a favore dei bisognosi, dei malati e dei rifugiati. Si tratta della Chiesa cattolica romana e del Centro di Assistenza Sociale del quartiere Bielany a Varsavia.

I dati sono stati raccolti e analizzati in termini di coinvolgimento nell'aiuto ai malati, ai rifugiati e alle persone bisognose nel 2022. Sono stati esaminati i seguenti ambiti di attività: individuazione e distribuzione di molteplici e differenti aiuti materiali, fornitura di pasti e alloggi, indumenti necessari, servizi di assistenza, assistenza sociale (comprese le visite), assistenza nell'ambito di programmi di borse di studio, raccolta di donazioni per persone bisognose, organizzazione di eventi di vario tipo per le persone menzionate, sostegno alle famiglie e alle persone bisognose, consulenza specialistica. È stata prestata attenzione agli spazi comuni di impegno in cui entrambe le entità forniscono aiuto. È stata analizzata la cooperazione di entrambi gli enti.

Lo studio richiama l'attenzione anche sulle basi giuridiche per il coinvolgimento delle istituzioni locali nelle attività a favore dei malati, dei rifugiati e dei bisognosi.

Le conoscenze raccolte e organizzate consentiranno di comprendere meglio i metodi di funzionamento degli enti locali, determinarne i punti di forza e di debolezza, misurare i fabbisogni finanziari, le risorse umane e di tempo, identificare nicchie non sviluppate, che a lungo termine consentiranno una migliore pianificazione dei metodi per sostenere i malati, i rifugiati e i bisognosi dell'indicato quartiere. La ricerca è unica nel suo genere. Nessuno fino ad ora ha analizzato l'impegno della Chiesa cattolica romana nei confronti dei malati, dei rifugiati e dei bisognosi nel quartiere Bielany a Varsavia.

(streszczenie tłumaczył na jęz. włoski: dr Robert Bańdur)